

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

Etuyhteyslainan markkinaehtoisuuden arviointi
siirtohinnoittelussa

Iina Yläpihlajajärvi

Itä-Suomen yliopisto

Oikeustieteiden laitos

Pro gradu -tutkielma

21.04.2022

Ohjaaja: Marianne Malmgrén

Itä-Suomen yliopisto, yhteiskunta- ja kauppatieteiden tiedekunta

Oikeustieteiden laitos

Hallintotieteiden maisteritutkinto

Yläpihlajajärvi, Iina R.: Etuyhteyslainan markkinaehtoisuuden määrittäminen siirtohinnoittelussa

Pro gradu -tutkielma, xiv-82 sivua

Tutkielman ohjaaja, professori Marianne Malmgrén

Huhtikuu 2022

Asiasanat: siirtohinnoittelu, rahoitus, markkinaehtoperiaate, malliverosopimus, sisäinen laina, lainoppi

Etuyhteydessä toimivien osapuolten välisessä luotonannossa edellytetään noudatettavan markkinaehtoperiaatetta. Luottoriskin kantavan luotonantajan tulisi saada markkinaehtoinen korvaus, ja luotonsaajan luottoluokitus vaikuttaa muodostuvaan riskiin, jonka tulisi heijastua lainan korkotasoon. Vertailuanalyyssissä verrataan riippumattomien osapuolten samassa markkinatilanteessa myönnettyjä luottoja etuyhteyslainaan nähden. Koron markkinaehtoisuuden arvioinnissa CUP-menetelmä eli markkinahintavertailumenetelmä on ainoa soveltuva.

Tosiasiallinen liiketoimi määritetään VML 31 §:n 2 momentin nojalla. OECD:n siirtohinnoitteluohjeistuksella on VML 31 §:n tulkintaa ohjaava vaikutus. Siirtohinnoitteluohjeistuksen mukaisesti etuyhteysluotonannossa tarkastellaan sopimusehtoja, kuten lainan kiinteää takaisinmaksupäivää, koronmaksuvelvollisuutta ja luotonantajan oikeutta periä pääoman ja koronmaksua sekä asemaa muihin velkoihin nähden tai saisiko luotonsaaja lainaa riippumattomilta luottolaitoksilta. Osapuolten toimintoihin kiinnitetään huomiota. Toimintoanalyyssissä huomiota tulee kiinnittää lainan määrään, maturiteettiin, takaisinmaksuaikatauluun, lainan luonteeseen ja tarkoitukseen, lainanottajan maantieteelliseen sijaintiin, valuuttaan, annettuun vakuuteen, takauksen olemassaoloon ja laatuun sekä koron luonteeseen.

Poikkeuksellisissa olosuhteissa liiketoimen tosiasiallisen sisällön mukaisesti määritetty liiketoimi voidaan sivuuttaa ja korvata markkinaehtoperiaatteen mukaisella liiketoimella VML 31 §:n 3 momentin nojalla, mikäli määritettyä liiketoimea eivät toteuttaisi taloudellisesti järkevät riippumattomat osapuolet vastaavissa olosuhteissa. Etuyhteyslainan arvioinnissa tullaan todennäköisesti vieraan pääoman sijoituksen eli osapuolten välillä lainan juridisen muodon saaneen liiketoimen arvioinnissa katsomaan VML 31 §:n 2 momentin nojalla tosiasiallisesti oman pääoman ehtoiseksi sijoitukseksi, mikäli sillä ei ole vieraalle pääomalle tyypillisiä piirteitä kuin soveltamaan sivuuttamista ja korvaamista koskevaa VML 31.3 §:ää.

SISÄLLYS

Lähteet	v
Lyhenneluettelo	xiv
1 Johdanto.....	1
1.1 Tutkimuksen taustaa.....	1
1.2 Tutkimuskysymykset ja aiheenrajaukset	4
1.3 Tutkimusmenetelmät.....	6
2 Markkinaehtoperiaatteen oikeudellinen sääntely	10
2.1 Kansainvälisen vero-oikeuden lähtökohtia	10
2.2 OECD:n malliverosopimuksen 9 artikla ja siirtohinnoitteluohjeistus.....	16
2.3 Siirtohinnoitteluohjeistys.....	17
2.4 Veronkierto- ja siirtohinnoitteluohjeistuksen välinen suhde.....	22
3 Etuyhteisössä toimivien sisäinen luotonanto	24
3.1 Taloudellinen näkökulma luotonantotoimintaan	24
3.2 Eri rahoitusvaihtoehdot ja niiden erot.....	26
3.3 Etuyhteislainan toimintanalyysi	29
3.4 Etuyhteislainan koron ja muiden ehtojen markkinaehtoisuus	31
3.5 Konserniin kuulumisen hyöty.....	36
3.6 Vertailuanalyysi.....	38
4 Etuyhteislainan tosiasiallisen sisällön määrittäminen vai juridisen muodon sivuuttaminen?	42
4.1 Tosiasiallisen sisällön mukainen määrittäminen ja liiketoimen muodon sivuuttaminen	42
4.2 Oikeuskäytännön uudelleen arviointi	46
4.3 Uudelleenluonnehdinta Ruotsissa	54
4.4 VML 31 §:n uudistuksen valmistelu	56
5 OECD:n siirtohinnoitteluohjeistus VML 31 §:n tulkintaa ohjaavana lähteenä	66
5.1 Oikeuslähteelliset lähtökohdat	66

5.2	OECD:n siirtohinnoitteluohjeistuksen käyttö Verohallinnossa ja KHO:ssa	69
5.3	Legaliteettiperiaate ja verolainsäädännön tulkinnan rajat	70
5.4	Siirtohinnoitteluohjeistuksen ja markkinaehtoperiaatteen tulevaisuuden näkymät	72
6	Johtopäätökset.....	75
6.1	Etuyhteyslainan markkinaehtoisuuden arviointi	75
6.2	Siirtohinnoitteluoikaisusäännöksen tulkinnan oikeuslähteet	78
6.3	VML 31 § osana hyvää oikeusjärjestelmää	79

Lähteet

Kirjallisuus

Aarnio, Aulis, Luentoja lainopillisen tutkimuksen teoriasta. Unigrafia Oy yliopistopaino 2011.

Aarnio, Aulis, Tulkinnan taito – Ajatuksia oikeudesta, oikeustieteestä ja yhteiskunnasta. WSOY 2006.

Alhonsuo, Sampo – Nisén, Anne – Nousiainen, Satu – Pellikka, Tuula – Sundberg, Sirpa, Finanssitoiminnan käsi-kirja. 2. uudistettu painos. Bookwell Oy 2012. (Alhonsuo ym. 2012)

Andersson, Malin, Internprissättning av lån – Vilka faktorer påverkar prissättningen av ett koncerninternt lån? Magisteruppsats, avancerad nivå. Handelshögskolan vid Karlstads universitet 2020.

Bessis, Joël – O’Kelly, Brian, Risk management in Banking. 4th edition. Wiley 2015.

Burmeister, Jari, Internprissättning och omkarakterisering – En studie av möjligheten att omkarakterisera gränsöverskridande transaktioner vid inkomstbeskattningen. Skrifter från juridiska fakulteten I Uppsala. Iustus 2016.

Dahlberg, Mattias, Internationell beskattning – En lärobok. Studentlitteratur 2005.

Elinkeinoelämän keskusliitto, muistio eduskunnan valtiovarainvaliokunnan verojaostolle 28.10.2021.

Helminen, Marjaana, EU-vero-oikeus. Alma Talent 2018.

Helminen, Marjaana, Kansainvälinen verotus. Talentum pro 2016.

Hollas, John C. – Hands, Gordon, Comparability Adjustments: Finding an Arm’s Length Interest Rate. Tax Management Transfer Pricing Report, Vol 18 No 9 2009, s. 525–230.

Hultqvist, Anders – Wiman, Bertil, BEPS – Implementering I svensk skatterätt. Svensk Skattetidning 4/2015, s. 309–324.

Husa, Jaakko, Oikeusvertailu – Teoria ja metodologia. Lakimiesliiton kustannus 2013.

Iivonen, Seppo, Verohallinnon muuttuva norminanto. Universitas Wasaensis 2011.

Isomaa-Myllymäki, Anita, Konsernin sisäisen rahoituksen markkinaehtoisuus. Alma Talent 2016.

Isomaa-Myllymäki, Anita, Konsernin sisäisen rahoituksen markkinaehtoisuus: Rahoitusrakenne ja uudelleenluokittelu (referee-artikkeli). Verotus 1/2014, s. 72–85.

Jaakkola, Riika – Laaksonen, Sanna – Nikula, Timo – Palmu, Mikko – Paronen, Vesa – Sandelin, Eric – Vasenius, Suvi, Siirtohinnoittelu käytännössä. Edita 2012. (Jaakkola ym. 2012)

Juusela, Janne, Legaliteettiperiaate vero-oikeudessa. Defensor Legis N:o 4/2018, s. 449–467.

Karhu, Juha, Tilannekohtainen oikeudellinen harkinta ja oikeuslähdeoppi. Edilex 3.1.2007. [www.edilex.fi/lakikirjasto/4181]

Keinänen, Anssi – Miikka Vuorela, Toteutuvatko lainvalmistelun ihanteet käytännössä? Lakimies 2/2015, s. 170–195.

Keinänen, Anssi – Pajuoja, Jussi, Miten vaikutusten arviointia voitaisiin parantaa? Vaikutusarviointi ja sen kehittämistarpeet suomalaisessa lainvalmistelussa. Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2020.

Kofler, Georg, in Reimer, Ekkehart – Rust, Alexander (eds.), Klaus Vogel on Double Taxation Conventions, 4th edn. 2015, s. 577–704.

Kontkanen, Erkki, Pankkitoiminnan käsikirja. 4. uudistettu painos. Hansaprint Oy 2015.

Knuutinen, Reijo, Verotuksen minimointi ja yrityksen yhteiskuntavastuu. Verotus 2/2013, s. 177–191.

Knuutinen, Reijo, Vieraan pääoman vero-oikeudellinen uudelleenluokittelu etuyhteystilanteissa. Defensor Legis N:o 1/2015, s. 107–124.

Knuutinen, Reijo, Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi verotusmenettelystä annetun lain 31 §:n ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (VM161:00/2014) 17.09.2021.

Knuutinen, Reijo, Legaliteettiperiaate vero-oikeudessa. Lakimies 6/2015, s. 811–833.

Källqvist, Jan – Köhlmark, Anders, Internationella skattehandboken. 6:e upplagan. Norstedts Juridik Ab 2007.

Laakso, Seppo, Lainopin teoreettiset lähtökohdat. Juvenes Print - Tampereen Yliopistopaino Oy 2012.

Laesterä, Eero, Finanssiriskit Suomen kunnissa. Tampere University Press 2010.

Lasinski-Sulecki, Krzysztof, OECD Guidelines – Between soft-law and hard-law in transfer pricing matters. Comparative Law Review Vol. 17 2014, s. 63–79.

Lauriala, Jari, Pääomasijoittaminen. Edita Publishing Oy 2004.

Lauriala, Jari, Rahoitusstrategia – Modernin rahoitusoikeuden luomat mahdollisuudet. WSOYpro 2008.

Launiala, Mika, Prejudikaatti ja prejudikaattinormi. Edilex-sarja 2016/18, 9.8.2016. [www.edilex.fi/artikkelit/16683]

Lenz, Hansrudi, Aggressive Tax Avoidance by Managers of Multinational Companies as a Violation of Their Moral Duty to Obey the Law: A Kantian Rationale. Journal of business ethics vol. 165 (4) 2018, s. 681–697.

Lie, Morten – Olsen, Sten-Frode, Norway – Arm's Length Capital Structure in Intra-Group Financing Companies – Disregarding of Equity Financing. International Transfer Pricing Journal vol. 28 no. 5. Julkaistu 13.08.2021.

Malmgrén, Marianne, Oikeushenkilön asuinvaltio verotuksessa ja yrityksen kansainvälistyminen. Edita Publishing Oy 2008.

Malmgrén, Marianne, Legaliteettiperiaate verolainsäädännön tulkinnassa. Verotus 3/2018, s. 282–291.

Malmgrén, Marianne, Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi verotusmenettelystä annetun lain 31 §:n ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (VM161:00/2014) 16.09.2021.

Malmgrén, Marianne – Myrsky, Matti, Kansainvälinen henkilö- ja yritysverotus. 3. uudistettu painos. Alma Talent 2017.

Martikainen, Teppo – Martikainen, Minna, Rahoituksen perusteet. WSOYpro 2009.

Mattson, Nils, Svensk internationell beskattningsrätt. 14:e upplagan. Norstedts juridik 2004.

Mehtonen, Pekka, Siirtohinnoittelu, tuloverotus ja konsernistrategiat – erityisesti strategisen suunnittelun dokumentoinnista ja reaaliargumentaatiosta. Edita Publishing Oy 2005.

Myrsky, Matti, Ennakkopäätökset verotuksessa. Talentum 2011.

Myrsky, Matti, Vero-oikeudesta dynaamisena oikeudenalana. Lakimies 2/2000, s. 163–179.

Myrsky, Matti, Millainen on hyvä verojärjestelmä?. Verotus 2/2013, s. 131–144.

Määttä, Kalle, Verolakien tulkinta. Edita 2014.

Neilimo, Kari – Uusi-Rauva, Erkki, Johdon laskentatoimi. 6. uudistettu painos. Edita Publishing Oy 2005.

Nieminen, Kati – Alasuutari, Noora – Kautto, Petrus – Saarela, Sanna-Riikka – Järvikangas, Inka – Elina ja Rantala, Kati, Tutkimustiedon hyödyntämisen hyvät käytännöt lainvalmistelussa: kohti parempaa sääntelyä? Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019:38. (Nieminen ym.)

Nissinen, Mika, Suomessa harjoitettavan yritystoiminnan kansallinen tuloverotusoikeus – Kontekstina nykytila ja hyvän verojärjestelmän kriteerit. University of Eastern Finland 2019.

Nykänen, Pekka, Verohallinnon ohjeet käytännön verotuksen ja vero-oikeudellisen tutkimuksen oikeuslähteenä. Verotus 5/2020, s. 619–629.

Nykänen, Pekka, Valtiovarainvaliokunnan verojaostolle annettu lausunto hallituksen esityksestä laiksi verotusmenettelystä annetun lain 31 §:n muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 188/2021). 08.11.2021.

OECD Action Plan on Base Erosion and Profit Shifting 2013.

OECD Model Tax Convention on Income and on Capital 2014.

OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2017.

OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2022.

OECD Transfer Pricing Guidance on Financial Transactions – Inclusive Framework on BEPS: Actions 4, 8-10. 2/2020.

Pakarinen, Auri, Lainvalmistelu vuorovaikutuksena – Analyysi keskeisten etujärjestöjen näkemyksistä lainvalmisteluun osallistumisesta. Hakapaino 2011.

Panayi, Christiana HJl, in Panayi, Christiana – Haslehner, Werner – Traversa, Edoardo (eds.), Research Handbook on European Union Taxation Law (2020) The relationship between EU and international tax law, s. 119–141.

Pankakoski, Katriina, Siirtohinnoitteluoikaisua koskeva sääntely: Lainsäädäntömuutoksen tosiasiallinen vaikutus oikeustilaan. Edilex 2021/53, julkaistu 14.12.2021.

Patton, Carl V. – Sawicki, David S. – Clark, Jennifer J., Basic Methods of Policy Analysis and Planning. Third Edition. Routledge 2016.

Putra, Agung Laksana – Saptono, Halim Widi, Comparability Analysis in Transfer Pricing: Problem and Guideline in Selecting the Most Appropriate Method. Journal of Research in Business and Management. Volume 9, issue 1 (2021), s. 18–25.

Pölönen, Pasi, Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (EOAK/4254/2018). 28.09.2018.

Påhlsson, Robert, Principer eller regler? Legalitet och likabehandling I beskattningen. Skattenytt 7-8/2014, s. 554–570.

Raitasuo, Santtu, Lakisidonnaisuuden periaate vero-oikeudessa: Oikeusteorian ja –käytännön kysymyksiä. Oikeus 3/2020, s. 323–347.

Rantala, Kati, Lainvalmistelun laatu hallituksen kärkihankkeissa. Hakapaino 2011.

Rapo, Petteri, KHO 2021:66: Sisäinen rahoitus palveluna. Verotus 5/2021, s. 612–621.

Raunio, Merja – Karjalainen, Jukka, Siirtohinnoittelu. Alma Talent 2018.

Raunio, Merja, Liiketoimien tunnistaminen ja sivuuttaminen tapauksissa KHO 2020:34 ja KHO 2020:35. Verotus 5/2020, s. 668–678.

Raunio, Merja – Urpilainen, Matti, Finland – Case SAC 2021:66 on Group Internal Financing – Supreme Administrative Court Provides Lessons on How the OECD Transfer Pricing Guidelines Should and Should Not Be Used. International Transfer Pricing Journal 2021 vol. 28, no. 5.

Schoueri, Luís Eduardo, International/OECD – Arm’s Length: Beyond the Guidelines of the OECD. Bulletin for International Taxation 2015 vol. 69, no. 12.

Schön, Wolfgang, Regulation and Taxation of the Financial Markets. Walter de Gruyter GmbH & Co. KG European company and financial law review. Vol. 13 (2), s. 424–452.

Ståhl, Kristina – Österman, Roger Persson – Hilling, Maria – Öberg, Jesper, EU-Skatterätt. 3:e upplagan. Iustus Förlag 2011. (Ståhl ym.)

Suomen Asianajajaliitto, lausunto hallituksen esitykseen HE 188/2021 VML 31 §:n muuttamisesta.

Suomen Veroasiantuntijat ry, lausunto Valtiovarainvaliokunnan verojaostolle HE 188/2021 vp. 29.10.2021.

Terry, Brian J. (edit.), The International Handbook of Corporate Finance, 3th edn. AMACOM 2000.

Tikka, Kari S., Veron minimoinnista – Tutkimus tulo- tai omaisuusverosta vapautumisen tarkoituksessa tehdyistä toimista lainsoveltamisongelmana erityisesti silmällä pitäen verotuslain 56 §:ää. Förlagsbolaget Judex Kustannusyhtiö Helsinki 1972.

Tolonen, Hannu, Oikeuslähdeoppi. WSOY 2003.

Tuori, Kaarlo, Oikeusjärjestys ja oikeudelliset käytännöt. Forum Iuris 2003.

Urpilainen, Matti, Onko VML 28 §:n veron kiertämistä estävä yleislauseke menettämässä tehonsa? Teoksessa Minne menet vero-oikeus? Juhlajulkaisu Raimo Immoselle (toim. Urpilainen, Matti – Vahtera, Veikko). Suomen yliopistopaino Oy – Juvenes Print 2013, s. 197–214.

Verohallinto, Asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä 188/2021 vp. 25.10.2021.

Vega, Alberto, International Governance Through Soft Law: The Case of the OECD Transfer Pricing Guidelines. TransState Working Papers No. 163. Bremen 2012.

Wikström, Kauko, Yleiset opit verotuksessa ja vero-oikeudessa. Hakapaino Oy 2006.

Wikström, Kauko, Kuka tarvitsee oikeuslähdeoppia?. Edilex-artikkeli 15.3.2007. [www.edilex.fi/lakikirjasto/4379]

Wuolijoki, Sakari – Hemmo, Mika, Pankkioikeus. 2. uudistettu painos. Talentum 2013.

Zvarikova, Katarina – Kovalova, Erika, Is the legislation important in the context of transfer pricing? SHS Web of Conferences (92) 2021.

Äimä, Kristiina, Veroprocessoikeus. WSOYpro 2011.

Virallislähteet

HE 142/2016 vp, Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi verotusmenettelystä annetun lain sekä hallinnollisesta yhteistyöstä verotuksen alalla ja direktiivin 77/799/ETY kumoamisesta annetun neuvoston direktiivin lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja direktiivin soveltamisesta annetun lain muuttamisesta.

HE 188/2021 vp, Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi verotusmenettelystä annetun lain 31 §:n muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

OM13/43/2018, Valtiovarainministeriölle lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi Eduskunnalle laeiksi digitaalisten palvelujen tarjoamisesta sekä sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain eräiden säännösten kumoamisesta.

Säädösehdotusten vaikutusten arviointi, ohjeet. Oikeusministeriö julkaisu 2007:6.

Valtiovarainministeriö, Valtiovarainministeriön selvitys valtiovarainvaliokunnalle OECD:n kansainvälisen tulo-
verotuksen uudistamishankkeesta 6.5.2021.

VaVM 28/2021 vp, Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi verotusmenettelystä annetun lain 31 §:n muuttami-
sesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

Verohallinto. Siirtohinnoittelu. [<https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/tietoa-yritysverotuksesta/siirtohinnoittelu/>] (4.3.2021)

Verohallinto. OECD on antanut ohjeistusta rahoitusliiketoimien siirtohinnoittelusta. [<https://www.vero.fi/tietoa-verohallinnosta/uutishuone/uutiset/uutiset/2020/oecdltä-ohjeistusta-rahoitusliiketoimien-siirtohinnoittelusta/>] (4.3.2021)

Verohallinto. OECD:n rahoitusliiketoimia koskeva siirtohinnoitteluohjeistus. Dnro VH/5755/00.01.00/2021.
17.2.2021.

Verohallinto. OECD julkaisi päivityksen siirtohinnoitteluohjeisiin. [<https://vero.fi/tietoa-verohallinnosta/uutishuone/uutiset/uutiset/2022/oecd-julkaisi-päivityksen-siirtohinnoitteluohjeisiin/>] (21.01.2022)

Verohallinto. Konserniyhtiöiden väliset lainasopimukset. [<https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/yritystoiminta/siirtohinnoittelu/konsernin-sisainen-rahoitus/konsernin-sisaiset-lainat/>] (20.01.2021)

Verohallinto. Siirtohinnoittelusäännös muuttuu 1.1.2022. [<https://www.vero.fi/tietoa-verohallinnosta/uutishuone/uutiset/uutiset/2021/siirtohinnoitteluokaisuus%C3%A4%C3%A4nn%C3%B6s-muuttuu-1.1.2022/>] (5.1.2022)

Internetlähteet

Verkkosivustot

Hallituksen esitysten laatimishjeet, opas hyvien esitysten kirjoittamiseen. [<http://helo.finlex.fi/>] (11.10.2021)

OECD Sweden Transfer Pricing Country Profile. [<https://www.oecd.org/tax/transfer-pricing/transfer-pricing-country-profile-sweden.pdf>] (26.03.2022)

Säädösvalmistelun kuulemisopas, ohje kuulemiseen säädösvalmisteluprosessissa. [<http://kuulemisopas.finlex.fi/>] (10.10.2021)

Oikeustapaukset

Euroopan unionin tuomioistuin

N.V. Algemene Transport – en Expeditie Onderneming Van Gend en Loos v Nederlandse administratie der belastingen, 26/62 (1963) ECR 1.

Korkein hallinto-oikeus

KHO 2014:119

KHO 2020:35

KHO 2021:66

Lyhenneluettelo

BEPS	OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting project
CUP	Comparable uncontrolled price, markkinahintavertailumenetelmä
EU	Euroopan unioni
EU-oikeus	Euroopan unionin oikeus
EU-tuomioistuin	Euroopan unionin tuomioistuin, joka toimi 30.11.2009 asti nimellä Euroopan yhteisöjen tuomioistuin (EY-tuomioistuin)
EU-vero-oikeus	Euroopan unionin vero-oikeus
EVL	laki elinkeinotulon verottamisesta 24.6.1968/360
HE	hallituksen esitys
IL	Inkomstskattelag 1999/1229
KHO	korkein hallinto-oikeus
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
OECD malliverosopimus	Malliverosopimus, Model Tax Convention on Income and on Capital, OECD
PL	perustuslaki
SEU	Sopimus Euroopan unionista
SEUT	Sopimus Euroopan unionin toiminnasta
TVL	tuloverolaki 30.12.1992/1535
VeroHL	laki Verohallinnosta
VM	valtiovarainministeriö
VML	laki verotusmenettelystä 18.12.1995/1558

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen taustaa

Markkinavoimat vaikuttavat itsenäisten yritysten välisissä liiketoimissa niin ehtoihin kuin myös hinnoitteluun. Tämä johtaa yleensä verotuksen kohdistumiseen osapuolten välillä oikealla tavalla. Etuyhteysosapuolten¹ yhteisestä intressistä johtuen voidaan kuitenkin verotuksellisesti päätyä tilanteeseen, jossa toimitaan eri tavalla kuin toisistaan riippumattomat osapuolet toimisivat.² Etuyhteydessä toimivat osapuolet voivat olla konserniyhtiön eri osapuolia, joiden välillä voidaan toteuttaa erilaisia liiketoimia. Siirtohinnoittelussa on yksinkertaistettuna kysymys etuyhteydessä toimivien liiketoimien hinnoittelusta, jossa verotuksellisen arvion kohteena ovat kaikki liiketoimet.³

Tämä tutkimus keskittyy etuyhteydessä toimivien välisen luotonannon markkinaehtoisuuden tarkasteluun. Tutkimuksen aluksi kuvataan johdanto –luvussa siirtohinnoittelun taustaa, tutkimuksen kysymyksenasettelua ja rajouksia sekä määritetään tutkimuksessa käytettävät metodit. Tutkimuksen toisessa luvussa tarkastellaan markkinaehtoperiaatteen oikeudellista sääntelyä. Kolmannessa luvussa keskitytään luotonantotoiminnan taloudellisiin tekijöihin ja etuyhteyslainan markkinaehtoisuuden arviointiin. Tutkimuksen neljäs luku koskee siirtohinnoitteluoikaisua koskevan säännöksen lainvalmistelua ja oikeuskäytännön arviointia. Viidennessä luvussa tarkastelun kohteena on OECD⁴:n siirtohinnoitteluohjeistuksen asema siirtohinnoitteluoikaisusäännöksen tulkintaa ohjaavana lähteenä. Viimeisessä kuudennessa luvussa käydään läpi tutkimuksen lopuksi johtopäätökset.

Siirtohinnoittelulla on merkittävä vaikutus eri yksiköiden tuloslaskennassa, sillä luovuttavalle tulosyksikölle siirtohintana on tuloa, kun taas vastaanottavalle se on kustannus. Organisaation hinnoittelussa ja kustannuslaskennassa sisäiset suoritteet ovat keskeisessä asemassa.⁵ Etuyhteydessä toimivilla osapuolilla on yhteinen intressi

---

¹ Etuyhteyden määritelmä, ks. 2.3.

² HE 188/2021 vp, s. 3.

³ Verohallinto, siirtohinnoittelu.

⁴ Organisation for Economic Co-Operation and Development eli taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö.

⁵ Neilimo – Uusi-Rauva 2005, s. 261–262.

eikä liiketoimet ja niiden ehdot välttämättä ole sovittu samalla tavalla kuin toisistaan riippumattomien osapuolten välillä.⁶ Rajat ylittävissä tilanteissa liiketoimissa käytetyt hinnat vaikuttavat tuloverotukseen keskeisesti siinä, mihin verotettava tulo kertyy.⁷ Näin ollen siirtohinnoittelussa on kysymys tulojen ja menojen kohdistumisesta oikeamääräisinä niille verovelvolliselle, joille ne todellisuudessa ovat muodostuneet. Kansainvälisestä ulottuvuudesta johtuen siirtohinnoittelusääntelyä on valtioiden välisissä verosopimuksissa, jotta voidaan ratkaista verotusoikeus etuyhteysliiketoimien osalta.⁸

Etuyhteydessä toimivien välisissä transaktioissa voidaan toimia yhteisestä intressistä johtuen siitä poikkeavalla tavalla kuin mitä toisistaan riippumattomien osapuolten kesken sovittaisiin. Tällainen toiminta voi johtaa tilanteisiin, joissa verotettava tulos ei muodostu asianmukaisesti. Tämän vuoksi etuyhteydessä toimivien edellytetään noudattavan markkinaehtoperiaatetta (*Arm's length principle*).⁹ Suomessa markkinaehtoperiaate määritetään verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995, VML) siirtohinnoitteluosakaisua koskevassa 31 §:ssä. Kansainvälinen peruseriaate on sisällytetty verosopimuksiin, joita sovitaan eri valtioiden välille. Erillisyhtiöperiaate kuuluu siihen sisäänrakennettuna, mikä tarkoittaa jokaisen etuyhteydessä toimivan arviointia erillisenä itsenäisenä toimijana.¹⁰ Erillisyhtiöperiaatteen mukaisesti verotuksessa menot ja tulot tulee kohdistaa oikeamääräisinä osapuolten välille. Objektiiivisella tarkastelulla voidaan arvioida transaktioita sen suhteen, olisiko riippumaton osapuoli esimerkiksi kantanut kyseisen kustannuksen kohdallaan tai olisiko kyseinen tulo voinut objektiiivisesti tarkastellen muodostua kyseiselle osapuolelle. Vertailuanalyysi (*comparability analysis*) on keskeinen osa markkinaehtoisuuden arvioimista. Markkinaehtoperiaatteen soveltamisessa verrataan etuyhteydessä toimivan liiketoimea vertailukelpoisiin riippumattomien osapuolten välillä tapahtuneisiin liiketoimiin nähden.¹¹

VML 31 §:ää koskeva uudistus on hyväksytty eduskunnassa 7.12.2021, joten tutkimuksen tekeminen on aiheen ajankohtaisuudesta johtuen perusteltua. Etuyhteysluotonantoa koskevia korkeimman hallinto-oikeuden (KHO)

---

⁶ Helminen 2018, s. 265.

⁷ Jaakkola ym. 2012, s. 21.

⁸ HE 188/2021 vp, s. 3.

⁹ Helminen 2016, s. 253–255.

¹⁰ HE 188/2021 vp, s. 3–4.

¹¹ OECD 2017 d, kohta 1.33.

ratkaisuja on annettu ja oikeuskäytännössä on aiemmin linjattu, ettei liiketoimen sivuuttaminen ja uudelleenluonnehdinta ole mahdollista VML 31 §:n antamassa laajuudessa.¹² Uudistuksen jälkeen VML 31 §:ään on lisätty momentit liiketoimen tosiasiallisen sisällön mukaisesta määrittämisestä sekä liiketoimen sivuuttamisesta ja korvaamisesta toisella markkinaehtoperiaatteen mukaisella liiketoimella.¹³

Kansallisessa lainsäädännössä markkinaehtoperiaatteen noudattamista vaativia säännöksiä löytyy myös yleisistä menon vähennyskelpoisuutta ja tulon veronalaisuutta koskevista säännöksistä tuloverolain (1535/1992, TVL) 29 §:stä ja elinkeinotulon verottamisesta annetun lain (360/1968, EVL) 4 ja 7 §:stä. Varsinaiset erityissäännökset koskien siirtohinnoitteluoikaisua, peiteltyä osingonjakoa ja veronkiertoa koskien löytyvät VML 28, 29 ja 31 §:stä.¹⁴ Lisäksi yksi tapa puuttua yrityksen korkomenojen vähennyskelpoisuuteen voi perustua EVL 18 a §:ssä säädettyyn korkomenojen vähennyskelpoisuuden rajoittamiseen. Kansainvälisesti toimivissa suuryrityksissä voidaan pyrkiä aggressiiviseen verosuunnitteluun, jossa pyritään venyttämään lain sallimia rajoja äärimilleen, mitä voidaan pitää moraalisesti arveluttavana.¹⁵ Eri säännöksillä pyritään puuttumaan erilaisiin tilanteisiin verotulojen ja verotuksen oikeudenmukaisen toimittamisen turvaamiseksi. Tässä tutkimuksessa keskitytään siirtohinnoitteluoikaisua koskevaan VML 31 §:ään. On aiheellista tuoda esille kuitenkin yksittäiset säännökset, jotka muodostavat yhdessä kokonaisuuden, joilla voidaan puuttua samankaltaisiin tilanteisiin.

Rahoitusjärjestelyjä, joita tehdään etuyhteydessä toimivien välillä, koskee markkinaehtoperiaate yhtä lailla. Hinnan ja ehtojen tulisi vastata toisistaan riippumattomien osapuolten välisissä rahoitusjärjestelyissä sopimia vastaavassa tilanteessa. Koska rahoituksella tarkoitetaan lyhytaikaisia ja pitkäaikaisia saamia sekä muita rahoitusjärjestelyitä, käytännössä kaikilla konserneilla on rahoitusjärjestelyitä, joissa tulee siirtohinnoittelu ottaa huomioon.¹⁶ Toisiinsa nähden etuyhteydessä toimiviin osapuoliin, kuten samaan konserniin kuuluvat yritykset, koskevat samat optimaalisen rahoitusrakenteen periaatteet kuin riippumattomiin toimijoihin. Konsernirakenteella voi olla vaikutusta rahoituksen saatavuuteen.¹⁷

Markkinaehtoisesta hinnoittelusta poikkeaviin järjestelyihin voidaan puuttua kansalliseen lainsäädäntöön ja verosopimukseen perustuvalla sääntelyllä tekemällä siirtohinnoitteluoikaisu, jolloin veroviranomainen oikaisee hinnoittelun markkinaehtoiseksi.¹⁸ Kansallisten erityissäännösten avulla voidaan suorittaa laskennallisen tulon

---

¹² KHO 2014:119; KHO 2020:35.

¹³ Tässä tutkimuksessa käytetään käsitteitä uudelleenluonnehdinta sekä liiketoimen sivuuttaminen ja korvaaminen, joiden katsotaan tarkoittavan samaa asiaa.

¹⁴ Helminen 2016, s. 253–255.

¹⁵ Lenz 2018, s. 681.

¹⁶ Raunio – Karjalainen 2018, s. 278.

¹⁷ Isomaa-Myllymäki 2014, s. 73.

¹⁸ Isomaa-Myllymäki 2016, s. 4.

verotus. Tällä tavoin verotetaan tulo, jota ei tosiasiasa ole saatu, mutta joka olisi voitu saada. Menon vähennyskelpoisuuden rajaaminen on mahdollista, mikäli markkinaehtoperiaatetta ei ole noudatettu.¹⁹

Tässä tutkimuksessa käytetään termiä etuyhteys, mikä vastaa kansallisen lainsäädännön määrittelyä, kun puhutaan siirtohinnoittelusta. Tutkimuksen yhteneväisyyden ja eheyden vuoksi lähdeaineistoissa käytetyt muut termit on pyritty korvaamaan etuyhteyden käsitteellä, ellei asiayhteys nimenomaisesti edellytä toisenlaista määrittelyä. Lähdeaineistoissa käytetään laajalti konsernikäsitettä, sillä tyypillisesti etuyhteys syntyy samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen välille.²⁰ Konserni –käsite määritellään osakeyhtiölain (624/2006, OYL) 12 §:n 1 momentissa niin, että mikäli osakeyhtiöllä on määräysvalta (määritelmä kirjanpitolain 1 luvun 5 §:ssä) toisessa ulkomaisessa tai kotimaisessa yhteisössä tai säätiössä, osakeyhtiö on emoyhtiö ja näin ollen määräysvallan alla oleva on tytäryhteisö. Konserni muodostuu emoyhtiöstä tytäryhteisöineen (OYL 12 § 1 momentti). Kirjanpitolain (1336/1997, KPL) 6 §:ssä määritetään konserniyritys vastaavalla tavalla kuin OYL:ssa.

1.2 Tutkimuskysymykset ja aiheenrajaukset

Rahoituksessa osapuolten välille rakentuu erilaisia saamissuhteita. Rahavelka on tyypillinen ja yksinkertainen rahoituksen muoto.²¹ Tämä tutkimus keskittyy etuyhteydessä toimivien sisäiseen luotonantoon. Keskeisenä tavoitteena on selvittää markkinaehtoperiaatteen sääntely ja pyrkiä hahmottamaan, millaisia ovat siirtohinnoitteluoikaisusäännöksen soveltamisessa käytettävät oikeuslähteet ja niiden sisältö sekä mitä tarkoitetaan tosiasiallisella sisällöllä ja liiketoimen sivuuttamisella ja korvaamisella.

Tutkimuksen lähtökohdat kuvautuvat tarkemmin alla olevien tutkimuskysymysten kautta:

- Miten etuyhteyslainan markkinaehtoisuutta arvioidaan?
- Mitä tarkoitetaan liiketoimen tosiasiallisen sisällön määrittämisellä?
- Milloin liiketoimi voidaan sivuuttaa ja korvata toisella liiketoimella?
- Miten oikeuslähteitä käytetään siirtohinnoitteluoikaisusäännöksen tulkinnessa?

Tutkimuskysymysten valintaan on vaikuttanut VML 31 §:n lakiuudistuksesta johtuva ajankohtaisuus, sillä varsinainen tutkimusta koskien VML 31 §:n 2 ja 3 momenttia ei ole kirjoitushetkellä julkaistu. Siirtohinnoittelua kos-

---

¹⁹ Helminen 2016, s. 254.

²⁰ Jaakkola ym. 2012, s. 21.

²¹ Wuolijoki – Hemmo 2013, s. 69.

keviä tutkimuksia ja artikkeleita on runsaasti, sillä aihe on sekä mielenkiintoinen että taloudellisesti ja yhteiskunnallisesti merkittävä. Etuyhteysluotonannon osalta erityinen kiinnostuksen kohde on tuoreehko OECD:n rahoitusliiketoimia koskeva ohjeistus ja kansallisen lainsäädännön muuttuminen vastaamaan ohjeistusta kokonaisuudessaan, jolloin aiemman KHO tulkintakäytännön mukaista uudelleenluonnehdinnan kieltoa ei rajoita kansallinen lainsäädäntö.

Globalisaatio on vaikuttanut kansallisiin talouksiin. Vaikka kyseessä ei ole uusi ilmiö, on kansallisten talouksien integraatio edelleen kiihtynyt. Pääoman ja työn vapaa liikkuvuus sekä tuotannon siirtyminen korkeankustannuksen valtioista alhaisen kustannustason valtioihin, teknologian ja yhteyksien kehitys sekä riskienhallinnan kasvanut merkitys ovat yhä hallitsevammin läsnä. On myös selvää, että globalisaatiolla on ollut vaikutuksensa valtioiden tuloverotukseen.²² Kansainvälinen liiketoiminta ja sen merkitys on kasvanut maailman taloudellisen integraation lisääntyttyä. Kansainvälisille markkinoille suuntaavat myös aloittavat ja pienemmät yritykset, eivät ainoastaan kotimarkkinoilla asemansa vakiinnuttaneet isommat yritykset. Kansainvälistymisen seurauksena voi yritys perustaa tai ostaa yhtiöitä kotimaansa ulkopuolelta tai vaihtoehtoisesti tulla itse ostetuksi, jolloin tulee huomioida muiden konserniyritysten kanssa tapahtuvien liiketoimien hinnoittelu. Epäasiallisilla siirtohinnoilla voitaisiin saada verotettavia tuloja siirrettyä maasta toiseen ja tämän valvominen on veroviranomaisten valvonnan kohteena.²³ Yritykset, jotka toimivat etuyhteydessä, voivat pyrkiä toimissaan tavoittelemaan kokonaisuutta, mutta hinnan muodostuminen muunlaisessa prosessissa kuin olisi toimittu riippumattomien osapuolten välillä, voi johtaa markkinanehtoisesta hinnoittelusta poikkeavaan järjestelyyn.²⁴ Eri valtioissa voi olla eroja verokannoissa, jolloin voi syntyä halu kohdistaa tuloja alhaisemman tulotason valtioihin. Nähtäväksi jää, kuinka voimakkaasti talouteen vaikuttanut kriisit haastavat talouden ja lisäävät sitä kautta painetta yrityksille.

Käytännössä markkinaehtoisuuden selvittäminen on haasteellista johtuen lainsäädännön tulkinnanvaraisuudesta, markkinaehtoisuuden hinnan määrittämisen vaikeudesta sekä siitä minkä osapuolen tulonhankkimis- ja säilyttämistarkoituksessa todellisuudessa tietty meno on syntynyt tai onko mahdollisesti tulosta luovuttu toisen osapuolen hyväksi.²⁵ OECD:n vuonna 2013 julkaisi selvityksen verosuunnittelustrategioista, joilla pyritään hyödyntämään eri maiden verosäännösten erilaisuutta siirtämällä voittoja matalan verotuksen maihin tai jopa nol-laverotuksen valtioihin tilanteissa, joissa kyseisellä verotusvaltiolla ei ole ollenkaan tai vain vähän yhteyttä arvoa luovaan ja taloutta tuottavaan toimintaan. Selvitys kantaa nimeä BEPS²⁶ eli veropohjien rapautuminen ja

---

²² OECD 2013, s. 7.

²³ Jaakkola ym. 2012, s. 19.

²⁴ Isomaa-Myllymäki 2016, s. 4.

²⁵ Helminen 2016, s. 263.

²⁶ Base Erosion and Profit Shifting.

voittojen siirtäminen. Selvityksen perusteella OECD julkaisi toimenpideohjelman²⁷, jotta voitaisiin estää ja ratkaista BEPS-tilanteita. Toimenpideohjelman mukaan BEPS-ilmiötä osaltaan synnyttää sekä markkinaehtoperiaatteen hallitsemista hankaloittaa informaatioasymmetria veroviranomaisten ja verovelvollisten välillä. Globaalin arvoketjun selvittäminen ja kokonaiskuvan hahmottaminen ovat haasteellista veroviranomaisille. Myöhemmin OECD julkaisi toimenpideohjelman 13:sta ohjeistuksesta erillisen BEPS-dokumentointiohjeistuksen.²⁸

Tutkimuksen ulkopuolelle on rajattu siirtohinnoitteluun liittyvän dokumentoinnin vaatimukset siltä osin, kun se ei ole tarpeen markkinaehtoisuuden arvioinnin kannalta sekä ennakkoratkaisumenettely ja siirtohinnoitteluun liittyvä oikaisun sekä vastaoikaisun tekninen toteuttaminen. Tutkimuksessa tarkastellaan siirtohinnoitteluokaisun edellytysten täyttymistä etuyhteyslainanannossa, mutta ei keskitytä varsinaisen etuyhteyskäsitteen tulkintaan liittyviin kysymyksiin. Rahoitusinstrumenttien osalta tutkimus on rajattu ainoastaan tavalliseen, yksittäisvelkakirjalainaan²⁹, jollaiseen rinnastuvana voidaan pitää etuyhteydessä toimivien sisäistä lainaa. Tarkastelun ulkopuolelle on jätetty konsernitilijärjestelyt, suojaukset, takuusitoumukset ja sisäiset vakuutusjärjestelyt.

1.3 Tutkimusmenetelmät

Vero-oikeudellisesta tutkimuksesta valtaosa on lainopillista tutkimusta, jonka tarkoituksena on tulkita eli selvittää voimassa olevan lainsäädännön sisältö. Se on yhteiskunnallisesti merkittävää, koska tutkimusotteen kautta voidaan vastata tarpeeseen saada tietoa siitä, mitkä ovat verotuksessa noudatettavat säännöt.³⁰ Tavanomaisesti lainopilliset kysymykset käsittelevätkin sitä, mikä on kyseiseen tulkintaongelmaan voimassa olevan oikeuden kanta. Keskeinen osa tutkimuksesta keskittyy KHO:n prejudikaateista muodostettavien ennakkopäätös-säännösten esittämiseen ja kaiken kaikkiaan voimassa olevan oikeustilan selvittämiseen. Systematisointitehtävä on toinen lainopilliselle tutkimukselle tyypillinen tarkoitus. Lakien esitöiden, virallisaineistojen ja ennakkopäätösten pohjalta yritetään rakentaa vero-oikeusjärjestelmää.³¹ Tämän tutkielman tutkimusmenetelmällisenä lähtökohtana lainoppi ja selvittää voimassa olevan oikeuden kanta asetettuihin tutkimuskysymyksiin sekä pyrkiä tulkintaan oikeuslähteiden valossa. Oikeuslähteoppi on keskeinen osa oikeustiedettä, oikeudellista ratkaisutoimintaa ja –tutkimusta. Se on etenkin lainopin keskeinen osa-alue.³² Oikeuslähteoppi nähdään lainopin metodina ja tässä tutkimuksessa pyritään eri oikeuslähteitä hyödyntämällä löytämään vastaukset tutkimuksen

²⁷ Action Plan on Base Erosion and Profit Shifting.

²⁸ HE 142/2016 vp, s. 2–3.

²⁹ Pankkitoiminnassa asiakaskohtainen luotonantotapahtuma. Ks. Wuolijoki – Hemmo 2013, s. 252.

³⁰ Myrsky 2011, s. 50.

³¹ Myrsky 2000, s. 164.

³² Tolonen 2003, s. 4–5; Laakso 2012, s. 257.

alussa asetettuihin tutkimusongelmiin. Systematisointitehtävän kannalta on olennaista tarkastella mahdollisimman monipuolisesti siirtohinnoitteluoikaisusäännöstä koskevaa tulkinta-aineistoa. Uudistusta koskevalle hallituksen esitykselle on annettu tutkimuksessa tilaa edellä mainitun perusteella.

Oikeuslähteet ovat aineistoa, johon lainkäyttötilanteissa ratkaisu tulee perustaa ja minkä välityksellä sekä kansalaiset että tuomioistuimet muodostavat käsityksen siitä, mikä on oikeutta. Oikeuslähdeopillinen keskustelu on monisyistä eikä siihen liittyvä problematiikka ole rajautunut vain tiettyyn oikeudenalaan. Se läpäisee kaiken oikeudellisen ratkaisutoiminnan ja oikeusjärjestyksen. Eri alojen oikeuslähdeopit sisältävät erityispiirteitä, vaikka oikeuslähdeopillisen ytimen voidaan katsoa olevan sama. Joka tapauksessa oikeuslähteet muodostavat koko oikeustieteen keskeisen perustan, jonka perusteella voidaan muodostaa kanta tulkintaongelmaan.³³ On huomioitava, että oikeusjärjestys on normatiivinen kokonaisuus, joka on sidonnainen omaan aikaansa, kulttuuriin sekä taloudellisiin rakenteisiin ja näin ollen myös lainoppi ja oikeuslähdeoppi ovat sidoksissa omaan aikaansa. Näin ollen lainopillista ”totuutta” ei voida pitää ehdottomana ja täydellisenä, mutta se voi olla perusteltua ja vakuuttavaa.³⁴ Oikeuslähdeopillisia näkemyksiä voidaan joutua eri aikoina tarkastelemaan kriittisessäkin valossa esimerkiksi lainsäädäntöympäristön kansainvälistymiskehityksen myötä.

Teoreettisen lainopin tehtävänä on kaiken normatiivisen aineiston systematisointi johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi.³⁵ Systematisoinnin myötä syntyy oikeudellisia teorioita ja myös eri oikeudenaloilla vallitsevia yleisiä oppeja. Oikeusnormien tulkitseminen esittäen niille tulkintasuosituksia kuuluu puolestaan käytännölliseen lainoppiin. Oikeusjärjestyksen hahmottamisessa näillä molemmilla on oma paikkansa sekä vuorovaikutus suhteessa toisiinsa, kun käytännöllisen lainopin tulkinnoilla testataan teoreettisen piirissä systematisoinnissa syntyneitä yleisiä oppeja.³⁶ Myös oikeudellisen ratkaisutoiminnan kannalta lainopillisella systematisoinnilla on merkitystä, mitä tulee harkinnan käyttämiseen sekä oikeudellisen päätöksenteon yhtenäisyyteen.³⁷

Oikeusvertailevalla tutkimusotteella pyritään sen sijaan selvittämään, miten valitussa vertailuvaltiossa tarkastelun alaiset asiat on ratkaistu lainsäädännön tasolla. Suomi on liittynyt Euroopan unionin jäsenvaltioksi vuonna 1995. Jäsenyys velvoittaa Suomea EU-vero-oikeuden muodossa eri maiden kanssa solmittujen verosopimusten lisäksi.³⁸ On huomattava, että monilta osin kansallinen lainsäädäntö vastaakin EU-vero-oikeutta, kun

---

³³ Myrsky 2011, s. 18 ja 23.

³⁴ Laakso 2012, s. 458.

³⁵ Aarnio 2011, s. 104–105; Laakso 2012, s. 448.

³⁶ Aarnio 2011, s. 104–105.

³⁷ Laakso 2012, s. 450.

³⁸ Helminen 2018, s. 23.

EU-tasolla on pyritty lainsäädännön harmonisoimiseen ja yhtenäistämiseen. Kansallisella tasolla voi olla kuitenkin EU:n sisällä eroavaisuuksia, minkä vuoksi metodin käyttö on perusteltua tutkimuksen teossa lainopillisen metodin tukena.

Vieraan oikeuden ymmärtämisen problematiikka on tyypillinen piirre oikeusvertailulle, sillä oikeusjärjestyksen syntyminen ja kehittyminen ovat kontekstisidonnaisia.³⁹ Tämä muodostaa selvän haasteen tutkimuksen teolle. Samalla se tarjoaa mahdollisuuden ymmärtää paremmin kansallista lainsäädäntöä ja oikeuskäytäntöä. Jotta voitaisiin puhua oikeusvertailevasta tutkimuksesta, tulisi tutkimuksessa kiinnittää huomiota siihen, millaista tietoa tarvitaan ja kuinka vertaillaan sekä minkä vuoksi. Mikäli vertailemalla ei todellisuudessa saavuteta tutkimuksen keskeistä tiedonintressiä, voi olla tarpeen tarkastella, onko kyseessä oikeusvertaileva tutkimusote vai onko vertailu vain osana lainopillista argumentointia.⁴⁰ Tässä tutkimuksessa lähtökohtaisesti pyritään lainopilliseen eli oikeusdogmaattiseen tutkimukseen, jonka oikeuslähdeopillista metodologiaa syvennetään oikeusvertailevalla tarkastelulla.

Tutkimuskohteen jäsentäminen systematisoimalla on oikeustekstien tulkinnan lisäksi oikeusdogmaattisen tutkimusperinteen tehtävä. Kuitenkin lainopilla ja oikeusvertailulla on eroavaisuutensa, eikä kansainvälisen oikeusvertailun ja kansallisen oikeusdogmatiikan välisiä yhteneväisyyksiä ole helppoa hahmottaa. Vieraiden oikeusjärjestysten ratkaisukäytännöstä voidaan etsiä kansallisten oikeudellisten ongelmatilanteisiin ratkaisua sen suhteen, kuinka kiperissä tilanteissa säännöksiä voidaan tulkita tai oikeusjärjestelmässä olevia aukkoja tilkitä. Oikeusdogmaattinen systematisointitehtävä helpottuu, kun voi hyödyntää muissa valtioissa hyödynnettäviä ratkaisuja.⁴¹

Oikeusvertailun teoriassa on kehitetty latinankielinen termi *tertium comparationis*. Käsitteellä viitataan siihen, että oikeusvertailussa tulisi vertailun kohteilla olla jokin yhteinen nimittäjä, jotta vertailu olisi järkevää. Vertailijalla tulisi siis olla tätä kiinnostava yhteinen piirre, mutta tarkoituksena ei ole vertailukohteiden samanlaisuus.⁴² Eri tutkijoiden tiedonintressien erilaisuudesta ja tutkimuskohteiden variaatioista johtuen ei ole tarkkaa oikeusvertailun metodioppia. Yleisenä lähtökohtana on kuitenkin validia pitää ymmärtävää eli hermeneuttista lähestymistapaa. Menetelmiä voi olla erilaisia, sillä tärkeimpänä päämääränä voidaan pitää sitä, että sitä hyödyntämällä voidaan vastata vertailijan asettamiin tutkimuskysymyksiin. Tässä tutkimuksessa tehdään mikrovertailua, jolloin tarkastelun ja vertailun kohteena on yksittäinen siirtohinnoitteluokaisua koskeva säännös.

---

³⁹ Husa 2013, s. 27–28.

⁴⁰ Husa 2013, s. 59.

⁴¹ Husa 2013, s. 90–92.

⁴² Husa 2013, s. 186.

Tavoitteena on selvittää kyseisen asian kansallisen sääntelyn yhtäläisyydet ja eroavaisuudet sekä tulkinnassa hyödynnettävät oikeuslähteet.⁴³

Tutkimuksessa pyritään selvittämään, kuinka liiketoimen juridisen muodon syrjäyttäminen poikkeuksellisissa tilanteissa ja luokittelu uudelleen vastaamaan sen taloudellista sisältöä, on ratkaistu vertailuvaltio Ruotsin kansallisissa lainsäädännöissä. Haasteelliseksi oikeusvertailun tekee se, että oikeussääntöjen tulisi koskea samaa asia, jotta niitä voitaisiin verrata keskenään. Vasta vertailun jälkeen voidaan kuitenkin varmistua siitä, että oikeussäännöt vastaavat toisiaan.⁴⁴ OECD:n jäsenmaat sitoutuneet noudattamaan tämän antamia ohjeistuksia. Kansallisella tasolla voi esiintyä eroavaisuuksia sen suhteen, kuinka kansainväliset ohjeistukset on implementoitu lainsäädännössä ja mikä näiden asema sekä sitovuus ovat oikeuslähdeopillisesti. Maantieteellinen läheisyys tekee Ruotsista helposti lähestyttävän oikeudellisessa mielessä.

---

⁴³ Husa 2013, s. 122–124 ja 126.

⁴⁴ Husa 2013, s. 189.

2 Markkinaehtoperiaatteen oikeudellinen sääntely

2.1 Kansainvälisen vero-oikeuden lähtökohtia

Verotusvallan ulottuvuus määritetään kansallisessa ulkomaanvero-oikeudessa. Kysymys on siis siitä, kuka on verovelvollinen ja mistä tuloista veroa tulee maksaa. Vaikka valtion omia tavoitteita voidaan pitää lähtökoh-
tana, tulee huomioida sen suhde mm. EU-oikeuteen. Verotuksella voidaan pyrkiä ohjaamaan markkinoiden
toimintaa, sillä kunkin valtion talouspolitiikka määrittelee verotuksellisia tavoitteita.⁴⁵

Verolainsisältöihin ja verosäännösten soveltamiseen EU:n alueella vaikuttaa valtioiden sisäisen kansainvälisen
vero-oikeuden ja verosopimusten lisäksi eurooppaoikeus. Tämä sisältää niin EU-tuomioistuinten ratkaisut välit-
tömän vaikutuksensa vuoksi kuin eurooppaoikeudelliset säännökset, jotka viranomaisten tulee ottaa huomi-
oon omassa toiminnassaan.⁴⁶ Suomen liittyttyä Euroopan unionin jäsenvaltioksi vuonna 1995 on kansainvälinen
vero-oikeus saanut oman EU-vero-oikeudellisen osa-alueensa.⁴⁷ Yhteinen sisämarkkina ja sen toimivuus turva-
taan Euroopan Unionissa takaamalla perussopimusten määräysten mukaiset vapaudet: vapaa liikkuvuus pää-
omille, palveluille, tavaroille ja henkilöille.⁴⁸ Euroopan Unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 1 artik-
lan mukaisesti jäsenvaltiot antavat yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi toimivaltaa Euroopan Unionille. Mi-
käli unionille ei ole annettu perussopimuksissa toimivaltaa, käyttää sitä jäsenvaltiot itse ja unioni toimii anne-
tun toimivallan periaatetta noudattaen, jolloin unionin toiminnassa keskeistä on toissijaisuusperiaate ja suh-
teellisuusperiaate.⁴⁹ Suhteellisuusperiaatetta noudatettaessa unionin toiminnassa muoto ja sisältö eivät saa
ylittää sitä, mikä on tarpeen.⁵⁰

Toissijaisuus- eli subsidiariteettiperiaatteella unionin toiminnassa tarkoitetaan sitä, että mikäli ala ei kuulu yk-
sinomaiseen toimivaltaan, toimii unioni vain ja siltä osin kuin jäsenvaltio ei kykene keskushallinnon tasolla tai
alueellisesti tai paikallisella tasolla saavuttamaan suunnitellun toiminnan tavoitteita riittävästi, vaan toimimalla
unionin tasolla saavutetaan toiminnan vaikutusten tai laajuuden vuoksi parempi taso.⁵¹ Välittömien verojen

---

⁴⁵ Malmgrén – Myrsky 2017, s. 25.

⁴⁶ Malmgrén 2008, s. 13.

⁴⁷ Helminen 2016, s. 39.

⁴⁸ SEUT 26 artikla.

⁴⁹ SEUT 4-5 artikla.

⁵⁰ SEUT 5 artikla 4. kohta.

⁵¹ SEUT 5 artikla 3. kohta

suhteen Suomella sekä muilla EU-valtioilla on laaja suvereniteetti jäsenyydestä huolimatta eikä uniolla ole verotusvaltaa välittömän verotuksen suhteen. Välittömän verotuksen liittyvässä toimivallassa jäsenvaltioiden tulee kuitenkin huomioida perussopimusten aiheuttamat velvoitteet.⁵²

Nimenomaista säännöstä siitä, mikä on EU-oikeuden suhde kansalliseen lainsäädäntöön, ei ole. EU-tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti EU-oikeudella on etusija tilanteissa, joissa kansallinen oikeus on ristiriidassa EU-oikeuden kanssa. Etusijaperiaate koskee sekä direktiivejä että perussopimuksia. Myös välittömässä verotuksessa tulee huomioida EU-oikeuden periaatteet ja säännöt. EU-oikeudelliset normit syrjäyttävät kansallisen lain säännökset ristiriitatilanteessa niiden säätämisyjärjestyksestä tai hierarkiasta huolimatta.⁵³

Euroopan Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä on vahvistettu, että EU-oikeudella on välittömiä oikeusvaikutuksia.⁵⁴ Näin ollen EU-oikeudesta seuraa suoria velvollisuuksia ja oikeuksia jäsenvaltioille sekä näiden valtioiden kansalaisille. Välittömiä vaikutuksia synnyttävät EU-oikeuden normit, jotka ovat riittävän ehdottomia, täsmällisiä ja selviä. Suomen perustuslain (731/1999, PL) 81 §:stä huolimatta (verosta säädettävä lailla) välitön vaikutus, suora sovellettavuus ja EU-oikeuden etusija huomioidaan Suomessa.⁵⁵ EU:n perustamissopimuksia voidaan pitää tietyllä tapaa perustuslaillisenä peruskirjana, mutta se ei tarkoita sitä, että nämä olisi täysin irrallaan kansainvälisestä oikeudesta ja olisivat itsenäisesti päteviä, kuten valtioiden perustuslait. EU-sopimukset, kuten kaikki sopimukset, ovat merkittävällä tavalla riippuvaisia kansainvälisestä oikeudesta. Kansainvälisen oikeuden periaatteet eivät ole täysin vieraita EU:lle.⁵⁶

TVL 135 §:n mukaisesti Suomen hallituksella on oikeus verosopimusten sopimiseen muiden valtioiden kanssa vastavuoroisuuden periaatetta noudattaen moninkertaisen verotuksen lieventämiseksi tai poistamiseksi. Verosopimusoikeudella tarkoitetaan Suomen kansainvälisen vero-oikeuden lohkossa osaa, joka muodostuu eri valtioiden ja Suomen välillä solmituista kahden- tai monenkeskisistä verosopimuksista.⁵⁷ Huomattavaa on se, että Suomessa verosopimukset ovat sisäisen lainsäädännön osa, koska ne saatetaan voimaan lailla. Sopijavaltioiden sisäisen lainsäädännön ollessa ristiriidassa valtiosopimuksen eli tässä tapauksessa verosopimuksen kanssa johtaa kansallisen lainsäädännön normin väistymiseen.⁵⁸

---

⁵² Helminen 2018, s. 25.

⁵³ Helminen 2018, s. 27.

⁵⁴ 26/62 Van Gend & Loos.

⁵⁵ Helminen 2018, s. 29–30.

⁵⁶ Panayi 2020, s. 120.

⁵⁷ Helminen 2016, s. 31.

⁵⁸ Mehtonen 2005, s. 58.

Verosopimuksissa jaetaan sopimusosapuolten välillä verotusvalta, mutta niissä ei oteta varsinaisesti kantaa sen suhteen pidetäänkö jotakin tuloa veronalaisena tai menoja vähennyskelpoisena.⁵⁹ Vajaaverotuksen ja monenkertaisen verotuksen ongelmia pyritään poistamaan niin EU-vero-oikeudellisin keinoin kuin kansallisilla veronormistoilla. Verosopimuksilla jaetaan verottamisoikeus sopimusvaltioiden kesken. Niillä voidaan nähdä olevan merkitystä myös vilpillisen välttelytoiminnan (tax evasion) ja veron kiertämisen (tax avoidance) kannalta.⁶⁰ Ylipäätään Suomen sisäisen lainsäädännön mukainen verotusoikeus voi estyä tai rajoittua kansainvälisten sopimusten tai OECD:n suositusten perusteella, vaikka Suomessa verosta on säädettyvä lailla. Verosopimusten avulla voidaan eri valtioiden välisiä eroavaisuuksia harmonisoida verotusvaltaa rajoittamalla.⁶¹

Asuinvaltio- ja lähdevaltioperiaate on olennainen osa verosopimusten systematiikkaa. Verotusoikeus jaetaan asuin- ja lähdevaltion kesken. Yrityksen kotipaikan tai henkilön asumisen perusteella verotetaan asuinvaltioperiaatteen mukaisesta tältä kaikesta tulosta tässä kyseisessä valtiossa. Puolestaan lähdevaltioperiaatteen mukaisesti verotetaan tuloa sen perusteella missä tulon lähde on eli missä tulo kertyy.⁶² Tuloverotuksen kannalta verovelvollisen asuinvaltion selvittäminen on ratkaistava, jotta voidaan selvittää eri valtioiden keskinäinen verotusoikeuden jakautuminen. Yleisen verovelvollisuuden muodostuminen asuinvaltiossa synnyttää siis verovelvollisuuden maailmanlaajuisesti varallisuuden ja tulojen perusteella, mutta toimintavaltioon voi muodostua rajoitettu verovelvollisuus siellä ansaituista tuloista kiinteän toimipaikan vuoksi.⁶³

Kaksinkertaisen verotuksen poistamiseksi voivat EU:n jäsenvaltiot solmia kahden- tai monenkeskisiä verosopimuksia. Verosopimusten avulla voivat jäsenvaltiot jakaa verotusoikeutta toisen sopimusvaltion verotuksen ankaruudesta riippumatta. Muun muassa OECD:n malliverosopimukseen perustuvat periaatteet ovat kansainvälisessä verotuksessa hyväksytyjä ja niitä voidaan hyödyntää jakoperusteina kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi. EU-oikeuden etusijaperiaate tulee huomioida jäsenvaltion solmiessa verosopimuksia. Etusijaperiaate estää soveltamasta tai solmimasta sopimuksia, jotka ovat ristiriidassa EU-oikeuden kanssa tai menettelyiltään perussopimuksen vastaisia. Tulkinnessa ja soveltamisessa tulee noudattaa EU-oikeuden vaatimuksia.⁶⁴ Most Favoured Nation –periaatteesta, jonka mukaan jäsenvaltio myöntäisi kahdenkeskisen sopimuksen etuja ulkopuolisen jäsenvaltion asukkaalle, ei ole säännelty EU:n perussopimusten tasolla. Asia on kuitenkin nähty SEUT:n syrjintäkiellon vastaisena, mikäli toisen EU-valtion asukkaat olisivat paremmassa asemassa toiseen nähden verosopimusetujen suhteen. Kuitenkin EU:n tuomioistuin on omassa oikeuskäytännössään (tapaus C-

---

⁵⁹ Helminen 2016, s. 260.

⁶⁰ Knuutinen 2013, s. 184–185.

⁶¹ Mehtonen 2005, s. 50

⁶² Mehtonen 2005, s. 56.

⁶³ Malmgrén 2008, s. 11–12.

⁶⁴ Helminen 2018, s. 43.

376/03 D) tullut tulokseen, että jäsenvaltiot eivät ole velvoitettuja antamaan kahdenkeskisen verosopimuksen etuja ulkopuolisen jäsenvaltion kansalaisille, mitä tulee pääomien vapaan liikkumisen periaatteeseen. Vaikka oikeuskäytäntö on hieman epäselvä, vaikuttaa siltä, että EU-valtiot voivat sopia keskenään erisisältöisiä sopimuksia eri valtioiden kanssa.⁶⁵ Jäsenvaltiot ovat teknisesti säilyttäneet toimivallan välittömässä verotuksessa, mutta unionilla on yhä enemmän sananvaltaa siitä, mitä voidaan sisällyttää jäsenvaltioiden keskenään ja kolmansien maiden kanssa tekemiin verosopimuksiin. On myös nähty, että selkeiden sääntöjen puute ja laaja johdettu lainsäädäntö on hämärtänyt sallitun toiminnan rajoja, mitä on pahentanut entisestään EU:n voimistuva soft law, joka on kehittynyt EU:n ulkoisen finanssipolitiikan kontekstissa.⁶⁶

OECD julkaisi verosopimusten laadintaa varten vuonna 1963 suosituksen malliverosopimukseksi ja tämän jälkeen vuonna 1977 seuraavan mallin kommentaarien kera. Vielä 1992 OECD julkaisi aiempaa laajemman, uuden sopimusmallia selkeyttävän kommentaarin.⁶⁷ Suomessa laaditut verosopimukset perustuvat pääosin vuoden 1977 malliin.⁶⁸ Myös Ruotsissa⁶⁹ tuloja ja varallisuutta koskevat verosopimukset ovat muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta jäsenneily OECD:n sopimusmallien mukaisesti⁷⁰. Ruotsin malli on niin ikään dualistinen, jolloin voidaan erottaa kansainväliseen oikeuteen liittyvät veloitteet sekä ne, jotka on siirretty osaksi Ruotsin kansallista oikeusjärjestystä.⁷¹ Verosopimuksilla on kaksijakoinen luonne. Ne voivat nimittäin olla täysin päteviä kansainvälisiä asiakirjoja ilman, että ne ovat sisäisesti sitovia kummassakaan sopimusvaltiossa. Verosopimuksen sisäinen pätevyys riippuu siitä, noudattaako sopimusvaltio sopimusta tekemällä tarvittavat sisäiset toimenpiteet sopimuksen vahvistamiseksi.⁷²

Siirtohinnoitteluun liittyy problematiikkaa ensinnäkin markkinaehtoisen hinnan määrittämiseksi etuyhteydessä toimivien välisille liiketoimille. Lisäksi toisessa valtiossa tehty tulonoikaisu ei aina johda vastaavaan alaspäin korjaukseen (vastaoikaisu) siihen valtioon, johon tulot on siirretty. Siirtohinnoitteluoikaisusäännyksen soveltaminen voi johtaa siihen, että etuyhteyksryhmää verotetaan kokonaisuutena kaksinkertaisesti.⁷³ EU-valtiot voivat

---

⁶⁵ Helminen 2018, s. 44–45.

⁶⁶ Panayi 2020, s. 139.

⁶⁷ Model tax convention on income and on capital.

⁶⁸ Mehtonen 2005, s. 51.

⁶⁹ Ruotsissa verosopimuksella voidaan rajoittaa olemassa olevaa verovelvollisuutta ja sopimusten määräyksiä tulisi soveltaa vain verovelvollisen eduksi. Ks. Mattsson 2004, s. 165.

⁷⁰ Källqvist – Köhlmark 2007, s. 24.

⁷¹ Hultqvist – Wiman 2015, s. 310.

⁷² Panayi 2020, s. 125.

⁷³ Ståhl ym. 2011, s. 328.

sopia siirtohintaoikaisusta johtuvan moninkertaisen verotuksen poistamiseksi monenkeskisen arbitraatiosopimuksen⁷⁴.⁷⁵ Käytännössä silloin, kun veroviranomaisten välillä vallitsee erimielisyys siirtohinnoittelun hyväksyttävyydestä ja yrityksen tuloon lisätään tuloja toisessa valtiossa intressiyhteydessä olevien yritysten hinnoittelun virheellisuuden vuoksi, voidaan turvautua arbitraatiomenettelyyn. Pyrkimys on kuitenkin välttää tähän turvautumista ja ratkaista sopimusvaltioiden siirtohinnoittelukysymykset ilman varsinaista arbitraatiomenettelyä.⁷⁶ Verosopimusten tavoitteena on välttää moninkertaista verotusta, jakaa verotusoikeutta, estää veropakoa sekä yleensä ne sisältävät myös diskriminointikiellon koskien kansainvälisiä tilanteita suhteessa puhtaasti kansallisiin tilanteisiin. Sopimuksissa ei säädelä sitä, kuinka käytännössä verotus toimitetaan tai veronalaisen tulon määrä lasketaan, vaan niiden perusteella määritetään verotusoikeuden jakaminen sopimusvaltioiden välillä. Verosopimukset yleensä rajoittavat kansallisen lainsäädännön muodostamaa verotusvaltaa. Sillä on etusija-asema kansalliseen lainsäädäntöön nähden, jotta sopimusvaltio ei rikkoisi sitovasta kansainvälisestä sopimuksesta johtuvia velvoitteitaan. Etusijan asettaminen on toteutettu eri valtioissa eri tavalla, Suomessa käytännössä saatetaan verosopimusvelvoitteet voimaan kansallisella lailla, jolloin hierarkkisesti se on samantavoinen muihin lakeihin nähden.⁷⁷

OECD:n viime aikaisista hankkeista on mainittava BEPS-hankkeeseen pohjautuen digitaalisen talouden verohaasteita koskeva hanke⁷⁸. Suoranaisesti hanke ei liity siirtohinnoitteluun, mutta sillä voi olla myös vaikutusta siihen. Mikäli hankkeessa kaavailut muutokset ja ratkaisuehdotukset toteutuvat, tulee se muuttamaan verotulojen jakautumista ja yritysverotuksen periaatteita. Hanke sisältää kaksi erilaista kokonaisuutta, joita nimitetään pilari 1:ksi ja pilari 2:ksi. Näistä ensimmäinen sisältää sääntelykokonaisuuden verotusoikeuden allokoinnista valtioiden välillä ja jälkimmäinen puolestaan sääntelyn globaalista minimiverotuksesta. Vaikka esitys on tällä hetkellä vielä keskeneräinen ja lausuntovaiheessa, on se aiheellista tuoda esille tässä tutkimuksessa maininnantasolla. Sillä voi toteutuessaan olla merkittäviä vaikutuksia. Pilari 1:sen uudistuksen myötä verotusoikeus siirtyisi ns. markkinavaltiolle eli sille, jossa kansainvälisesti toimivalla konserniyrityksellä on myyntiä tai käyttäjiä, jolloin ei edellytettäisi varsinaista fyysistä sijoittautumista tytäryhtiön tai kiinteän toimipaikan muodossa. Verosäännökset toimitaisivat nykyisten säännösten ohessa, erillisenä. Kyseessä olisi kuitenkin erityisesti digitaalisiin palveluihin sovellettava kokonaisuus.⁷⁹

---

⁷⁴ Sopimus kaksinkertaisen verotuksen poistamisesta etuyhteydessä keskenään olevien yritysten tulonoikaisun yhteydessä (90/436/ETY).

⁷⁵ Helminen 2018, s. 266.

⁷⁶ Malmgrén 2008, s. 44.

⁷⁷ Helminen 2016, s. 32 ja 42.

⁷⁸ Addressing the Tax Challenges Arising from the Digitalisation of the Economy.

⁷⁹ Valtiovarainministeriö 2021, s. 3–4.

Pilari 2:n sääntelykokonaisuudessa on puolestaan kysymys Global Anti-Base Erosion (GloBE) –sääntelystä, jossa pyritään puuttumaan tuloveropohjan murenemiseen sekä ongelmiin, jotka liittyvät voittojen siirtoon BEPS-hankkeen jälkimainingeissa. Sääntelyllä varmistettaisiin kansainvälisesti toimivien suuryritysten vähimmäisverotaso, joka tulisi voitoista maksaa. Tämä edellyttäisi veropohjan laskemista eri valtioissa samalla tavalla eikä sovellettavaa verokantaa ole vielä määritelty. Tämä sääntely puolestaan koskisi yritystoimintaa yleisesti, ei keskittyen vain digitalouteen. GloBE-sääntelyssä voisi syntyä tilanne, jossa rajat ylittävissä tilanteissa syntyy uusi verotusoikeus, mikäli sovittu minimiverotaso alitetaan. Jotta sääntöjä voitaisiin soveltaa, tulisi yritysryhmän yhteenlasketun vuotuisen liikevaihdon ylittää 750 miljoonaa euroa. Kyseeseen tulisivat nimenomaan suuret kansainvälistä toimintaa harjoittavat, tyypillisesti konserniyritykset.⁸⁰

Jokaisella valtiolla on siis omat sisäiset verolakinsa, jonka verotusvaltaa voivat rajoittaa muiden valtioiden kanssa tehdyt verosopimukset. Suomea ja muita EU-valtioita lisäksi velvoittavat EU-vero-oikeudelliset normit. Kansainvälisen vero-oikeuden voidaan katsoa käsittävän veronormeja, joiden tehtävänä on selvittää varsinkin verotusvallan ulottuvuuteen liittyviä ongelmia tilanteissa, joissa vero-objektilla on kahteen tai useampaan valtioon yhteys. Kansainvälisen vero-oikeuden nimityksestä huolimatta kyse ei ole ylikansallisista normeista, vaan jokaisella valtiolla on oma kansainvälinen vero-oikeusnormisto osana kyseisen valtion omaa oikeusjärjestelmää.⁸¹

Sisäisen kansainvälisen vero-oikeudellisten normien perusteella voidaan ratkaista Suomen verotusvalta ja –laajuus kansainvälisissä tilanteissa. Normien tavoitteena on pystyä turvaamaan verotusvalta, mutta myös pyrkiä rajoittamaan ja välttämään moninkertaista verotusta.⁸² **Isomaa-Myllymäki** on väitöskirjassaan kuvannut siirtohinnoittelun oikeudellista pluralismia ylikansallisen Euroopan unionin oikeusjärjestyksen ja kansallisen oikeusjärjestyksen samanaikaisena voimassaolona, jonka lisäksi oman pehmeän oikeusjärjestyksen ja lisänsä tuo OECD:n verosopimusoikeudellinen tulkinta-aineisto markkinaehtoperiaatteen arvioinnissa. Hän tuo esiin myös rinnakkaisten oikeuslähteiden ja –aineiston johtavan helposti kollisioon, mitä tulee markkinaehtoperiaatteen tulkintaan.⁸³

Markkinaehtoperiaatteen tulkinnasta VML 31 §:n lakiuudistusta koskevassa hallituksen esityksessä ilmaistaan OECD:n siirtohinnoitteluohjeistuksen merkittävyys tulkintalähteenä ja, kuinka uudistuksen myötä voidaan tätä

---

⁸⁰ Valtiovarainministeriö 2021, s. 8–10.

⁸¹ Helminen 2016, s. 29.

⁸² Helminen 2016, s. 30–31.

⁸³ Isomaa-Myllymäki 2016, s. 19. Näen markkinaehtoperiaatteen tulkintalähteiden vastaavan tätä ajatusta. Pyrkimys kollisioon välttämiseen on kuitenkin selvä VML 31 §:n uudistumisen myötä.

käyttää koko laajuudessaan.⁸⁴ Ottaen huomioon lailla säätämisen vaatimuksen, verotuksen legaliteettiperiaatteen, on siirtohinnoitteluoikaisua koskevan säännöksen tulkintaa ohjaavana lähteenä käytettävien ohjeistuksien asema edelleen haastava. Oikeuskäytäntö on osoittanut, että siirtohinnoitteluohjeistuksella ei ole kansallista lakia laajentavaa vaikutusta, mikä on legaliteettiperiaatteen mukaista. Kyseisissä tapauksissa⁸⁵ taustalla on Verohallinnon tekemät päätökset, jotka sinänsä olivat OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden mukaisia, mutta kansallisen lain vastaisia. Uudistuksen myötä todennäköistä on, että siirtohinnoitteluohjeiden ja VML 31 §:n muo-
toilusta johtuvasta tulkinnanvaraisuudesta seuraa verovelvollisten ja Verohallinnon välille verotuksellisia erimielisyyksiä.

2.2 OECD:n malliverosopimuksen 9 artikla ja siirtohinnoitteluohjeistus

OECD:n malliverosopimuksen 9 artiklassa määritetään, milloin yritysten katsotaan olevan etuyhteydessä keskenään. Etuyhteyden katsotaan syntyvän osapuolten välille, mikäli yritys välittömästi tai välillisesti osallistuu yrityksen johtoon tai valvontaan. Etuyhteydestä on myös kysymys silloin, kun samat henkilöt välillisesti tai välittömästi osallistuvat sopimusvaltiossa sijaitsevan yrityksen ja toisen sopimusvaltion yrityksen johtoon tai valvontaan tai omistavat osan niiden pääomasta. Sama artikla sisältää myös määräyksen markkinaehtoperiaatteesta ja sen mukaisesta siirtohinnoittelun oikaisemisesta, mikäli kauppa- tai rahoitussuhteissa sovitaan ehtoista tai määrätään sellaisia ehtoja, jotka poikkeavat riippumattomien osapuolten välillä sovitusta. Tällöin voidaan tulo lisätä verotettavaksi sille osapuolelle, jolle se olisi kertynyt, ellei olisi sovittu tai määrätty poikkeavia ehtoja. Artiklassa määrätään myös vastaoikaisusta eli siitä, että toisen valtion tulee asianmukaisesti oikaista siellä verotettavan tulon määrä, joka on lisätty siirtohinnoitteluoikaisussa yrityksen tuloon toisessa valtiossa.⁸⁶ Verotusmenettelylain siirtohinnoitteluoikaisua koskeva säännös (VML 31 §) sisältää malliverosopimuksen mukaisen määritelmän etuyhteyden määrittämisestä ja markkinaehtoperiaatteen mukaisesta siirtohinnoitteluoikaisusta.

---

⁸⁴ HE 188/2021 vp, s. 4. Hallituksen esityksessä tuodaan esille, että Suomen oikeuskäytäntö on johtanut tilanteeseen, jossa VML 31 §:n soveltamisala on verosopimuksen siirtohinnoittelua koskevan määräyksen sisältöä suppeampi eikä tulkintalähteenä ohjeistusta ole voitu hyödyntää koko laajuudessaan. Mielestäni olisi oikeudellinen vääryys tulkita säännöstä laajentavasti, yli rajojen, vaikka tiukan sanamuodon mukainen tulkinta ei ole mahdollista säännöksen avoimuudesta ja taloudellisista kytkennöistä johtuen. Oikeuskäytännössä on aiemmin tulkittu pykälää oikein eikä tilanteen haastavuutta välttämättä tule poistamaan uudistus, koska tulkintalähteenä käytetty ohjeistus ei edelleenkään ole oikeudellisesti sitova ja velvoittava oikeuslähde säännöksen tulkinnassa.

⁸⁵ Ks. mm. KHO 2014:119 ja KHO 2020:35.

⁸⁶ OECD Model Tax Convention on Income and on Capital 2014.

OECD on julkaissut päivitetyn version siirtohinnoitteluohjeistuksesta 20.1.2022. Kyseinen ohjeistus sisältää vuoden 2017 päivityksen jälkeen tehdyt täydennykset, joista tämän työn kannalta olennaisin on rahoitusliiketoimia koskeva osuus, joka on em. päivityksessä lisätty omaksi luvukseen. Tässä tutkimuksessa hyödynnetään 2017 vuoden ohjeistuksen lisäksi uutta ohjeistusta. Versioita voi hyödyntää rinnakkain, koska uusin ohjeistus on koonti aiemmin annetuista ohjeistuksista.⁸⁷ Rahoitusliiketoimia koskevasta päivityksestä Verohallinto on antanut kannanoton siitä, mistä alkaen ohjeistusta käytetään tulkintalähteenä, miten kotimainen oikeuskäytäntö vaikuttaa ohjeen tulkintaan sekä sisältääkö ohjeistusta sellaista uutta ohjeistusta, jota ei voida käyttää tulkintalähteenä ohjeiden julkaisua edeltävien verovuosien osalta. Kannanotto vaikuttaa verovuosiin, jotka ovat alkaneet ennen 31.12.2021 VML 31 §:n uudistumisen vuoksi. Ylipäätään siirtohinnoitteluohjeistuksissa on kyse kommentaareista koskien malliverosopimuksen 9 artiklaa.

KHO on päätöksissään aiemmin linjannut, että mikäli OECD:n siirtohinnoitteluohjeistuksen päivitys sisältää perustavanlaatuisia uusia suosituksia, ei sitä tule käyttää julkaisemista edeltäviltä verovuosilta sovellettaessa. Tapauskohtainen arviointi on tarpeen, sen suhteen, onko kyseessä perustavanlaatuinen tulkintasuositus vai täsmennys. Implisiittisen tuen ja konsernin luottoluokituksen hyödyntämistä koskevilta osin rahoitusliiketoimien siirtohinnoittelua koskevaa päivitystä voidaan hyödyntää KHO 2021:66 päätöksen perusteella sisäisen rahoituksen hinnoittelussa jo ennen päivityksen julkaisua (konserniin kuulumisesta saatu satunnainen hyöty, ks. Tutkimuksen kohta 3.4).⁸⁸ OECD:n ohjeistuksessa rahoitusliiketoimia koskevassa osuudessa annetaan ohjeistusta sen määrittämisestä, onko etuyhteydessä toimivien rahoitusliiketoimien ehdot johdonmukaisia markkinaehtoperiaatteen kanssa.⁸⁹

2.3 Siirtohinnoitteluoikaisusäännös

Se, miten tulot ja menot etuyhteysosapuolten välillä markkinaehtoperiaatetta noudattaen kohdistetaan, on säännelty Suomen kansallisessa lainsäädännössä yleisissä menon vähennyskelpoisuutta ja tulon veronalaisuutta koskevissa säännöksissä (TVL 29 §, EVL 4 ja 7 §) sekä säännöksissä, jotka koskevat siirtohinnoitteluoikaisua (VML 31 §), veronkiertoa (VML 28 §) ja peiteltyä osingonjakoa (VML 29§).⁹⁰

Markkinaehtoperiaatteesta poikkeaminen voi johtaa tulonoikaisuun siirtohinnoitteluoikaisua koskevan erityissäännöksen nojalla (VML 31 §). Tällöin kysymyksessä yleensä on tilanne, jossa tarvitsee puuttua varsinaisen

---

⁸⁷ OECD julkaisi päivityksen siirtohinnoitteluohjeisiin, Verohallinnon uutinen 21.1.2022.

⁸⁸ OECD:n rahoitusliiketoimia koskeva siirtohinnoitteluohjeistus 17.12.2021.

⁸⁹ OECD Transfer pricing guidelines for multinational enterprises and tax administrations 2022, kohta 10.1.

⁹⁰ Helminen 2016, s. 255.

hinnoittelun tasoon. Kohdistamisongelma menojen ja tulojen osalta ratkeaa yleisten verotuksessa käytettävien periaatteiden nojalla.⁹¹ Mikäli VML 31 §:n edellytykset eivät täyty, voidaan rajat ylittävissä tilanteissa soveltaa yleistä veronkiertosäännöstä VML 28 §:ää, jolloin kuitenkin tulee pystyä osoittamaan riittävä näyttö verosta vapautumisen tarkoituksesta. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi kyseessä, kun emoyhtiö maksaa tytäryhtiölle ei markkinaehtoisia –suorituksia.⁹²

Verovelvollisen tulee laatia kirjallinen selvitys, jonka tarkoituksena on osoittaa markkinaehtoperiaatteen noudattaminen, liiketoimien hinnoittelusta tämän ja etuyhteyshenkilön välillä. Määräysvalta on edellytys VML 31 §:n soveltamiselle.⁹³ Verotusmenettelylain 31 §:ssä säädetään siirtohinnoitteluohjauksesta ja se sisältää määritelmän markkinaehtoisuudesta, etuyhteydestä ja määräysvallasta sekä etuyhteyshenkilön määrittämisestä ja tällaisen liiketoimien sivuuttamisesta ja korvaamisesta:

”Jos verovelvollisen ja häneen etuyhteydessä olevan osapuolen välisessä liiketoimessa on sovittu ehdoista tai määrätty ehtoja, jotka poikkeavat siitä, mitä toisistaan riippumattomien osapuolten välillä olisi sovittu, ja verovelvollisen elinkeinotoiminnan tai muun toiminnan verotettava tulo on tämän johdosta jäänyt pienemmäksi tai tappio on muodostunut suuremmaksi kuin se muutoin olisi ollut, lisätään tuloon määrä, joka olisi kertynyt ehtojen vastatessa sitä, mitä toisistaan riippumattomien osapuolten välillä olisi sovittu.

Arvioitaessa 1 momentin sisältämän markkinaehtoperiaatteen mukaisesti sitä, onko etuyhteydessä olevien osapuolten välisessä liiketoimessa sovittu tai määrätty ehtoja riippumattomien osapuolten ehdoista poikkeavasti, tunnistetaan asiaankuuluvat kaupalliset tai rahoituskelliset suhteet ja näihin suhteisiin vaikuttavat taloudellisesti olennaiset erityispiirteet, joita ovat sopimusehdot, osapuolten toiminnot, varat ja riskit, siirretyn omaisuuden tai tarjotun palvelun ominaispiirteet, osapuolten ja markkinoiden taloudelliset olosuhteet sekä osapuolten liiketoimintastrategiat. Näiden seikkojen perusteella määritetään liiketoimi sen tosiasiallisen sisällön mukaisena.

Jos poikkeuksellisissa olosuhteissa, 1 momenttia sovellettaessa, etuyhteydessä olevien osapuolten välinen, 2 momentin mukaisesti määritetty liiketoimi poikkeaa siitä, mitä taloudellisesti järkevästi toimivat, toisistaan riippumattomat osapuolet vastaavissa olosuhteissa sopisivat, se voidaan sivuuttaa ja tarvittaessa korvata toisella, markkinaehtoperiaatteen mukaisella liiketoimella. Sivuuttamisen edellytyksenä on lisäksi, ettei määritetylle liiketoimelle, joka oltaisiin sivuuttamassa, voida vahvistaa markkinaehtoperiaatteen mukaista hintaa, kun otetaan huomioon kunkin osapuolen näkökulma ja realistiset vaihtoehdot päätöksentekohetkellä. Korvaava liiketoimi määritetään 2 momentin mukaisesti ja sen on oltava mahdollisimman samankaltainen sivuutettavan liiketoimien kanssa.

---

⁹¹ Helminen 2016, s. 257.

⁹² Äimä 2011, s. 225.

⁹³ Äimä 2011, s. 226.

Liiketoimen osapuolet ovat etuyhteydessä toisiinsa, jos liiketoimen osapuolella on toisessa osapuolella määräysvalta tai kolmannella osapuolella on yksin tai yhdessä lähipiirinsä kanssa määräysvalta liiketoimen molemmissa osapuolissa. Osapuolella on määräysvalta toisessa osapuolella silloin, kun:

- 1) se välittömästi tai välillisesti omistaa yli puolet toisen osapuolen pääomasta;
- 2) sillä välittömästi tai välillisesti on yli puolet toisen osapuolen kaikkien osakkeiden tai osuuk-sien tuottamasta äänimäärästä;
- 3) sillä välittömästi tai välillisesti on oikeus nimittää yli puolet jäsenistä toisen yhteisön halli-tukseen tai siihen verrattavaan toimielimeen tai toimielimeen, jolla on tämä oikeus; tai
- 4) sitä johdetaan yhteisesti toisen osapuolen kanssa tai se muutoin voi tosiasiallisesti käyttää määräysvaltaa toisessa osapuolella.

Mitä 1 momentissa säädetään, noudatetaan myös yrityksen ja sen kiinteän toimipaikan välisissä toimissa.”

VML 31 §:n 4 momentin kohdat 1-4 sisältävät määritelmän siitä, milloin osapuolet ovat etuyhteydessä toisiinsa nähden. Markkinaehtoperiaatteesta säädetään VML 31 §:n 1 momentissa. Siirtohinnoitteluoikaisua koskeva pykälä sisältää 1.1.2021 alkaen uudet 2 ja 3 momentit koskien etuyhteysliiketoimen määrittelyä (VML 31 § 2 momentti) ja etuyhteysliiketoimen sivuuttamista (VML 31 §:n 3 momentti). Lisätyssä 2 momentissa etuyhteys-liiketoimen sopimien tai määräämien ehtojen arvioinnissa huomioidaan kaupalliset tai rahoitukselliset suhteet sekä niihin vaikuttavat taloudellisesti olennaiset erityispiirteet niin, että liiketoimi määritetään tosiasiallisen sisällön mukaisena, kun arvioidaan poikkeavuutta riippumattomien osapuolten välisiin liiketoimiin. Liiketoimen tunnistamisessa kiinnitetään siis huomiota sen tosiasialliseen sisältöön. Liiketoimen sivuuttamista koskevassa 3 momentissa säädetään siitä, millä edellytyksellä kyseinen liiketoimi voidaan sivuuttaa ja, kuinka määritetään korvaava liiketoimi. Korkeimman hallinto-oikeuden viime vuosina annetuissa ratkaisuissa on linjattu, ettei aiemman VML 31 §:n nojalla uudelleenluonnehdintoja ole voinut tehdä⁹⁴, joten uudistus käytännössä muuttaa oikeustilan tältä osin.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan Ruotsin siirtohinnoitteluoikaisua koskevaa sääntelyä. Ruotsissa, kuten monissa muissakin maissa, on sisäisessä lainsäädännössä säädökset, joilla pyritään estämään luvaton tulonsiirto ulkomaisille yrityksille monikansallisten konsernien sisällä⁹⁵. Siirtohinnoittelusäännös (korrigeringsregeln) Ruotsin kansallisessa lainsäädännössä perustuu edellytykselle markkinaehtoisuudesta. Säännös löytyy In-komstskattelagen (1999/1229, IL) 14 luvun 19 §:stä, jonka mukaan, jos elinkeinotoiminnan tulos on alhaisempi

⁹⁴ Mm. KHO 2014:119 ja KHO 2020:35.

⁹⁵ Källqvist – Köhlmark 2007, s. 238.

sovittujen ehtojen vuoksi, jotka poikkeavat siitä, mitä riippumattomien elinkeinonharjoittajien välillä olisi sovittu, tulos on laskettava sellaiseksi kuin se olisi ollut, jos näitä ehtoja ei olisi ollut.⁹⁶ Tämä pätee kuitenkin vain, jos seuraavat edellytykset täyttyvät: 1. henkilöä, joka sopimuksen ehtojen vuoksi saa korkeamman tuloksen, ei veroteta tästä Ruotsissa tämän lain tai verosopimuksen perusteella, 2. on perusteltua syytä uskoa, että osapuolten välillä on yhteinen taloudellinen etu, ja 3. olosuhteista ei käy ilmi, että ehdot olisi luotu muista syistä kuin taloudellisen yhteisön edun vuoksi. Etuyhteyden määritelmä puolestaan löytyy IL 14 luvun 20 §:stä: 19 §:ssä tarkoitetun taloudellisen etuyhteyden katsotaan olevan olemassa, jos elinkeinonharjoittaja osallistuu suoraan tai välillisesti toisen elinkeinonharjoittajan yhtiön johtamiseen tai valvontaan tai omistaa osuuden tämän yhtiön pääomasta, tai samat henkilöt osallistuvat suoraan tai välillisesti näiden kahden yhtiön johtamiseen tai valvontaan tai omistavat osuuden näiden yhtiöiden pääomasta.⁹⁷

Kyseisen säännöksen soveltaminen tulee kyseeseen ainoastaan, mikäli ehdoista ja hinnoittelusta johtuen tulo on siirtynyt verotettavaksi valtion ulkopuolelle. Edellä mainitun lisäksi tulee sopimusosapuolten välillä voida olettaa olevan taloudellinen etuyhteys. Poikkeavien ehtojen tulee siis johtua taloudellisesta etuyhteydestä, jotta säännöstä voidaan soveltaa. Kuten Suomessa myös Ruotsissa OECD:n siirtohinnoitteluohjeistus on markkinaehtoperiaatteen tulkintaa ohjaava lähde, vaikka se ei ole oikeuslähteenä sitova. Tältä osin OECD:n siirtohinnoitteluohjeistuksen asema siis vastaa Suomen tilannetta. Verosopimuksilla tai OECD:n ohjeistuksella ei ole Ruotsin kansallista lainsäädännön verotusoikeutta laajentavaa vaikutusta. Ruotsissa OECD:n antamilla uusilla ohjeistuksilla tai päivityksillä selvennetään malliverosopimuksen 9 artiklaa, mikäli niillä ei muuteta markkinaehtoperiaatetta. Tällaisia voidaan soveltaa myös takautuvasti. Ohjeistuksen perusteella tehtävä tulkinta ei saa olla ristiriidassa Euroopan unionin oikeuden tai verosopimusten sanamuodon kanssa.⁹⁸

Ruotsin tuloverolain 14 luvun 19 § siirtohinnoitteluokaisua koskeva säännös on ”lex specialis” – ensisijainen siis yleisiin säännöksiin nähden, kuten VML 31 § Suomessa. Säännös rakentuu markkinaehtoperiaatteen ympärille ja on pitkälti OECD:n malliverosopimuksen mukainen, mikä vastaa VML 31 §:n rakennetta markkinaehtoperiaatteen osalta. Jotta tulonoikaisu voidaan em. säännöksen mukaisesti, tulee kaikkien seuraavien ehtojen täytyä: Ruotsissa verovelvollinen elinkeinonharjoittaja on saanut pienempää tuloa kuin, jos oltaisiin sovellettu oikeaa hinnoittelua, liiketoiminnan ehdot poikkeavat riippumattomien osapuolten välillä sovituista, edun-

---

⁹⁶ Tämä vastaa sisällöltään VML 31 § 1 momenttia ja on myöskin malliverosopimuksen 9 artiklan mukainen.

⁹⁷ Myös tämä vastaa malliverosopimuksen 9 artiklan sisältöä eikä eroa Suomen sääntelystä, vaikka onkin rakenteellisesti oma pykälänsä.

⁹⁸ HE 188/2021 vp, s. 19.

saaja ei ole verovelvollinen Ruotsissa joko lainsäädännön tai verosopimuksen nojalla ja poikkeavat ehdot johduvat intressiyhteydestä.⁹⁹ Ruotsin veroviranomaisella (Skatteverket) on todistustaakka virheellisestä hinnoittelusta, mutta verovelvollisen tulee antaa tarvittavia tietoja.¹⁰⁰

OECD:n siirtohinnoitteluohjeistus ja Ruotsin siirtohinnoittelusäännös ovat pohjana liiketoimen määrittämiselle, joka tehdään OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden mukaisesti. Erityistä sääntelyä liiketoimen määrittämisestä ei ole. Tosiasiallisen sisällön mukainen liiketoimen määrittäminen koskee rahoitusliiketoimien ja pääomarakenteiden arvioimista. Mikäli kirjallista sopimusta ei ole tai liiketoimea ei ole määritelty etuyhteysosapuolten puolesta, voidaan tosiallisen käyttäytymisen perusteella määrittää tehty liiketoimi.¹⁰¹ Ruotsissa voidaan sen siirtohinnoitteluokaisua koskevan säännöksen perusteella korvata etuyhteysliiketoimi toisella poikkeuksellisessa tilanteessa, jos OECD:n asettamat rajoitteet täyttyvät. Varsinaista oikeuskäytäntöä ei kuitenkaan asiasta ole.¹⁰²

OECD:n siirtohinnoitteluohjeistukseen on viitattu mm. oikeuskäytännössä ja lainvalmisteluaineistossa. Varsinaisia siirtohinnoittelumenetelmiä ei ole kuvattu lainsäädännön tasolla, mutta OECD:n siirtohinnoitteluohjeistus katsotaan pannuksi täytäntöön Ruotsin korkeimman hallinto-oikeuden päätöksissä (RÅ 1991 ref. 107 ja HFD 2016 ref. 45). Siirtohinnoittelumenetelmän valinnassa Ruotsissa hyödynnetään OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden mukaista sopivinta menetelmää ja vertailuanalyysin käyttöä. Rahoitusliiketoimia koskevia erityisiä määräyksiä ei ole kuvattu kansallisessa lainsäädännössä, vaan Ruotsi seuraa OECD:n siirtohinnoitteluohjeistusta myös näiden osalta. Sen sijaan tuloverolaissa on erityisiä säännöksiä korkovähennysoikeuden rajoittamisesta tietyissä olosuhteissa ja yleinen säännös rahoituskulujen vähentämisen rajoittamisesta.¹⁰³ Suomen kansallisessa lainsäädännössä säädetään korkomenojen vähentämisestä ja vähennysoikeuden rajoituksista EVL 18a §:ssä ja 18b §:ssä.

Ruotsissa siirtohinnoitteluokaisusäännöksen tulkinnassa hyödynnetään, kuten Suomessa, siis OECD:n siirtohinnoitteluohjeistusta markkinaehtoisuuden arvioinnissa. Ruotsin säännöstä voi pitää epämääräisenä, jonka vuoksi tulkinnassa tulee hyödyntää muita oikeuslähteitä, mutta syynä on myös valtioiden tavoite pyrkiä taloudellisella yhteistyöllä saavuttamaan yhdenmukainen tulkintalinja vähentämään kaksinkertaisen verotuksen riskiä.¹⁰⁴

---

⁹⁹ Källqvist – Köhlmark 2007, s. 240.

¹⁰⁰ Dahlberg 2005, s. 119.

¹⁰¹ Näin myös Suomessa. Ks. 4.1 Tosiasiallisen sisällön mukainen määrittäminen ja liiketoimen muodon sivuuttaminen.

¹⁰² HE 188/2021 vp, s. 19.

¹⁰³ OECD Sweden Transfer Pricing Country Profile. December 2021.

¹⁰⁴ Andersson 2020, kohta sammanfattning.

2.4 Veronkierto- ja siirtohinnoitteluoikaisusäännöksen välinen suhde

Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä on tuotu esille, ettei siirtohinnoitteluoikaisua koskevan VML 31 §:n uudistuksen myötä sen suhde yleiseen veronkiertosäännökseen VML 28 §:ään muutu. Niitä pidetään toisistaan riippumattomina ja itsenäisinä säännöksinä, joilla on oma soveltamisalansa. VML 31 §:n soveltaminen on tarkoitettu tilanteisiin, joissa on kyse etuyhteystilanteesta ja riippumattomiin osapuoliin nähden sovitusta hinnoista sekä ehdoista, joista on sovittu poikkeavalla tavalla, minkä vuoksi verotettava tulo on jäänyt pienemmäksi tai tappio suuremmaksi kuin se olisi ilman tätä menettelyä muodostunut.¹⁰⁵ VML 28 §:n soveltaminen sen sijaan edellyttää verosta vapautumisen tarkoitusta:

Jos jollekin olosuhteelle tai toimenpiteelle on annettu sellainen oikeudellinen muoto, joka ei vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta, on verotusta toimitettaessa meneteltävä niin kuin asiassa olisi käytetty oikeaa muotoa. Jos kauppahinta, muu vastike tai suoritus aika on kauppai- tai muussa sopimuksessa määrätty taikka muuhun toimenpiteeseen on ryhdytty ilmeisesti siinä tarkoituksessa, että suoritettavasta verosta vapauduttaisiin, voidaan verotettava tulo ja omaisuus arvioida.

Jos on ilmeistä, että verotusta toimitettaessa olisi meneteltävä 1 momentissa tarkoitettulla tavalla, on verotusta toimitettaessa huolellisesti tutkittava kaikki ne seikat, jotka voivat vaikuttaa asian arvostelemiseen, sekä annettava verovelvolliselle tilaisuus esittää selvitys havaituista seikoista. Mikäli verovelvollinen ei tällöin esitä selvitystä siitä, että olosuhteelle tai toimenpiteelle annettu oikeudellinen muoto vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta taikka ettei toimenpiteeseen ole ryhdytty ilmeisesti siinä tarkoituksessa, että suoritettavasta verosta vapauduttaisiin, verotusta toimitettaessa on meneteltävä 1 momentissa tarkoitettulla tavalla.

VML 31 §:n uudistumisen jälkeen sen soveltamisala on laajentunut, joka puolestaan vaikuttaa Verohallinnolle muodostuvaan näyttökynnykseen alenevasti, mitä tulee verovelvollisen suorittamaan liiketoimen puuttumiseen joko liiketoimen määrittämisen osalta (VML 31.2 §) tai sivuuttamisen kohdalla (VML 31.3 §). Verovelvollisen liiketoimeen puuttuminen ilman, että tulo olisi jäänyt pienemmäksi tai tappio muodostunut suuremmaksi markkinaehtoperiaatteesta poikkeavalla tavalla hinnoiteltaessa, kuuluu VML 28 §:n soveltamisalaan.¹⁰⁶

¹⁰⁵ VaVM 28/2021 vp, s. 4.

¹⁰⁶ Nykänen 2021.

Tunnusomainen piirre yleisessä veronkiertosäännöksessä on sen tulkinnallinen joustavuus. Kyseessä on yleislauseke, jonka avoin muotoilu mahdollistaa sen soveltamisen hyvin erilaisissa tilanteissa. Vastapainoksi joustavuus asettaa kuitenkin oikeudellisen epävarmuuden riskin ja myöskin jännitteen vero-oikeudellisen legaliteettiperiaatteen kanssa.¹⁰⁷ Varsinaisesti veronkiertosäännöstä ei ole tämän tutkimuksen rajausten mukaisissa ratkaisuissa arvioitu, koska ei ole esitetty väitettä veron välttämisen tarkoituksesta.¹⁰⁸ Kyseisen säännöksen soveltaminen tulisi kysymykseen myös niissä tilanteissa, joissa VML 31 § perusteella ei tehdä oikaisua.

---

¹⁰⁷ Urpilainen 2013, s. 207.

¹⁰⁸ Ks. mm. KHO 2014:119.

3 Etuyhteydessä toimivien sisäinen luotonanto

3.1 Taloudellinen näkökulma luotonantotoimintaan

Etuyhteydessä toimiva yritys voi päätyä erilaiseen rahoitusrakenteeseen kuin mitä itsenäinen yritys valitsisi. Vieraan pääoman ehtoinen rahoitus voi tulla kyseeseen etuyhteisyrittäjien rahoitusrakenteena, kun vastavassa tilanteessa toimivalle itsenäisesti toimivalle yritykselle se ei olisi mahdollista tai taloudellisesti perusteltua.¹⁰⁹ Rahoittajat nimittäin haluavat lyhytaikaisen rahoituksen maksimaalisella tuotolla, kun taas rahoitusta tarvitsevalle merkitystä on alhaisilla kustannuksilla ja pitkäaikaisella rahoituksella.¹¹⁰ Markkinatilanteessa sijoittajan tuotto-odotus on suurempi mitä isommasta riskistä on kysymys ja näin erilaisten velkainstrumenttien hinnoittelu tapahtuu rahoitusteorian mukaisesti.¹¹¹

Yleisesti riskillä tarkoitetaan sitä, että kehitys tai tila ei toteudu oletetulla tai toivotulla tavalla.¹¹² Riskiä on määritelty eri tavoin, kuten viittaamalla tulosten epävarmuuteen, positiiviseen tai negatiiviseen riskiin tai näkemällä riskit mitattavana joukkona. Rahoituslalla riskin määrittelee epävarmuus, jolla on kielteisiä vaikutuksia tuloihin tai varallisuuteen tai sitten kyseessä on vain negatiivisiin tuloksiin liittyvä epävarmuus. Riski nähdään mahdollisena tappiona, joka puolestaan johtuu vuorovaikutuksesta epävarmuuden kanssa. Vuorovaikutus syntyy rahoitusyrittäjien altistumisesta sattumanvaraisuudelle. Yritykseen voi kohdistua erilaisia tekijöitä, joilla on negatiivinen vaikutus tulokseen. Esimerkiksi valuuttakurssit voivat vaikuttaa valuuttamääräisten tulojen suuruuteen.¹¹³ Luotonantoon liittyvien riskien voidaan nähdä olevan erityisesti taloudellisia. Jotta voidaan arvioida etuyhteysluotonannon markkinaehtoisuutta, on ymmärrettävä riippumattomien toimijoiden eli käytännössä rahoituslalla olevien yritysten, kuten pankkien luotonantotoimintaa ja sen hinnoitteluun vaikuttavia tekijöitä. Tähän ohjaa OECD:n siirtohinnoitteluohjeistuksen muotoilu ja sitä kautta on perusteltua avata tarkemmin rahoitustoiminnan taloudellisia piirteitä.

Pääoman tarve, vakavaraisuus ja riski ovat keskeisiä yrityksen rahoitusstrategioihin vaikuttavia tekijöitä. Rahoitusrakenteen valinnassa on kysymys liiketoimintaan vaikuttavista asioista, kuten konkurssiriski, verotus, kustannusrakenne ja osingonjakopolitiikka. Optimaalisessa tilanteessa yrityksen rahoitusrakenne muodostuu

---

¹⁰⁹ Isomaa-Myllymäki 2014, s. 74.

¹¹⁰ Lauriala 2008, s. 52.

¹¹¹ Knuutinen 2015, s. 107.

¹¹² Laesterä 2010, s. 21.

¹¹³ Bessis 2015, s. 1–2.

edellä mainittujen tekijöiden yhteisvaikutuksessa.¹¹⁴ Rahoitusriskejä ovat luottoriski, markkinariski, likviditeettiriski ja korkoriski. Luottoriski on riski tappioista, jotka johtuvat lainanottajan maksukyvyttömyydestä tai luotokelpoisuuden heikkenemisestä. Lainanantaja voi menettää kokonaan tai osittain lainatun määrän. Korkoriskillä taas tarkoitetaan sitä, että korkokate tai korkotulot vähennettynä kustannuksilla pienenevät korkojen muutoksista johtuen. Korkoriskit koskettavat kaikkia lainaavia tahoja. Vaihtuvakorkoisten lainanottajien ja lainanantajien korkokulut tai tuotot on indeksoitu lyhytaikaisiin markkinakorkoihin. Kiinteäkorkoisiin lainoihin ja velkoihin liittyy myös korkoriski. Kiinteäkorkoiset lainanantajat voisivat lainata kiinteää korkoaan korkeammalla korolla, jos korot nousevat ja kiinteäkorkoiset lainanottajat voivat hyötyä alhaisemmista koroista, kun korot laskevat.¹¹⁵ Yritystoiminnan alkuvaiheessa voi korostua pääoman hankinnassa se tekijä, että yritystoiminnan riskit nähdään niin korkeina, etteivät yksityiset rahoittajat halua lähteä merkittävässä määrin rahoittamaan toimintaa.¹¹⁶

Markkinaehtoisuuden varmistamiseksi ja siirtohintojen suunnittelun sujuvuuden kannalta on tärkeää erityisesti kansainvälisesti toimivien yritysten hallita siirtohinnoittelua koskeva sääntely. Useissa valtioissa etuyhteydessä toimivilla on dokumentointivelvollisuus veroviranomaisille, jolloin siirtohinnoitteluperiaatteiden jatkuva seuraaminen ja raportointi ovat osa arkipäivää.¹¹⁷ Pahimmillaan siirtohinnoitteluun liittyvistä vaihtelevista käytännöistä eri valtioiden välillä tai veroriidoista aiheutuu monikansallisille yrityksille suuria hallinnollisia kustannuksia ja oikeudellista epävarmuutta, jotka sotivat kansainvälisen yritystoiminnan edellytyksiä, kuten oikeusvarmuutta ja ennustettavuutta, vastaan.¹¹⁸

Verovelvollisen siis tulee laatia siirtohinnoittelusta dokumentaatio.¹¹⁹ Veroviranomaisen poiketessa veroilmoituksesta, jonka verovelvollinen on laatinut, tulee veroviranomaisen esittää perusteista selvitys eli osoittaa, millä perusteella siirtohintaa ei ole markkinaehtoinen. Siirtohinnan markkinaehtoisuuden puolesta tulee verovelvollisen esittää perusteet.¹²⁰ Markkinaehtoisuuden arvioinnissa on keskeistä tunnistaa, millainen on toteutettu liiketoimi.¹²¹ VML 31 §:n 2 momentin mukaan liiketoimi määritetään sen tosiasiallisen sisällön mukaan. Huomiota kiinnitetään taloudellisesti olennaisiin erityispiirteisiin (sopimusehdot, osapuolten toiminnot, varat

---

¹¹⁴ Lauriala 2008, s. 89–90.

¹¹⁵ Bessis 2015, s. 2–4.

¹¹⁶ Martikainen – Martikainen 2009, s. 41.

¹¹⁷ Raunio – Karjalainen 2018, s. 1–3.

¹¹⁸ Isomaa-Myllymäki 2016, s. 5.

¹¹⁹ VML 14 a §:n mukaan kirjallinen selvitys (siirtohinnoitteludokumentaatio) laaditaan VML 31 §:n mukaisista etuyhteydessä tehdyistä liiketoimista, jotka ovat tapahtuneet verovuoden aikana ja, joissa liiketoimen toinen osapuoli on ulkomalainen sekä ulkomaalaisen yrityksen ja sen Suomessa sijaitsevan kiinteän toimipaikan välisistä toimista. Pienet ja keskisuurat yritykset ovat vapautettuja. Ks. Määritelmä VML 14 §:n 3 momentti kohdat 1-3.

¹²⁰ Äimä 2011, s. 225–226.

¹²¹ Isomaa-Myllymäki 2016, s. 69.

ja riskit, siirretyn omaisuuden tai tarjotun palvelun ominaispiirteet, osapuolten ja markkinoiden taloudelliset olosuhteet sekä liiketoimintastrategiat). Keskeisenä arvioinnin kohteena on se, onko etuyhteydessä toimivien välillä määrätty tai sovittu riippumattomien osapuolten ehdoista poikkeavasti.

Markkinaehtoisuuden arviointimenetelmällä¹²² on tarkoitus etsiä etuyhteysliiketoimelle markkinaehtoinen hinta. Menetelmiä on erilaisia ja yksittäinen tilanne ratkaisee sen, mikä on parhaiten siihen soveltuva. Haasteita voi olla myös löytää riippumattomien osapuolten väliltä riittävän samankaltaista transaktiota, jolloin hinnan määrittelyssä voidaan joutua tekemään korjauksia.¹²³ Yksi tärkeimmistä tekijöistä siirtohinnoitteluanalyysissä on sopivan menetelmän määrittäminen. Menetelmän määrittäminen on tärkeää, koska tällä menetelmällä monikansallinen yritys määrittää liiketoimen markkinaehtoisuuden hinnan. Määrittäessä sopivaa siirtohinnoittelumenetelmää yksi keskeinen asia on varmistaa vertailtavan tiedon saatavuuden varmistaminen.¹²⁴

3.2 Eri rahoitusvaihtoehdot ja niiden erot

Liiketoiminnan harjoittamisen kannalta kaikkia yrityksiä yhdistää yksi tekijä: rahoituksen tarve. Yritysvaarallisuuden tulee olla tietyllä tasolla ja yrityksiltä odotetaan likviditeettiä. Käytännössä menoja muodostuu ennen kuin yritykselle syntyy suoritteista tuloa. Rahoitustarve syntyy nimenomaan tästä reaali-prosessin viiveestä. Vaihtoehtona investointien ja toiminnan rahoittamiseen on joko sisäinen eli tulorahoitus tai ulkoinen rahoitus, joka voidaan jakaa vieraan ja oman pääoman sijoitukseen.¹²⁵ Pankkien toiminta rahoitusmarkkinoilla alentaa transaktiokustannuksia, joita syntyy rahoituksen välittämisestä.¹²⁶ Yritysten rahoittamisessa pankit hyödyntävät yritystutkimusmenetelmää voidakseen arvioida riskejä ja yrityksen maksukykyä. Se, miten yritykselle annettava rahoitus hinnoitellaan, vaikuttaa tarjolla olevat vakuudet, tulevaisuuden näkymät, kassavirta ja tulos sekä aiempi toiminta. Jotta pankit voivat hallita omia riskejään ja arvioida luottopäätösten tekemistä, on yrityksen taloudellinen tilanne ja toiminta oltava hyvin luotonantajan tiedossa.¹²⁷ Luotonantaja yleensä vaatii luotonsaajaa maksamaan pääoman ja korkojen lisäksi myös muita luottoon liittyviä maksuja. Tyypillisesti tällaiset kustannukset ovat korvausta pankin tekemästä sopimuksesta ja toimenpiteistä luottihakemuksen käsittelyssä.¹²⁸

¹²² Ks. 3.4 Etuyhteyslainan koron ja muiden ehtojen markkinaehtoisuus.

¹²³ Malmgrén – Myrsky 2017, s. 410.

¹²⁴ Putra – Saptono 2021, s. 18.

¹²⁵ Lauriala 2008, s. 29–30.

¹²⁶ Kontkanen 2015, s. 84.

¹²⁷ Alhonsuo ym. 2012, s. 253.

¹²⁸ Wuolijoki – Hemmo 2013, s. 190.

Yleisesti ottaen yritysrahoituksessa voidaan käyttää erilaisia rahoitusjärjestelyjä, mikä perustuu laajaan sopimusvapauteen. Pääomalajin mukaisesti erilaiset rahoitusinstrumentit voidaan kuitenkin jakaa kolmeen eri ryhmään: omaan, vieraaseen ja välipääomaan. Oman pääoman ehtoiseen rahoitukseen ei liity takaisinmaksuvelvollisuutta, joka olisi sovittu etukäteen. Omalla pääomalla yritys varautuu riskejä vastaan, jolloin yrityksen vakavaraisuuden voi katsoa perustuvan omaan pääomaan, joka käytännössä on osakeannilla saatua pääomaa. Vieraan pääoman osalta tyypillistä on se, että tällaiselle rahoitukselle tarvitaan hyväksyttävä vakuus ja sillä on yleensä sekä koron- että takaisinmaksuvelvollisuus. Yleensä yritykselle vierasta pääomaa on pankkilaina. Oman pääoman ehtoinen rahoitus eroaa vieraasta myös siinä, että sillä on rajoittamaton tuottopotentiali sekä se yleensä myös on korotonta ja vakuudetonta. Huomattavaa rahoituksellisessa ja riskien kantamisen mielessä on se, että konkurssissa jako-osuuden saajana vieraan pääoman ehtoisen rahoituksen saatavat täytetään ennen oman pääoman sijoittajia.¹²⁹ Sijoittamisen riski on oman pääoman ehtoisella merkittävästi suurempi, jolloin myös tuottovaatimus on korkeampi. Tuottovaatimuksen määräytyminen sijoituskohteen riskin mukaan on yksi rahoitusteorian perusolettamuksista.¹³⁰

Vieraan pääoman käyttömahdollisuuksia yrityksen rahoituksessa rajoittaa se, että yrityksellä ei ole tarvittavaa vakuutta ja lisäksi lainarahoitus ei yleensä parhaalla mahdollisella tavalla turvaa yrityksen kasvua sen jatkuvan korkovaatimuksen ja takaisinmaksun vuoksi.¹³¹ Verotuksellisen edun tavoittelu ei ole ainoa peruste myöskään sille, että etuyhteisyrietyksessä poiketaan riippumattomien osapuolten välille valituista rahoitusrakenteista. Syinä voivat olla lainan määrälle asetettujen rajoitteiden puuttuminen sekä konsernirakenteesta johtuvan koko konsernin rahoitusjärjestelyiden tarkastelu yksittäisen, erillisen rahoitusrakenteen sijaan.¹³² Vieraan ja oman pääoman erot korostuvat verotuksessa, varsinkin rajat ylittävässä tilanteissa. Velasta suoritettava korko rinnastetaan kuluksi, joka voidaan vähentää. Sen sijaan omalle pääomalle maksettu osinko ei ole vähennyskelpoinen verotuksessa. Kun maksetaan toiseen valtioon korkoja velasta, pienentää se näin ollen verotettavan tulon määrää ja veropohjaa.¹³³

Positiivisen velkavivun käsitteellä tarkoitetaan tilannetta, jossa omaisuus tuottaa enemmän kuin velasta maksetaan korkoa. Tämä on yksi syy vieraan pääoman käyttämiseen. Vaikutus voi muodostua negatiiviseksi, mikäli korkotason nousu johtaa siihen, että rahoituksen kustannukset muodostuvat suuremmaksi kuin saatu tuotto. Kiinteän koron asettamisella voidaan eliminoida korkoriski, mutta toisaalta tällöin rahoitusrakenne ei parane,

---

¹²⁹ Lauriala 2004, s. 100–101.

¹³⁰ Martikainen – Martikainen 2009, s. 89.

¹³¹ Lauriala 2004, 101.

¹³² Isomaa-Myllymäki 2014, s. 75.

¹³³ Knuutinen 2015, s. 108.

mikäli korkotaso laskisi. Omaan pääomaan nähden vieras pääoma on aina edullisempaa tämän verovaikutuksen vuoksi.¹³⁴ Vieraan pääoman kustannuksia pienentää siis sen korkojen vähennysoikeus. Liiallinen velkahoituksen käyttö voi olla kuitenkin riskialtista yritykselle. Optimaalisessa pääomarakenteessa velkaisuuden haitat ja hyödyt ovat optimaalisessa suhteessa toisiinsa nähden.¹³⁵

Tuottovaatimus vieraalle pääomalle on alhaisempi kuin omalle pääomalle. Tämän lisäksi yritykselle annettuun vieraaseen pääomaan liittyy aina takaisinmaksuvelvollisuus. Lyhytaikainen eli alle vuodessa erääntyvä vieras pääoma on tyypillisesti vieraan pääoman ehtoista rahoitusta, jollaista voivat olla ostovelka tai tililuotto. Pankkilainat ja joukkovelkakirjalaina ovat pitkäaikaista vierasta pääomaa. Jälkimmäinen vieras pääoma jaetaan vielä vakuudettomiin ja vakuudellisiin lainoihin. Vieraan pääoman ehtoiseen rahoitukseen liittyy velvoiteoikeudellinen sopimussuhteeseen perustuva pääoman takaisinmaksu sekä koron maksaminen. Tarvittaessa yrityksen tulee käyttää omaa pääomaa velvoitteidensa hoitamiseksi. Tyypillistä on myös vaatimus hyväksyttävästä vakuudesta, jotta yritys voisi saada vieraan pääoman ehtoista rahoitusta. Vaikka velkasuhteen tunnusmerkkinä pidetään määräaikaaisuutta, voidaan sopimusvapauden vuoksi jättää avoimeksi velan lopullinen erääntyminen.¹³⁶ Joka tapauksessa yritykset usein tarvitsevat oman pääoman lisäksi vieraan pääoman rahoitusta voidakseen rahoittaa toimintaansa. Rahoituksen hakeminen on mahdollista suoraan pääomamarkkinoilta, mutta useimmiten vieraan pääoman sijoitukset ovat pankkien taseesta myönnettyä lainaa, jotka voidaan käyttötarkoituksen mukaan jakaa euro- tai valuuttamääräisiin luottoihin, luotolliseen tiliin sekä rahoituslimiittiin. Lainaajat voivat vaihdella lyhyestä alle vuoden pituisista aina pitkiin yli viisi vuotta kestäviin luottoihin.¹³⁷

Rahoitusinstrumentit, joilla ei ole vieraalle pääomalle tyypillisiä ominaisuuksia, katsotaan oman pääoman ehtoiseksi rahoitukseksi. Oman pääoman ehtoista rahoitusta ovat osakkeet, jotka omistuksen suhteessa oikeuttavat osuuteen yhtiön tuloksesta ja varallisuudesta.¹³⁸ OYL 8 luvun 1 § 1 momentin mukaan oma pääoma jaetaan vapaaseen ja sidottuun omaan pääomaan. Takasijaisuus, pääoman pysyvyys ja vakuudettomuus ovat omalle pääomalle tyypillisiä piirteitä. Edellä mainitut ovat kaikille oman pääoman ehtoistille sijoituksille yhteisiä. Takasijaisuudella tarkoitetaan sitä, että yhtiötä purettaessa tai toiminnan aikana sijoituksella on heikoin maksusaantiasema. Sen katsotaan olevan selvin merkki omasta pääomasta.¹³⁹

---

¹³⁴ Lauriala 2008, s. 112–113.

¹³⁵ Martikainen – Martikainen 2009, s. 115.

¹³⁶ Lauriala 2008, s. 182–184.

¹³⁷ Kontkanen 2015, s. 163.

¹³⁸ Lauriala 2008, s. 241.

¹³⁹ Lauriala 2008, s. 244.

3.3 Etuyhteyslainan toimintanalyysi

OECD:n siirtohinnoitteluohjeistuksen asema tulkintaa ohjaavana lähteenä on vahvistettu KHO:n ratkaisuisissa sekä tuotu esille VML 31 §:n uudistusta koskevassa hallituksen esityksessä. Näin ollen on sen esille tuominen olennaista tutkimuksen kannalta. Ohjeistus on merkittävä oikeuslähde markkinaehtoperiaatteen ja kansallisen VML 31 §:n tulkinnassa, jolloin on tutkimuksen kannalta perusteltua tuoda esille tekijöitä, joihin oletettavasti tullaan kiinnittämään huomiota oikeuskäytännössä. OECD julkaisi rahoitusliiketoimia koskevan ohjeistuksen 11.02.2020, joka on sittemmin liitetty osaksi siirtohinnoitteluohjeita omaksi luvukseen. Etuyhteydessä toimivan lainanottajan velka- ja oman pääoman ehtoisen rahoituksen suhde voi poiketa siitä, mitä se olisi, jos kyseessä olisi itsenäinen toimija samoissa olosuhteissa. Malliverosopimuksen 9 artiklaa koskevassa kommentaarissa todetaan, että se ei ole relevantti vain määritettäessä lainasopimuksessa määritetyn koron markkinaehtoisuutta, vaan myös sen suhteen voidaanko laina luokitella uudelleen lainaksi vai tulisiko sitä pitää muuna maksuna, kuten erityisesti oman pääoman ehtoisena rahoituksena.¹⁴⁰ Ensimmäiseksi on määritettävä tosiasiallinen liiketoimi ennen kuin voidaan tarkastella sen markkinaehtoisuutta.

Rahoitustapahtumille annetut kuvaukset tai nimitykset eivät rajoita siirtohinnoitteluanalyysin tekemistä. Kaikkia tilanteita tulee tarkastella ns. omien ansioidensa perusteella ja todellisen liiketoimen tarkka määrittely siirtohinnoitteluohjeistuksen mukaisesti koskee kaikkia rahoitustilanteita. Kun arvioidaan rahoitustransaktiota, voivat seuraavat taloudellisesti merkitykselliset ominaisuudet olla hyödyllisiä indikaattoreita tosiseikoista ja olosuhteista riippuen: kiinteän takaisinmaksupäivän olemassaolo tai puuttuminen, koronmaksuvelvollisuus, oikeus periä pääoman ja koron maksu, rahoittajan asema verrattuna tavallisiin yritysverkojiin, taloudellisten vakuuksien¹⁴¹ olemassaolo, lainansaajan kyky saada lainaa itsenäisiltä luottolaitoksilta, ennakkomaksun laajuus, joka on käytetty pääomavarojen hankkimiseen ja väitetyn velallisen epäonnistuminen maksaa takaisin eräpäivänä tai hakea lykkäystä maksuun.¹⁴² Nämä ovat tyypillisiä taloudellisia tekijöitä, joiden voidaan katsoa korostuneen OECD:n siirtohinnoitteluohjeistuksessa. Samat tekijät voidaan tunnistaa riippumattomien osapuolten välisistä rahoitussuhteista. Ne ovat vieraan ja oman pääoman (ehtoisen) rahoituksen piirteitä, jotka otetaan juridisen tarkastelun kohteeksi tarkastellessa rahoitustransaktion tosiasiallista sisältöä ja todellisen liiketoimen määrittelyn kriteereiksi.

OECD:n mukaan taloudellisesti merkitykselliset ominaisuudet, jotka tulisi huomioida todellisen rahoitusliiketoimen analysoinnissa, ovat muun muassa sopimusehdot, toimintanalyysi, rahoitusvälineiden ominaisuudet,

¹⁴⁰ OECD Transfer pricing guidelines for multinational enterprises and tax administrations 2022, kohta 10.4 ja 10.5.

¹⁴¹ Vakuuden käyttö ei ole lakisääteistä, mutta se on keino pyrkiä varmistamaan luoton takaisinmaksu luotonantajalle. Ks. Alhonsuo ym. 2012, s. 250.

¹⁴² OECD Transfer pricing guidelines for multinational enterprises and tax administrations 2022, kohta 10.11 ja 10.12.

taloudelliset olosuhteet ja liiketoimintastrategiat.¹⁴³ Itsenäisten yritysten välisen rahoitustransaktion ehdot ilmoitetaan yleensä nimenomaisesti kirjallisessa sopimuksessa. Etuyhteydessä toimivien väliset sopimusjärjestelyt eivät kuitenkaan aina anna riittävän yksityiskohtaisia tietoja tai ne voivat olla ristiriidassa osapuolten todellisen toiminnan tai muiden tosiseikkojen ja olosuhteiden kanssa. Siksi on tarpeen tarkastella muita asiakirjoja ja osapuolten todellista käyttäytymistä.¹⁴⁴ Hallituksen esityksessä koskien VML 31 §:n uudistusta on korostettu, että juuri liiketoimen määrittämisessä tosiasiallisen sisällön perusteella on ollut rajoitteita aiemmin.¹⁴⁵ Esityksessä myös tuodaan esille, että liiketoimen määrittäminen voi perustua osapuolten suorittamien toimintoihin ja käyttäytymiseen yksinomaan, mikäli sopimus ei vastaa näitä.¹⁴⁶ Arvioinnissa tulisi olla painavat perusteet, joilla verovelvollisen liiketoimelle antama juridinen muoto katsotaan toiseksi. Etenkin, kun tosiasiallisen liiketoimen määrittäminen kuuluu VML 31 § 2 momentin soveltamisalaan eikä VML 31 § 3 momenttiin, jonka soveltamedellytykset on asetettu huomattavasti korkeammalle ja, jossa korostetaan poikkeuksellisia olosuhteita. Hallituksen esityksen kuvaus määrittää liiketoimi sopimuksesta riippumatta käyttäytymisen ja muiden olennaisten seikkojen perusteella toiseksi kuulostaa osin päällekkäiseltä sivuuttamisen kanssa.

Todellisen tapahtuman tarkka määrittely edellyttää toimintoanalyysiä, jossa pyritään tunnistamaan liiketoimen osapuolten suorittamat toiminnot, käytetyt varat ja riskit.¹⁴⁷ Etuyhteyslainan osalta arvioidaan, haluaako lainanottaja maksaa ja millä ehdoilla, jolloin tyypillisesti analysoidaan etuyhteyslainaan sisältyviä riskejä ja kykyä sitoutua. Toimintoanalyysi, jossa määritellään lainan ehdot, järjestäminen ja dokumentointi, voi sisältää samankaltaisten tietojen huomioon ottamista kuin, jos itsenäinen lainanantaja tai luottoluokituslaitos arvioisi lainanottajan luottokelpoisuutta. Kuitenkaan etuyhteydessä toimiva ei välttämättä suorita tehtäviä samalla intensiteetillä kuin riippumaton toimija. Tarkastellessa sitä, olisiko laina myönnetty samoin ehdoin myös itsenäisten toimijoiden välillä, ovat kuitenkin samat kaupalliset näkökohdat ja taloudelliset olosuhteet merkityksellisiä.¹⁴⁸ Tämä korostaa sen merkitystä, että siirtohinnoitteluasioissa on hallittava ja ymmärrettävä taloudellisia reunaehtoja, pelkkä vero-oikeudellinen tarkastelu ei ole riittävää. Liiketoimea tulee ymmärtää ja sitä pitää pystyä arvioimaan. Jo itse VML 31 § sisältää taloudellisia ja tulkintaa vaativia käsitteitä, mitkä vastaavat OECD:n ohjeistusta. Ohjeistus, kuten tästä voi huomata, ei anna kuitenkaan suoria vastauksia tai oikeusohjeita, vaan suuntaa huomioita markkinaehtoperiaatteen kannalta olennaisiin tekijöihin. Vaikka kansallisen siirtohinnoitteluoikaisusäännyksen uudistuksen jälkeen voidaan soveltaa ohjeistusta kokonaisuudessaan, oikeustilanne ei ole selvä.

---

¹⁴³ OECD Transfer pricing guidelines for multinational enterprises and tax administrations 2022, kohta B.3.

¹⁴⁴ OECD Transfer pricing guidelines for multinational enterprises and tax administrations 2022, kohta 10.22.

¹⁴⁵ HE 188/2021 vp, s. 32.

¹⁴⁶ HE 188/2021 vp, s. 33.

¹⁴⁷ OECD Transfer pricing guidelines for multinational enterprises and tax administrations 2022, kohta 10.23.

¹⁴⁸ OECD Transfer pricing guidelines for multinational enterprises and tax administrations 2022, kohta 10.24.

On myös huomioitava, kuka kantaa tosiasialliset riskit. Kuvitellussa tilanteessa yritys A maksaa varoja yritykselle B, mutta todellisen liiketoimen tarkka määrittely osoittaa, että yritys A ei valvo varojen maksua, vaan yritys P on kyseisen konsernin emoyhtiö, joka hallitsee riskejä ja sillä on taloudellinen kapasiteetti vastata riskeistä. Tällöin yritys A on oikeutettu vain riskittömään tuottoon.¹⁴⁹ Lainanottajan näkökulmasta tärkeää on arvioida lainan pääoman ja koron takaisinmaksua ajallaan, mahdollista vakuuden antamista sekä muiden lainasta johtuvien velvoitteiden valvontaa ja niiden täyttymistä lainasopimuksen mukaisesti.¹⁵⁰

Etuyhteyslainan toimintoanalyysissä huomiota kiinnitetään mm. lainan määrään, sen maturiteettiin, takaisinmaksuaikatauluun, lainan luonteeseen ja tarkoitukseen, lainanottajan maantieteellinen sijaintiin, valuuttaan, annettuun vakuuteen, takauksen olemassaoloon ja laatuun sekä siihen, onko korko kiinteä vai vaihtuva.¹⁵¹ Pankin antamissa luotoissa takaisinmaksuun liittyvä aikataulu sovitaan yleisesti niin, että se merkitään velkakirjaan tai muuhun asiakirjaan. On myös mahdollista, ettei luoton eräpäivästä sovita etukäteen, vaan se erääntyy vaadittaessa. Tällaisessa tapauksessa on kyse velkakirjalain (622/1947) 5 §:n mukaisesta tilanteesta, jossa velkojalla on oikeus vaatia suoritusta ja velallisella puolestaan oikeus suorittaa luoton takaisinmaksu valitsemallaan hetkellä. Haasteelliseksi eräpäivätön ja välittömästi erääntyvä laina on, mikäli velka on taloudelliseen tilanteeseen nähden suuri.¹⁵²

3.4 Etuyhteyslainan koron ja muiden ehtojen markkinaehtoisuus

Taloudellisesti katsoen pankkien luotonantotoiminta on jo lähtökohtaisesti markkinaehtoperiaatteen mukaista, koska markkinavoimat vaikuttavat suoraan lainan ehtoihin. Etuyhteydessä toimivien sisäisten lainojen markkinaehtoisuuden arvioinnissa tulee huomioida velkarahoitus luotonantajan näkökulmasta tarkastellen siihen sisältyviä riskejä ja riskien hallintaa. Kun arvioidaan etuyhteyslainan markkinaehtoisuutta, voidaan pankkitoiminnassa tunnistettavia riskejä pitää keskeisenä lähtökohtana. Riskien jakautuminen osapuolten välillä vaikuttaa siihen, millaiseksi markkinaehtoisen korvaus muodostuu. Etuyhteyslainan markkinaehtoisuuden arvioinnissa huomiota tulisi kiinnittää erityisesti luottorisktiin: hinnoittelussa tulisi huomioida luottoon liittyvät riskit ja riskin kantavan tahon tulee saada markkinaehtoinen korvaus luotonannosta riskiin perustuen. Etuyhteydessä toimivien lainan markkinaehtoisuutta arvioidaan vertaamalla sitä siihen, mitä riippumattomien osapuol-

---

¹⁴⁹ OECD Transfer pricing guidelines for multinational enterprises and tax administrations 2022, kohta 10.25.

¹⁵⁰ OECD Transfer pricing guidelines for multinational enterprises and tax administrations 2022, kohta 10.26.

¹⁵¹ OECD Transfer pricing guidelines for multinational enterprises and tax administrations 2022, kohta 10.29.

¹⁵² Wuolijoki – Hemmo 2013, s. 154 ja 156 – 157.

ten välillä on sovittu luotoista ja ehdoista. Koska markkinatilanteella on merkittävä vaikutus siihen, kuinka esimerkiksi pankit hinnoittelevat antamaansa rahoitusta, tulee vertailussa käyttää aina luottoja, jotka on myönnetty samassa markkinatilanteessa.¹⁵³

Tuoton ja riskin suhde etuyhteyslainanannossa voi vaihdella sen mukaan, millainen esimerkiksi konsernin rahoitusrakenne on kokonaisuudessaan. **Knuutinen** on katsonut, että kaiken kaikkiaan siirtohinnoittelun saralla sisäinen rahoitus muodostaa haasteellisen osa-alueen, jolla taloudelliset ja oikeudelliset seikat eivät täysin kohtaa. Etuyhteydessä toimivien pääomarakenne voidaan nähdä aivan erilaisena kuin toisistaan riippumattomien välillä johtuen kontrolloisemasta. Konsernin tytäryhtiön pääomarakenne määräytyy konsernin pääomarakenteen perusteella, kun asiaa tarkastellaan taloudellista näkökulmasta, vaikka erillisyyhtiöperiaatteen mukaisesti jokaista konserniyhtiötä tulisikin tarkastella itsenäisenä.¹⁵⁴

Mikäli liiketoimea pidetään lainana joko OECD:n siirtohinnoitteluohjeistuksen tai kansallisen lainsäädännön määrittelyn mukaisesti, tulee arvioida lainasopimuksessa määrätyn koron markkinaehtoisuutta. Markkinahintavertailumenetelmää eli CUP-menetelmää on pidetty etuyhteysluotonannossa ainoana soveltuvana menetelmänä, kun tulee määrittää markkinaehtoinen korkotaso. Ylipäättään sitä pidetään luotettavimpana menetelmänä rahoitusliiketoimien arvioinnissa. Varsinkin luotonsaajan näkökulmasta tarkastellessa luotonantoa on tämä käytetyin menetelmä. Lähtökohdaksi vertailuanalysille otetaan velallisyhtiölle laadittu luottoluokitus ja kyseiselle etuyhteyslainalle etsitään vertailukelpoiset luotot. Luotonantajan näkökulmasta arvioitaessa voidaan käyttää myös kustannusvoittolisämenetelmää.¹⁵⁵

Tosiasiallisen liiketoimen tarkan rajauksen jälkeen voi markkinaehtoisia korkoja hakea lainanottajan luottoluokituksen tai tietyn liikkeeseenlaskun liittyvän luokituksen perusteella huomioiden lainan ehdot ja vertailukelpoisuustekijät. CUP-menetelmän käyttöä helpottaa se, että tietoa on saatavilla laajasti riippumattomien lainanottajien ja lainanantajien välisistä luotoista, sillä rahoitusmarkkinat ovat laajat. Yleensä on tiedossa myös yksityiskohtaista tietoa lainan ominaisuuksista, lainanottajan luottoluokituksesta tai tietyn liikkeeseenlaskun luokituksesta. Lainanottajan riskiä lisääviä lainan ominaisuuksia ovat esimerkiksi pitkä takaisinmaksuaikataulu,

---

¹⁵³ Isomaa-Myllymäki 2016, s. 65–67.

¹⁵⁴ Knuutinen 2015, s. 108. Näkisin, että taloudelliset ja oikeudelliset tekijät ovat sittemmin lähentyneet toisiaan. Konsernituen (implisiittinen tuki) vaikutuskin voidaan huomioida siitä huolimatta, että se on erillisyyhtiöperiaatteen vastainen. Ks. 3.5 Konserniin kuulumisen hyöty.

¹⁵⁵ Isomaa-Myllymäki 2016, s. 132–133.

vakuuden puuttuminen tai lainan käyttäminen riskille alttiisiin hankkeisiin. Edellä mainituilla tekijöillä on tyypillisesti myös korkoa nostava vaikutus. Riskiä voidaan hallita vakuudella tai lainanottajaa koskevat rajoitukset. Hallittu riski voi johtaa siten alhaisempaan korkoon.¹⁵⁶

Saman luottokelpoisuuden omaavien lainanottajien korkoa ja etuyhteydessä toimivien välisen lainan korkoa voidaan verrata toisiinsa, mikäli ehdot ovat riittävän samanlaiset ja muutenkin laina on vertailukelpoinen. Markkinatilanteessa toimivien riippumattomien osapuolten väliseen lainanhinnoitteluun vaikuttaa kilpailutilanne, jonka johdosta voidaan olettaa, että lainan ominaisuudet (määrä, maturiteetti, valuutta jne.) ja lainanottajan luottoluokitus tai tietyn liikkeeseenlaskun luokitus huomioiden on olemassa vain yksi korko, jolla lainanottaja saisi varoja ja yksi korko, jolla lainanantaja saa asianmukaisen tuoton. Käytännössä yhtä oikeaa markkinakorkoa ei kuitenkaan ole olemassa, vaan on olemassa korkojen vaihteluväli. Lainanantajien välinen kilpailu ja hinnoittelutietojen saatavuus pyrkivät kaventamaan vaihteluväliä. OECD:n siirtohinnoitteluohjeistus ei myöskään sulje pois sitä mahdollisuutta, että vertailtava laina ei voisi olla konsernissa myönnetty, mikäli taloudellisesti merkitykselliset ehdot ovat riittävän samankaltaiset.¹⁵⁷

Lainanantajan ja -ottajan näkökulma tulee huomioida. Erityisesti tärkeää on huomioida ne riskit, joita rahoitusjärjestelyt sisältävät rahoituksen antajalle sekä varojen lainaamiseen ja käyttöön liittyvät riskit lainanottajan näkökulmasta. Riskit liittyvät siirrettyjen varojen takaisinmaksuun, käytöstä odotettaviin korvauksiin ajan kuluessa ja korvaukseen muista asiaan liittyvistä riskitekijöistä. Lainanantajan näkökulma siitä, kuinka paljon voidaan lainata ja millä ehdoilla, pitää sisällään erilaisia lainanottajaan liittyviä tekijöitä sekä lainanottajaan että lainanantajaan vaikuttavien laajempien taloudellisten tekijöiden sekä muiden realistisesti saatavilla olevien vaihtoehtojen arviointia, joihin lainaaja voisi varat käyttää. Riippumaton lainanantaja tekee perusteellisen luottoarvioinnin mahdollisesta lainanottajasta, jotta lainanantaja voi tunnistaa ja arvioida lainaamiseen liittyviä riskejä ja harkita menetelmiä näiden seurantaan ja hallintaan. Luottoarviointi sisältää itse liiketoiminnan ymmärtämisen ja lainan tarkoituksen, sen takaisinmaksuun liittyvät tekijät, kuten analyysin lainanottajien kassavirtaennusteista ja lainanottajan taseen vahvuudesta.¹⁵⁸ Mikäli etuyhteyslainaa myöntävä osapuoli ei toimi varsinaisesti pankkialalla, voidaan katsoa, ettei sen tuotto-odotukset lainanantoon ole yhtä korkeat ja näin ollen markkinaehtoinen korkomarginaali etuyhteysluotonannossa on matalampi.¹⁵⁹

---

¹⁵⁶ OECD Transfer pricing guidelines for multinational enterprises and tax administrations 2022, kohta 10.89 ja 10.90.

¹⁵⁷ OECD Transfer pricing guidelines for multinational enterprises and tax administrations 2022, kohta 10.91 ja 10.92.

¹⁵⁸ OECD Transfer pricing guidelines for multinational enterprises and tax administrations 2022, kohta 10.52–10.54.

¹⁵⁹ Hollas – Hands 2009, s. 528.

Etuyhteyslainaa myönnettäessä ei välttämättä noudateta samoja prosesseja kuin riippumattoman lainanantaja tekisi. Esimerkiksi konsernin sisällä ei ole välttämättä tarvetta käydä läpi samaa tiedonkeruuprosessia lainanottajien liiketoiminnasta, koska tiedot ovat sillä jo saatavilla konsernissa. Arvioidessa sitä, onko laina myönnetty ehdoilla, joita olisi käytetty itsenäisten toimijoiden välillä, merkityksellisiä ovat kuitenkin samat kaupalliset näkökohdat, kuten luottokelpoisuus, luottoriski ja taloudelliset olosuhteet. Mikäli konsernissa emoyhtiö antaa tytäryhtiölle lainan, on emolla jo määräysvalta ja omistus tytäryhtiöstä, jolloin vakuuden antaminen on vähemmän merkityksellistä lainanantajan kannalta. Etuyhteystoimijoiden välisen lainan hinnoittelua arvioitaessa on tärkeää huomioida, ettei lainanottajan omaisuutta koskevien sopimusoikeuksien puuttuminen välttämättä vastaa lainaan liittyvää taloudellista riskiä. Mikäli yrityksen omaisuutta ei ole pantattu vakuudeksi muualle, on syytä huomioida analyysissä, onko kyseiset omaisuuserät käytettävissä vakuudettoman lainan vakuudeksi ja näin ollen vaikuttaisivat lainan hinnoitteluun.¹⁶⁰ Lainanantajan päättäessä siitä, onko mahdollinen laina hyvä kaupallinen mahdollisuus, tulee tämän huomioida tekijät, jotka mahdollisesti vaikuttavat sen kantamaan luottorisktiin, ei pelkästään lainanottajan ehtoihin, vaan mahdollisesti taloudellisiin olosuhteisiin vaikuttavat riskit, kuten korkojen nousu tai lainanottajan altistuminen valuuttakurssien muutoksille¹⁶¹.

Lainanottajan luottokelpoisuus on yksi tärkeimmistä tekijöistä, jonka riippumattomat sijoittajat huomioivat määrittäessään perittävää korkoa. Ensinnäkin ne voivat toimia hyödyllisenä luottokelpoisuuden mittarina ja siten auttaa tunnistamaan mahdollisia vertailukelpoisia kohteita tai soveltamaan taloudellisia malleja etuyhteysliiketoimien kontekstissa. Konsernin sisäisten lainojen ja muiden valvottujen liiketoimien kohteena olevien rahoitusinstrumenttien osalta konserniin kuulumisen vaikutus voi olla taloudellisesti merkittävä tekijä, jolla on vaikutuksensa myös kyseisten instrumenttien hinnoitteluun. Luottoluokitus voidaan määrittää yrityksen tai yritysryhmän yleisen luottokelpoisuuden tai tietyn velan liikkeeseenlaskun perusteella. Luottoluokituksen määrittäminen edellyttää määrällisten esimerkiksi taloudellisten tietojen ja laadullisten tekijöiden, kuten toimialan määrittämistä.¹⁶²

Pankkitoiminnassa luotonantoon liittyvä riski muodostaa merkittävimmän tekijän lainan hinnoitteluun vaikuttavista tekijöistä. Rahoituslaitoksissa kannattavuutta arvioidaan erillisellä mittarilla, josta käytetään käsitettä riskisopeutettu tuotto.¹⁶³ Riskisopeutettu tuotto lasketaan vähentämällä tuotoista kustannukset ja odotettu tappio ja jakamalla se taloudellisella pääomalla. Palkkiot ja marginaalituotot muodostavat pääasiassa tuoton.

---

¹⁶⁰ OECD Transfer pricing guidelines for multinational enterprises and tax administrations 2022, kohta 10.55 ja 10.56.

¹⁶¹ OECD Transfer pricing guidelines for multinational enterprises and tax administrations 2022, kohta 10.57.

¹⁶² OECD Transfer pricing guidelines for multinational enterprises and tax administrations 2022, kohta 10.62 ja 10.63.

¹⁶³ Risk Adjusted Return on Capital, RAROC. Ks. Kontkanen 2015, s. 97.

Näistä jälkimmäinen on viitekoron päälle luotonantajan määrittämä riskilisiä. Luotonantajalle syntyy kustannuksia yleisistä operatiivisista kuluista ja kyseiseen lainaan liittyvistä järjestelyistä, esimerkiksi erilaisten dokumenttien laatimisesta syntyneet kulut. Taloudellisen pääoman käsitteellä tarkoitetaan pääomaa, joka varataan odottamattomiin luottotappioihin varattavaa pääomaa. Lainojen vakuudet, maturiteetti ja etuoikeusjärjestys vaikuttavat myös hinnoitteluun. Pääomalainan korkeampi hinnoittelu johtuu siitä, että odotettavissa oleva tappion määrä on suurempi, kun etuoikeusasema on heikompi.¹⁶⁴ OECD:n siirtohinnoitteluohjeistuksessa otetaan kantaan lainaan liittyviin järjestelykustannuksiin. Mikäli etuyhteysluotonannon yhteydessä veloitetaan lainaan liittyviä palkkioita ja kuluja, kuten riippumattomien järjestelypalkkioiden tapaisia, tulee nämä arvioida muiden konsernin sisäisten liiketoimien tavalla. Riippumattomilla luotonantajilla maksut johtuvat tyypillisesti pääoman hankkimisesta ja erilaisten lainsäädännöllisten edellytysten täyttämiseen liittyvistä kustannuksista eikä tällaisia etuyhteydessä toimivilla välttämättä aiheudu.¹⁶⁵

OECD:n mukaan vertailukelpoisten liiketoimien puuttuessa olisi mahdollista arvioida markkinaehtoisuutta luotonantoon liittyvien kustannusten perusteella. Kustannukset kuvastaisivat lainanantajalle syntyviä kuluja, kuten lainan järjestämiseen liittyvät kulut ja lainan hoitamisesta aiheutuvia kustannuksia, riskipreemion, joka heijastaa lainaan sisältyviä taloudellisia tekijöitä sekä voittomarginaali, joka sisältää yleensä lainanantajan kustannukset. Lähestymistavassa on kuitenkin huomioitava varojen kustannukset suhteessa muihin markkinoilla toimiviin lainanantajiin. Varojen hinta voi vaihdella eikä lainanantaja voi veloittaa kaikkea varojensa kustannuksella, etenkin mikäli toinen kilpailija voi saada varoja halvemmalla. Lainanantaja kilpailevilla markkinoilla voi pyrkiä myös hinnoittelemaan korot mahdollisimman alhaiseksi liiketoiminnallisista syistä ja näin ollen ajaa myös käyttökustannukset mahdollisimman alas minimoidakseen lainaamiseen tarvittavien varojen hankintakustannukset.¹⁶⁶

Olosuhteiden vaihtumisesta aiheutuu riskejä, joihin voidaan varautua korosta sopimalla. Luotonantajan taloudellinen asema voi vaihdella tai luotonantajan varainhankintaan liittyvät kustannukset tai yleiset markkinamuutokset voivat vaikuttaa siihen, millaista korkoa osapuolten välillä on mielekästä suorittaa. Luottoajalle voidaan sopia joko vaihtuva tai kiinteä korko. Vaihtuvassa korossa, mikä on tyypillistä pitkille luottosuhteille, määrä sidotaan tiettyyn muuttujaan, kuten markkinoilla noteerattuun korkoon. Luottokustannusten ennakoiminen on helpompaa kiinteän koron osalta, mutta usein myöntämisvaiheessa tällainen korko on vaihtuvakorosta korkeampi.¹⁶⁷

---

¹⁶⁴ Kontkanen 2015, s. 97–98.

¹⁶⁵ OECD Transfer pricing guidelines for multinational enterprises and tax administrations 2022, kohta 10.96.

¹⁶⁶ OECD Transfer pricing guidelines for multinational enterprises and tax administrations 2022, kohta 10.97 ja 10.98.

¹⁶⁷ Ks. lisää Wuolijoki – Hemmo 2013, s. 205.

3.5 Konserniin kuulumisen hyöty

Monikansallisen yrityksen tai yritysryhmän luottokelpoisuus on käytännössä eräänlainen luottokelpoisuuden suhteellinen luokittelu muihin lainaajiin verrattuna. Yleensä alhaisempi luottoluokitus tarkoittaa suurempaa maksukyvyttömyyden riskiä ja sen odotetaan johtavan lainanantajien korkeampaan tuottoon. Lainamarkkinoilla on helposti saatavilla tietoa eri luottoluokituksen saaneilta yrityksiltä veloitetuista erilaisista koroista ja tällaiset tiedot voivat olla hyödyllisiä vertailukelpoisuusanalyysien tekemisessä. Lainanottajan tai konserniin kuuluvan muun yrityksen ulkopuolisten lainanantajien kanssa tekemät rahoitustapahtumat voivat myös olla luotettavia vertailukelpoisia kyseisen etuyhteisyriksen veloittamia korkoja. Luottoluokitus riippuu määrällisten ja laadullisten tekijöiden yhdistelmästä, joten saman luottoluokituksen omaavien lainanottajien välillä on todennäköisesti jonkin verran vaihtelua. Lainanottajien välillä tehdyn taloudellisten mittareiden vertailussa, kuten tyypillisesti lainanantajille tärkeät velkatulot tai velka-osakemäärät, on huomattava, että samat taloudelliset mittarit eivät välttämättä johda samaan luottoon. Tietyn luokituksen saaminen joillain toimialoilla voi vaatia enemmän kuin muilla toimialoilla. Riskialttiimmilta aloilta tai sellaisilta aloilta, joiden tulovirta on vähemmän vakaa, vaaditaan tyypillisesti parempia taloudellisia ansioita saman luokituksen saamiseksi.¹⁶⁸ Erityiset olosuhteet, kuten uudet yritykset tai sulautumiset voivat vaikuttaa konsernin luottoluokitukseen. Erityistilanteet tulee huomioida ja on tärkeää, että asianmukaisesti dokumentoidaan syyt ja tietyn yrityksen luottoluokituksen valinnan sisäisten lainojen ja muiden valvottujen rahoitusliiketoimien hinnoittelussa.¹⁶⁹

Julkisesti saatavilla on rahoituksellisia työkaluja, joita voidaan käyttää luottoluokitusten arvioimiseksi. Yleisesti ottaen työkalut riippuvat lähestymistavoista, kuten maksukyvyttömyyden todennäköisyyden ja maksukyvyttömyyden sattuessa todennäköisen tappion laskemisesta, jotta lainalle saadaan oletettu luokitus. Lainaa voidaan verrata markkinatietokantaan, jotta sille voidaan määrittää hinta.¹⁷⁰ Luottoluokitusanalyysiä suoritettaessa on tärkeää huomata, että taloudellisiin mittareihin voivat vaikuttaa nykyiset ja aiemmat kontrolloidut liiketoimet (kuten myynti- tai korkokulut). Mikäli nämä liiketoimet eivät ole markkinaehtoperiaatteen mukaisia, tällaisten konsernin sisäisten liiketoimien perusteella johdettu luottoluokitus ei välttämättä ole luotettava.¹⁷¹

Konserniin kuulumisella on vaikutusta, mikä pitää huomioida ehdoissa, joilla yritys olisi lainannut riippumattomalta lainanantajalta markkinaehtoisessa tilanteessa. Konsernin ulkoinen rahoituspolitiikka ja –käytännöt auttavat hahmottamaan velan muodoista ja ehdoista, jotka yritys olisi ottanut riippumattoman lainanantajan

¹⁶⁸ OECD Transfer pricing guidelines for multinational enterprises and tax administrations 2022, kohta 10.64–10.66.

¹⁶⁹ OECD Transfer pricing guidelines for multinational enterprises and tax administrations 2022, kohta 10.67 ja 10.68.

¹⁷⁰ OECD Transfer pricing guidelines for multinational enterprises and tax administrations 2022, kohta 10.72.

¹⁷¹ OECD Transfer pricing guidelines for multinational enterprises and tax administrations 2022, kohta 10.75.

kanssa, mukaan lukien hinnoittelu ja kaikki taloudellisesti merkitykselliset ominaisuudet, kuten esimerkiksi lainan tyyppi, sen aika, valuutta, vakuus, kovenantit¹⁷², liiketoimintastrategiat ja niin edelleen. Toisaalta yritys voi saada konsernilta tukea taloudellisten velvoitteidensa täyttämiseen, jos lainanottaja joutuu taloudellisiin vaikeuksiin. Konsernin sisäisten lainojen yhteydessä tätä satunnaista etua, jonka oletetaan saavan yksinomaan ryhmään kuulumisen perusteella, kutsutaan implisiittiseksi tueksi. Mahdollisen konsernituen vaikutus yhteisön luottoluokitukseen ja mahdollinen vaikutus kyseisen yhteisön kykyyn ottaa lainaa tai kyseisistä lainoista maksettavaan korkoon ei edellytä maksu- tai vertailukelpoisuusvaatimusta. Ryhmän implisiittinen tuki voi vaikuttaa lainanottajan luottoluokitukseen tai sen myöntämien velkojen luokitukseen. Monikansallisen konsernin jäsen, jolla on vahvemmat siteet ja joka on olennainen osa konsernin identiteettiä tai tärkeä sen tulevan strategian kannalta ja, joka tyypillisesti toimii konsernin ydinliiketoiminnassa, saisi tavallisesti todennäköisemmin muiden ryhmän jäsenten tukea ja sen seurauksena paremman luottoluokituksen.¹⁷³

Mikäli on todisteita siitä, ettei monikansallinen konserni tarjoa tukea, voi vallitsevien tosiseikkojen ja olosuhteiden perusteella olla asianmukaista tarkastella toimijaa vain sen oman erillisen luottoluokituksen perusteella. Lainanottajan tukemisen tai tukematta jättämisen todennäköiset seuraukset muille ryhmän osille on yksi keskeinen näkökohta. Tekijöiden, kuten strateginen merkitys, kielteiset vaikutukset koko konserniin tai mahdolliset mainevaikutukset, merkitys voi vaihdella toimialojen välillä. Implisiittisen tuen arvioinnin vaikutus on harkintakysymys. Veroviranomaisella ei välttämättä ole saatavilla tietoja, joiden perusteella monikansallinen konserni tekisi päätöksen siitä, tuetaanko lainanottajaa tietyissä olosuhteissa vai ei. Veroviranomaisten kyky arvioida tuen todennäköisyyttä on riippuvainen tiedon olemassaolosta. Voi olla myös muuttuvia tekijöitä ja olosuhteita, jotka vaikuttavat konsernin halukkuuteen tai kykyyn tarjota tukea eikä tuen antamisesta välttämättä tehdä päätöstä ennen kuin tällainen tuki olisi mahdollista antaa. Konsernin aiempi käyttäytyminen tuen tarjoamisen suhteen voi olla hyödyllinen indikaattori myös tulevasta käyttäytymisestä, mutta asianmukainen analyysi on suoritettava sen määrittämiseksi.¹⁷⁴

OECD:n siirtohinnoitteluohjeistus sallii siis hyötymisen konsernista ja sen paremmasta luottoluokituksesta. Luottoluokituksella voi olla merkittävä vaikutus mm. vaadittavan koron määrään. Ottaen huomioon erillisyyhtiöperiaatteen implisiittinen tuki muodostaa erikoisen asetelman, kun lähtökohtaisesti etuyhteydessä toimivia arvioidaan konserniyhteydestä huolimatta erillisinä yhtiöinä ja verovelvollisina.

---

¹⁷² Erityisehdot yritysrahoituksessa, joilla sovitaan tyypillisesti pankin ja yrityksen välillä, että tiettyjen edellytysten täytyä toiminnallisesti ja taloudellisesti täytyä sen ajan kuin luotto on voimassa mm. turvaamaan takaisinmaksun edellytykset. Ks. Kontkanen 2015, s. 185.

¹⁷³ OECD Transfer pricing guidelines for multinational enterprises and tax administrations 2022, kohta 10.76–10.80.

¹⁷⁴ OECD Transfer pricing guidelines for multinational enterprises and tax administrations 2022, kohta 10.76–10.80.

3.6 Vertailuanalyysi

Vertailuanalyysi (comparability analysis) on keskeinen osa markkinaehtoisuuden arvioimista. Markkinaehtoperiaatteen soveltamisessa verrataan etuyhteydessä toimivan liiketoimea vertailukelpoihin riippumattomien osapuolten välillä tapahtuneisiin liiketoimiin nähden. Ensimmäisenä tulee tunnistaa taloudelliset ja kaupalliset suhteet etuyhteydessä toimivien välillä sekä olosuhteet ja liiketoimen sopimusehdot. Toiseksi verrataan taloudellisesti ja muilta olosuhteiltaan vertailukelpoihin itsenäisten toimijoiden välisiin liiketoimiin.¹⁷⁵ Pankkien antamissa yritysluotoissa on pääsääntöisesti sopimusvapaus ja suullisesti sovittuja ehtoja pidetään sitovina, kuten kirjalliseen sopimukseen perustuvien ehtojen lailla. Yleisesti ottaen suositaan kirjallisen luottosopimuksen tekemistä, jotta voidaan paremmin todentaa sovitut asiat.¹⁷⁶ Vertailuanalyysissä käytetään kattavaa analyysia liiketoimien vertaamiseen, jotta voidaan muodostaa markkinaehtoperiaatteen mukainen hinta. Kaikki tekijät, jotka voivat vaikuttaa hintoihin tai voittoihin, on sisällytettävä vertailukelpoisuusanalyysiin. OECD on määritellyt vertailuanalyysin tekemisessä yhdeksän vaihetta ja viisi tekijää, jotka siihen tulee sisällyttää (toimintanalyysi, sopimusehdot, riskit, taloudellinen tila ja omaisuus/palvelu).¹⁷⁷ Tilanteessa, jossa etuyhteydessä annettu laina on vakuudeton, voidaan vertailuanalyysissä arvioida, olisiko riippumaton luotonantaja edellyttänyt vakuuden antamista.¹⁷⁸

Jotta voidaan arvioida kaupallisia tai taloudellisia suhteita etuyhteyden osapuolten välillä, tulee selvittää ja ymmärtää, millä alalla etuyhteyden osapuolet toimivat ja mitkä tekijät vaikuttavat alalla toimimiseen, kuten mm. liiketoimintastrategia, toimintamarkkinat, tuotteet, toimitusketjut ja otetut riskit¹⁷⁹. Riskien hallinnan huomioiminen on keskeistä, sillä markkinatilanteessa toimivan rahoittajan kannalta se on erityisen tärkeää ja etuyhteyden luotonannon osalta luotonantajalla tulee olla kyky arvioida riskejä ja pyrkiä saamaan talousriskiä vastaavaa, markkinaehtoisella tasolla olevaa tuottoa sijoitukselle¹⁸⁰. Ihanteellisessa tilanteessa vertailukelpoisuusanalyysi mahdollistaisi sellaisten riippumattomien osapuolten välisten rahoitusliiketoimien tunnistamisen, jotka vastaavat testattua liiketapahtumaa kaikilta osin. On kuitenkin todennäköisempää, että mahdolliset vertailukelpoiset liiketapahtumat poikkeavat testattavasta tapahtumasta, koska mukana on monia muuttujia. Mikäli testatun liiketoimen ja ehdotetun vertailukelpoisen välillä on eroja, tulee arvioida, onko eroilla olennaista vaikutusta hintaan. Mikäli näin on, voi olla tarpeen tehdä vertailukelpoisuusmuutoksia, jotta vertailukelpoisen liiketoimen luotettavuus paranee. Todennäköisemmin tämä onnistuu, mikäli kyseessä on määrällinen tekijä ja

¹⁷⁵ OECD 2017 d, kohta 1.33.

¹⁷⁶ Wuolijoki – Hemmo 2013, s. 107.

¹⁷⁷ Putra – Saptono 2021, s. 19.

¹⁷⁸ Isomaa-Myllymäki 2016, s. 113.

¹⁷⁹ OECD 2017 d, kohta 1.34.

¹⁸⁰ Isomaa-Myllymäki 2016, s. 121 ja 124.

laadukasta tietoa on helposti saatavilla kuin tilanteessa, jossa verrataan lainoja lainanottajien laadullisiin eroihin ja jos tietoja ei ole niin helposti saatavilla.¹⁸¹

Siirtohinnoitteluanalyysissä hyödynnetään kerättyjä vertailutietoja kahdessa erillisessä, mutta toisiinsa liittyvässä vaiheissa. Ensimmäisessä vaiheessa on kyse tosiasiallisen toteutetun liiketoimen tunnistamisesta, millaiset ovat sen ehdot, suoritettut toiminnot, käytetyt varat ja riskien jakautuminen etuyhteydessä toimivien välillä. Tärkeää on olennaisten erojen tunnistaminen etuyhteysliiketoimen ja vertailukohteena olevan välillä vertailuanalyysiä tehtäessä. Itsenäisesti toimiva osapuoli ei hyväksyne tuotteestaan tarjottua hintaa, mikäli tietää saavansa muilta paremman hinnan samoissa olosuhteissa. Yleisesti ottaen itsenäinen toimija ottaa huomioon taloudellisesti merkittävät erot vaihtoehtojen välillä, kuten millaisia riskejä on valmis ottamaan.¹⁸² Toisena vaiheena on itse vertailun tekeminen. Taloudellisesti relevantteja ominaisuuksia tai vertailutekijöitä verrataan, jotta voidaan selvittää etuyhteysosapuolten käyttämän hinnan markkinaehtoisuus. Jotta voidaan tehdä vertailu, tulee verovelvollisen ja veroviranomaisen ensin määrittää liiketoimi.¹⁸³

Kaupallisten tai taloudellisten suhteiden tunnistamisen kannalta rahoitustransaktioiden tarkka määrittely edellyttää analyysin tekemistä niistä tekijöistä, jotka vaikuttavat yritysten suorituskykyyn kyseisellä toimialalla. Eri toimialojen välillä on eroja taloudellisten- ja liiketoiminnan tekijöiden sekä tuotteiden kierrossa, säädökset vaikuttavat eri tavalla eri toimialoihin tai taloudellisia resursseja on eri tavalla saatavilla, mitkä tulee huomioida, kun määritellään kontrolloitua liiketoimea. Eri toimialoilla olevissa konserneissa voidaan vaatia erilaisia määriä ja erityyppistä rahoitusta eri toimialojen pääomaintensiteetin vuoksi tai vaatia erilaisia lyhytaikaisia kassavaroja erilaisista kaupallisista syistä johtuen. Mikäli monikansallisessa yrityksessä on kyse rahoituspalveluyksiköistä, joihin sovelletaan kyseiseen alaan liittyviä vaatimuksia, on niiden asettamat vaatimukset huomioitava.¹⁸⁴ Jotta todellinen liiketoimi voidaan määrittää tarkasti, se tulee aloittaa liiketoimen taloudellisesti merkityksellisten ominaisuuksien perusteella tehtävällä tunnistamisella, joka koostuu osapuolten välisistä kaupallisista tai taloudellisista suhteista sekä niihin liittyvistä ehdoista ja taloudellisesti merkityksellistä olosuhteista. Huomioitavia asioita ovat liiketoimen sopimusehdot, suoritettujen toimintojen, käytettyjen varojen ja otettujen riskien, rahoitusvälineiden ominaisuuksien, osapuolten ja markkinoiden taloudellisen tilanteen sekä noudatettujen liiketoimintastrategioiden tarkastelu.¹⁸⁵

¹⁸¹ OECD Transfer pricing guidelines for multinational enterprises and tax administrations 2022, kohta 10.20.

¹⁸² OECD 2017 d, kohta 1.37–1.38.

¹⁸³ OECD 2017 d, kohta 1.39.

¹⁸⁴ OECD Transfer pricing guidelines for multinational enterprises and tax administrations 2022, kohta 10.15.

¹⁸⁵ OECD Transfer pricing guidelines for multinational enterprises and tax administrations 2022, kohta 10.17.

Riippumattomat toimijat harkitessaan tietyn rahoitusliiketoimen tekemistä huomioivat muut realistisesti käytävissä olevat vaihtoehdot ja ryhtyvät siihen vain, jos muut vaihtoehdot eivät ole selvästi houkuttelevampia mahdollisuuksia saavuttaa kaupalliset tavoitteet. Osapuolten näkökulma on huomioitava arvioitaessa realistisesti käytävissä olevia vaihtoehtoja. Lainanottajan näkökulmasta vaihtoehtojen arvioinnissa tulee huomioida laajemmat näkökohdat kuin vain kyky hoitaa velka. Täytyy ottaa huomioon varat, joita lainanottaja todella tarvitsee täyttääkseen kykynsä ottaa lainaa ja hoitaa lisävelkamäärää. Lainan ottamisesta voidaan luopua, jotta vältetään aiheuttamasta negatiivista painetta luottoluokitukseen ja nostamasta pääomakustannuksia. Edellä mainitut voivat vaarantaa pääsyn pääomamarkkinoille sekä vaikuttaa markkinamaineeseen.¹⁸⁶

Vertailukelpoisuuden saavuttamiseksi markkinoilla, joilla etuyhteydessä ja itsenäisinä yritykset toimivat, ei tule esiintyä olennaisesti hintaan vaikuttavia eroja. Rahoitusinstrumenttien hinnat voi vaihdella huomattavasti taustalla olevien taloudellisten olosuhteiden mukaan, esimerkiksi eri valuuttojen välillä, maantieteellisistä paikoista tai paikallisista säännöksistä riippuen aina lainanottajan toimialaan ja tapahtumaan ajoitukseen saakka. Pankkien lainojen korot tai pankkien väliset viitekorot sekä rahoitusmarkkinoiden tapahtumat, kuten luottokriisit voivat vaikuttaa hintoihin. Vertailukelpoisuuden kannalta siis rahoitusvälineen ajoituksella on merkitystä. Usean vuoden takaiset tiedot eivät ole todennäköisesti enää vertailukelpoisuuden kannalta hyödyllisiä.¹⁸⁷

Vertailuanalyysin tekemisestä OECD suosittaa yhdeksänvaiheista menetelmää. Ensimmäisenä (1) analyysijakson määrittäminen on tärkeä vaihe, jossa vertailuhaku tehdään kyseisen liiketoimen suorittamisajankohdan perusteella. Toiseksi (2) tehdään laaja-alainen analyysi verovelvollisen tilanteesta, kuten analysoimalla toimialaa, sen kilpailun tasoa, taloudellisia tekijöitä, sääntelyä ja muita tekijöitä, jotka voivat vaikuttaa verovelvolliseen. Kolmanneksi (3) pyritään ymmärtämään kontrolloitua liiketoimea eli tarkastellaan liiketoimen arvoa, taustatekijöitä ja sopimusehtoja ja niin edelleen. Tämä tehdään, jotta voidaan löytää sopiva vertailuosapuoli. Neljänneksi (4) tarkastellaan sisäisiä vertailutietoja, jos sellaisia on saatavilla. Tällaisia ovat verovelvollisen ja testattavan osapuolen väliset liiketoimet sekä liiketoimet riippumattomien osapuolten kanssa. Viidennessä (5) vaiheessa tarkistetaan ulkoiset vertailukelpoiset aineistot, joita voidaan käyttää, mikäli sisäistä vertailukelpoista tietoa ei ole saatavilla tai se ei ole luotettavaa. Kuudentena (6) vaiheena on sopivimman siirtohinnoittelutavan valinta, joka määräytyy tehtyjen vertailukelpoisuustekijöiden ja analysoitavien liiketoimen mukaan. Seitsemäntenä (7) tunnistetaan mahdolliset vertailukelpoiset kohteet. Kahdeksannessa (8) vaiheessa tulee tarpeen vaatiessa tehdä vertailukelpoisiin kohteisiin oikaisuja, mikäli niissä on sellaisia eroja, jotka poikkeavat

---

¹⁸⁶ OECD Transfer pricing guidelines for multinational enterprises and tax administrations 2022, kohta 10.19.

¹⁸⁷ OECD Transfer pricing guidelines for multinational enterprises and tax administrations 2022, kohta 10.30–10.32.

analysoitavista liiketoimista. Viimeisenä (9) tulkitaan kerättyjä tietoja ja määritetään markkinaehtoinen hinta.¹⁸⁸

Isomaa-Myllymäki on väitöskirjassaan korostanut sitä, että markkinaehtoisuuden arvioinnissa keskeistä on erottaa sekä luotonantajan että –saajan näkökulmat toisistaan ja sisäisen velkarahoituksen markkinaehtoisuuden arvioinnissa verrata riippumattomien osapuolten välisiin vieraan pääoman ehtoihin rahoitusliiketoimiin sekä sovellettuihin ehtoihin. Myös hän korostaa markkinatilanteen merkitystä vertailukohteiden valinnan kannalta, kun arvioidaan luotonsaajan näkökulmasta yksittäisen luoton markkinaehtoisuutta hinnan ja ehtojen perusteella. Luotonantajan näkökulmasta keskeiseksi tekijäksi muodostuu etenkin korvauksen määrä. Riippumattomien osapuolten välillä suoritettava korvaus perustuu yleensä kannettuun riskiin, toiminnoista aiheutuneisiin kustannuksiin sekä käytettyyn omaisuuteen. Myös etuyhteyslainan osalta luotonantajan saaman tuoton tulee heijastaa riippumattoman rahoittajan, kuten pankin, saamaa tuottoa, mikäli myös riskit ja varat vastaavat toisiaan.¹⁸⁹

---

¹⁸⁸ Putra – Saptono 2021, s. 19–20.

¹⁸⁹ Isomaa-Myllymäki 2016, s. 44. Tutkimuksesta voi havaita näiden näkökulmien korostuvan VML 31 §:n tulkinnassa ja olevan linjassa myös OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden kanssa.

4 Etuyhteyslainan tosiasiallisen sisällön määrittäminen vai juridisen muodon sivuuttaminen?

4.1 Tosiasiallisen sisällön mukainen määrittäminen ja liiketoimen muodon sivuuttaminen

Hallituksen esityksessä koskien VML 31 §:n uudistusta todetaan, että tosiasiallisen sisällön määrittäminen perustuu OECD:n siirtohinnoitteluohjeistukseen ja liiketoimen määrittäminen tosiasiallisen sisällön mukaisesti on markkinaehtoperiaatteeeseen perustuvan siirtohinnoitteluprosessin osa. Tässä vaiheessa on olennaista tunnistaa kaupalliset tai rahoitukselliset suhteet sekä näihin vaikuttavat taloudelliset erityispiirteet. Edellä mainittujen perusteella suoritetun arvioinnin johdosta on mahdollista, että määritetty liiketoimi muodostuu eriksi kuin osapuolet ovat itse sen oikeudellisesti määrittäneet ja nimittäneet. Tosiasiallisen sisällön määrittämisen jälkeen on vuorossa hinnan markkinaehtoisuuden arviointi eli etuyhteysliiketoimea verrataan riippumattomien osapuolten välisiin liiketoimiin ja markkinaehtoisuuden hinnan arvioimiseksi valitaan soveltuva siirtohinnoittelumenetelmä. Tulonoikaisu (tai tappionoikaisu) suoritetaan VML 31 § 1 momentin nojalla, mikäli hinta poikkeaa riippumattomien osapuolten välillä sovitusta.¹⁹⁰

Itse säännöksessä asia kuvataan seuraavasti: VML 31 §:n 2 momentin mukaan ”arvioitaessa 1 momentin sisältämän markkinaehtoperiaatteen mukaisesti sitä, onko etuyhteydessä olevien osapuolten välisessä liiketoimessa sovittu tai määrätty ehtoja riippumattomien osapuolten ehdoista poikkeavasti, tunnistetaan asiaankuuluvat kaupalliset tai rahoitukselliset suhteet ja näihin suhteisiin vaikuttavat taloudellisesti olennaiset erityispiirteet, joita ovat sopimusehdot, osapuolten toiminnot, varat ja riskit, siirretyn omaisuuden tai tarjotun palvelun ominaispiirteet, osapuolten ja markkinoiden taloudelliset olosuhteet sekä osapuolten liiketoimintastrategiat. Näiden seikkojen perusteella määritetään liiketoimi sen tosiasiallisen sisällön mukaisena.”

Hallituksen esityksessä todetaan, että juuri tosiasiallisen sisällön määrittäminen on kohta, jota tulee selkeyttää oikeuskäytännön vuoksi. Aiempi VML 31 § oli rajoittanut liiketoimen määrittämisen edellytyksiä.¹⁹¹ KHO 2014:119 ja KHO 2020:35 ratkaisuissa linjattiin, ettei liiketoimea ollut mahdollista uudelleenluonnehtia kansallisen lain nojalla, vaikka OECD:n siirtohinnoitteluohjeistuksessa tämä olisi mahdollista. Siirtohinnoitteluohjeistus ei siis laajenna kansallisen lain muodostamia rajoja. Kyseiset ratkaisut on tehty sen aikaisen voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Tämä hallituksen esityksen kohta mielestäni viittaa kuitenkin vahvasti siihen, että vaikka näissä edellä mainituissa tapauksissa oli kyse uudelleenluonnehdinnasta, tultaisiin jatkossa tämän

---

¹⁹⁰ HE 188/2021 vp, s. 31–32.

¹⁹¹ HE 188/2021 vp, s. 32.

tyyppisiä tapauksia ratkomaan ensisijaisesti tosiasiallisen liiketoimen määrittämisen kautta. Ensi alkuun voisi kuvitella VML 31 §:n 3 momentin liiketoimen sivuuttamisen ja korvaamisen viittaavan aiemmissa KHO ratkaisuissa esille tulleeseen uudelleenluonnehdintaan, mutta momentin ja hallituksen esityksen tarkastelu lähemmin osoittaa, ettei asia kenties ole näin. Mikäli tämä tulkinta käytännössä pitää paikkansa, sivuuttaminen ja korvaaminen luultavasti jäänee harvinaiseksi, koska jo VML 31 §:n 2 momentin nojalla voidaan joka tapauksessa etuyhteydessä toimivien suorittama liiketoimi määrittää uudelleen.

Pankakoski on katsonut myös, että VML 31 §:n 3 momentin soveltamiskynnys on korkealla säännöksen sanamuodosta johtuen mm. Verohallinnolle muodostuvasta korkeasta näyttökynnyksestä. Tämän mukaan oikeudelliset rajoitteet aiheuttavat sen, että VML 31 § 2 momentti ei kata etuyhteyksliiketoimen sivuuttamista. Verovelvollisen liiketoimelle antamaa juridista muotoa tulisi kunnioittaa ja tämä on huomioitu myös asiaa koskevassa Valtiovarainministeriön mietinnössä.¹⁹² Pankakoski katsoo merkittävimpien rajoitusten VML 31 §:n tulkinnalle edelleen muodostuvan formalistisesta tulkintatavasta ja oikeuslähdeopillisista seikoista, mistä olen kyllä yhtä mieltä. Tämän mukaan oikeustilan muutos ei ole kuitenkaan niin suuri kuin voisi ajatella vasten uudistuksen valmisteluaineiston perusteluja. VML 31 § 2 momentin tosiasiallisen sisällön määrittämisen ei Pankakoski katso oikeuttavan liiketoimen yksityisoikeudellisen muodon sivuuttamiseen. Merkittävämpänä muutoksena hän näkee sen sijaan sivuuttamista ja korvaamista koskevan VML 31 § 3 momentin.¹⁹³

Olen samaa mieltä niistä reunaehdoista, jotka koskevat VML 31 §:n tulkintaa. Verotuksen legaliteettiperiaate ja sanamuodon mukainen tulkinta ovat lähtökohtia, jotka eivät muutu tai niihin liittyvä aiempi problematiikka (lähinnä siirtohinnoitteluohjeistuksen asema tulkinnassa) eivät ole poistuneet uudistuksen myötä. Päinvastoin, vaikka uudistusta voidaan pitää monessa mielessä tarpeellisena, on kuitenkin vielä kovin epäselvää, minkälaisia merkityssisältöjä tulkinnassa tullaan antamaan. Mielestäni sanamuodon mukainen tulkinta ei ole täysin riittävää uusien momenttien osalta ja katsoisin ennemmin VML 31 § 2 momentin olevan merkittävin muutos ja mahdollistavan juurikin verovelvollisen liiketoimelle antaman juridisen muodon ohittamisen. Ainakin tässä tutkimuksessa kyseessä olevan etuyhteykslainan osalta pitäisin todennäköisempänä VML 31 §:n soveltamista. Sen sijaan erilliseksi kysymykseksi muodostuu, onko esimerkiksi verovelvollisen etuyhteykslainan katsominen palveluksi sivuuttamista ja korvaamista VML 31 § 3 momentin nojalla, kun kyseessä on täysin erityyppinen liiketoimi¹⁹⁴? Pankakosken kanssa samoilla linjoilla olen siitä, että VML 31 § 2 momentin sanamuoto on väljä ja antaa näin ollen Verohallinnolle enemmän mahdollisuuksia verovelvollisen etuyhteyksliiketoimen arviointiin

---

¹⁹² VaVM 28/2021 vp.

¹⁹³ Pankakoski 2021, s. 11–13.

¹⁹⁴ Esim. KHO 2020:35, ks. 4.2.

sekä siirtohinnoitteluohjeistuksen hyödyntämiseen, mikä on omiaan synnyttämään vero-oikeudellisia erimielisyyksiä verovelvollisten ja Verohallinnon välille.¹⁹⁵

Oikeuslähteenä hallituksen esitys on kansallisen lain tulkinnassa hyödynnettävä oikeuslähde, koska se kuvaa lainsäätäjän tarkoitusta. On hyvin selvää, että lainsäätäjän tahtotila on saavuttaa Suomen siirtohinnoittelua koskeva sääntely vastaamaan OECD:n siirtohinnoitteluohjeistusta. Näin ollen tässä työssä aiemmin esitetyt OECD:n siirtohinnoitteluohjeistuksen mukaisiin merkittäviin tekijöihin tullaan kiinnittämään huomioita oikeudellisessa ratkaisukäytännössä. Hallituksen esityksen mukaan osapuolten toimintojen arviointi on tärkeää ja liiketoimi voidaan määrittää sopimuksen sisällöstä tai sen puuttumisesta huolimatta pelkästään osapuolten käyttäytymisen ja toimintojen perusteella. Toimintojen tarkastelu perustuu toimintoanalyysiin^{196, 197}.

Hallituksen esityksessä esitetyn perusteella pidän todennäköisenä, että etuyhteyslainan markkinaehtoisuuden arvioinnissa herkemmin tulee kysymykseen vieraan pääoman sijoituksen eli osapuolten välillä lainan juridisen muodon saaneen liiketoimen katsominen VML 31 §:n 2 momentin nojalla oman pääoman ehtoiseksi sijoitukseksi, kuin varsinaisen sivuuttamista ja korvaamista koskevan VML 31 § 3 momentin soveltaminen. Syynä on ensisijaisesti VML 31.3 §:n soveltamiskynnyksen asettaminen korkealle monimutkaisen ja hankalan muotoilun vuoksi (momentissa on korostettu myös olosuhteiden poikkeuksellisuutta). Etuyhteyslainan juridisen muodon ohittaminen katsomalla tosiasialliseksi liiketoimeksi jokin muu, kuten oman pääoman ehtoinen sijoitus, tullee kysymykseen sellaisissa tilanteissa, joissa osapuolten käyttäytyminen eli käytännössä lainan ehdot tai sopimuksen ulkopuolinen käyttäytyminen ei vastaa tyyppillistä vieraan pääoman sijoitusta.

Tässä arvioinnissa tullaan noudattamaan OECD:n siirtohinnoitteluohjeistuksen suuntaviivoja. Soveltamiskynnys varsinkin sivuuttamisen ja korvaamisen osalta (VML 31 § 3 mom.) on asetettu korkealle. Verovelvollisen oikeusturvan osalta on tärkeää, että verovelvollisen liiketoimelle antamaa muotoa kunnioitetaan eikä tehdä liian helposti (tai tehdä laintasolla liian helpoksi) liiketoimen sivuuttamista ja korvaamista toisella. Todennäköistä on, että lähivuosien aikana sekä tosiasiallisen liiketoimen määrittämisen että korvaamisen ja sivuuttamisen osalta saadaan oikeuskäytäntöä, mutta ennen sitä vallitsee epävarmuuden ja kenties epäselvyyden tila, minkä merkitystä korostaa merkittävät taloudelliset resurssit, jotka ovat olennaisesti läsnä siirtohinnoitteluun liittyvissä kysymyksissä.

---

¹⁹⁵ Pankakoski 2021, s. 15.

¹⁹⁶ Ks. 3.3. Etuyhteyslainan toimintoanalyysi.

¹⁹⁷ HE 188/2021 vp, s. 33.

Siirtohinnoitteluanalyysissä tunnistetaan osapuolten välisten kaupallisten tai taloudellisten suhteiden sisältö ja määritetään tarkasti transaktio sen taloudellisesti merkityksellisten ominaisuuksien avulla. Tarkastelussa on kirjallisten sopimusten lisäksi huomioitava osapuolten todellinen käyttäytyminen. Liiketoimen taloudellisesti merkittäviin ominaisuuksiin on kiinnitettävä huomiota, kuten ovatko ne ristiriidassa varsinaisen kirjallisen sopimuksen kanssa. Riskinotto ja taloudellinen kyky kantaa riskejä ovat myös analyysin kohteena. OECD:n siirtohinnoitteluohjeistuksessa liiketoimen muodon sivuuttaminen on viimesijainen keino. Markkinaehtoperiaatteen mukaisesti pyritään määrittämään liiketoimen hinnoittelu. Veroviranomaisen ei tulisi jättää huomiotta liiketoimea tai korvata sitä muilla liiketoimilla, ellei kyseessä ole poikkeustapaus. Liiketoimen tunnustamattomuudella on riskinsä, koska siitä voi aiheutua kaksinkertaista verotusta ja kaiken kaikkiaan sivuuttaminen on altis muutenkin erimielisyyksille. Liiketoimen todellinen luonne on pyrittävä määrittämään ja soveltamaan markkinaehtohinnoittelua tarkasti rajattuun liiketoimeen ja varmistamaan, että tunnustamatta jättämistä ei käytettäisi vain sen takia, että markkinaehtoperiaatteen mukaista hintaa on vaikea määrittää. Jos sama liiketoimi voi toteutua riippumattomien osapuolten välillä vertailukelpoisissa olosuhteissa (kaikki taloudellisesti merkitykselliset ominaisuudet tulisi olla samoja kuin testattavan liiketoimen kohdalla), ei liiketoimea voida sivuuttaa. Sivuttamista ei voi myöskään perustaa sen varaan, että kyseistä liiketoimea ei voitaisi nähdä riippumattomien välillä, koska etuyhteydessä toimivilla voi olla edellytykset tehdä erilaisia järjestelyjä itsenäisiin yrityksiin verrattuna. Täsmällisesti määritelty liiketoimi voidaan sivuuttaa ja tarvittaessa korvata toisella liiketoimella, jos liiketoimeen liittyvät järjestelyt kokonaisuutena tarkasteltuna poikkeavat niistä, joita taloudellisesti järkevästi käyttäytyvät itsenäiset yritykset olisivat hyväksyneet.¹⁹⁸

Jotta etuyhteydessä toimivien välistä luotoantoa olisi pidettävä tosiasiallisesti lainana, voitaneen siltä edellyttää lainalle (vieraalle pääomalle) tyypillisiä ominaisuuksia, kuten takaisinmaksuvelvollisuutta, koron ja pääoman osalta sekä mahdollista vakuutta. Arvioinnissa huomiota kiinnitettäneen luotonantajan asemaan muihin velkoihin nähden ja siihen, olisiko luotonsaajan mahdollista saada lainaa riippumattomilta rahoittajilta.¹⁹⁹ Etuyhteysluotonannon osalta toinen keskeinen asia liittyy puolestaan koron ja ehtojen markkinaehtoisuuden arviointiin. Tämä kuitenkin edellyttää sitä, että kyseessä on myös tosiasiallisesti laina. Koron markkinaehtoisuuden arvioinnin osalta uudistus ei tuone muutoksia.

---

¹⁹⁸ OECD Transfer pricing guidelines for multinational enterprises and tax administrations 2017, kohta 1.119–1.122. Voidaan todeta, että VML 31 § 3 momentti rakentuu hyvin pitkälle OECD:n siirtohinnoitteluohjeistuksen sivuuttamista (non-recognition) koskevien kohtien mukaisesti. Myös ohjeistus korostaa sivuuttamisen ja korvaamisen poikkeuksellisuutta. Taloudellisen järkevyyden –käsite on tuotu uuteen VML 31.3 §:ään suoraan siirtohinnoitteluohjeistuksesta. Normin muotoilu ei liene helppo tehtävä, varsinkaan näin haastavan ja monitahoisen asian kohdalla.

¹⁹⁹ Ks. 3.3 Etuyhteyslainan toimintoanalyysi.

4.2 Oikeuskäytännön uudelleen arviointi

Uudistuksesta johtuen aiemmin annettuja KHO ratkaisuja voidaan uudelleen arvioida, kuinka kyseiset tapaukset ratkaistaisiin nyt samojen olosuhteiden vallitessa. KHO 2014:119 ja KHO 2020:35 ratkaisuissa on linjattu uudelleenluonnehdinnan kieltö. KHO 2014:119 ja KHO 2020:35 ratkaisuissa molemmissa on ollut keskeistä se, onko kyseessä olevien osapuolten välillä sovittua liiketoimea voitu sivuuttaa kansallisen lain nojalla. Molemmissa ratkaisuissa on päädytty siihen lopputulokseen, että VML 31 §:n soveltamisalalla on OECD:n siirtohinnoitteluohjeistuksella tulkintaa ohjaava vaikutus, mutta legaliteettiperiaatteesta johtuen ohjeistus ei laajenna soveltamisalaa (KHO 2020:35). KHO on molemmissa ratkaisuissa hyödyntänyt perusteluissaan OECD:n siirtohinnoitteluohjeistuksen vuoden 2010 versiota, josta esille on nostettu kohdat 1.64 ja 1.65. Ensin mainitusta kohdasta johtuu, että verohallinnon on tutkittava liiketoimea sellaisena kuin verovelvollinen on sen järjestänyt ja, että hyväksyttävien liiketoimien uudelleenmuotoilu olisi mielivaltaista (poikkeustapauksia lukuun ottamatta). Ohjeistuksen (2010) kohdassa 1.65 sivuuttaminen on mahdollista taloudellisen sisällön poiketessa liiketoimen muodosta tai oikeudellinen muoto ei eroa tosiasiallisesta sisällöstä, mutta riippumattomat osapuolet eivät sopisi samoilla ehdoin liiketoimen sisällöstä. Taloudellinen näkökulma on nostettu nyt laintasolle, mikä on siirtohinnoitteluohjeistuksen mukaista. OECD:n siirtohinnoitteluohjeistuksessa vuodelta 2017 kohdissa 1.120–1.125 käsitellään liiketoimen tarkkaa määrittämistä sekä liiketoimen sivuuttamista ja korvaamista.²⁰⁰

KHO 2014:119 ratkaisu syntyi äänestyksen tuloksena. Eri mieltä olivat kaksi hallintoneuvosta, jotka jättivät asiaan erimielisen äänestyslausunnon. Eri mieltä olevat toivat esiin asian kannalta keskeisten säännösten tulkintaan liittyvät erimielisyytensä (VML, OECD:n malliverosopimus ja siirtohinnoitteluohje). Eri mieltä olleet pitivät tapauksen lainan ehtoja epätavallisina ja epäilivät, olisiko kyseiseen järjestelyyn ryhdytty toisistaan riippumattomien osapuolten kesken. Kuitenkin lopputuloksen osalta eri mieltä olleet tulivat samaan lopputulokseen. Olen eri mieltä olleiden neuvosten kanssa yhtä mieltä. Ottaen huomioon vieraalta pääomalta tyypillisesti odotettavat piirteet ja tapauksessa olennaiset taloudelliset seikat markkinatilanteessa riippumattomat osapuolet tuskin ottaisivat suurta riskiä antamalla vakuudettoman ja eräpäivättömän lainan ottaen huomioon sen, että vieraan pääoman sijoittavat haluavat sijoituksilleen tuottoa. Tapauksessa A Oy oli saanut pääomistajaltaan yhtiöltä B 15 miljoonan euron lainan. Kiinteäksi koroksi oli määritelty 30 prosenttia ja takaisinmaksu tapahtuisi vain A Oy:n vaatimuksesta eli toisin sanoen lainanottajan. Lainaa oli ratkaisun perusteella pidettävä vieraan pääoman luonteisena. Konserniverokeskus oli aiemmin sivuuttanut lainajärjestelyn ja käsitellyt sen oman pääoman ehtoisena sijoituksena näin ollen eväten korkojen vähennyskelpoisuuden. KHO mukaan VML 31 § ei sisältänyt valtuutusta uudelleenluonnehdintaan.

²⁰⁰ Ks. Tarkemmin edellä 4.1 Tosiasiallisen sisällön mukainen määrittäminen ja liiketoimen muodon sivuuttaminen.

Ratkaisussa otettiin kantaa myös yleiseen veronkiertosäännökseen VML 28 §:ään. Edellä mainittua sovelletaan, mikäli jollekin olosuhteelle tai toimenpiteelle on annettu oikeudellinen muoto, joka ei vastaa varsinaista tarkoitusta tai luonnetta. Sitä voidaan myös soveltaa, mikäli on selvä verosta vapautumisen tarkoitus. VML 31 §:n soveltaminen ei edellytä verosta vapautumisen tarkoitusta, kun sen edellytys on selvä VML 28 §:n soveltamiselle. Verotuksen toimittamisessa ei kuitenkaan väitetty veron välttämistarkoitusta edes yritetyn, joten KHO:n ratkaisu perustettiin sen varaan, ettei VML 31 §:n nojalla voitu verovelvollisen vieraana pääomana käsiteltä lainaa uudelleenluonnehtia oman pääoman sijoitukseksi. Laina katsottiin ns. hybridilainaksi, jolla on sekä vieraan että oman pääoman ominaisuuksia. Suomessa tämän tyyppisen lainan korot on käsitelty vähennyskelpoisina. KHO totesi hybridilainan ehtojen olleen epätavalliset ja riippumattomien osapuolten välillä ei välttämättä oltaisi päädytty samankaltaisiin ehtoihin. Vertailukohtana ei tapauksessa kuitenkaan esitetty sellaista oman pääoman ehtoista rahoitusta, jonka riippumaton osapuoli olisi voinut antaa ja tähän perustuen tulosta olisi tullut oikaista markkinaehtoperiaatteen mukaiseksi. Tapauksen tosiseikkojen valossa on ymmärrettävää, miksi etuyhteyslaina tässä tapauksessa uudelleenluonnehdittiin oman pääoman ehtoiseksi sijoitukseksi Konserniverokeskuksen toimesta.

Voimassa olevan lainsäädännön valossa VML 31 §:n 2 momentin mukaisesti liiketoimi määritetään sen tosiasiallisen sisällön mukaisesti. Poikkeuksellisissa olosuhteissa, mikäli tuo etuyhteydessä olevien välinen liiketoimi poikkeaa taloudellisesti järkevästi toimivien osapuolten, toisistaan riippumattomien osapuolten vastaavissa olosuhteissa sopimasta, voidaan liiketoimi sivuuttaa ja tarvittaessa korvata toisella markkinaehtoperiaatteen mukaisella liiketoimella. Korvaamisen edellytyksenä on, ettei määritetylle liiketoimelle voida vahvistaa markkinaehtoperiaatteen mukaista hintaa (VML 31 § 3 momentti). Liiketoimen sivuuttamista ja korvaamista koskeva momentti on monimutkainen ja sisältää tulkintaa vaativia käsitteitä, kuten taloudellisesti järkevien osapuolten ja poikkeuksellisten olosuhteiden käsitteet. Taloudellinen järkevyys ei ole käsitteenä sellainen, että sen soveltaminen onnistuisi pysytellen tiukasti vero-oikeudelle tyypillisen sanamuodon mukaisen tulkinnan raamien sisällä. Riskinä on, että taloudellisen järkevyyden tulkinnassa ei pystytä objektiiviseen arviointiin ja pidän käsitettä ”järkevä” voimakkaasti latautuneena ja sen objektiivinen arviointi voi olla haastava tehtävä. Poikkeukselliset olosuhteet on siirtohinnoittelutilanteet huomioiden varsin haastava, sillä tapauskohtainen arviointi on merkittävässä asemassa eikä aiemmistakaan KHO:n päätöksistä ole voinut välttämättä johtaa useisiin eri tilanteisiin soveltuva tulkintavaikutusta, lukuun ottamatta sitä seikkaa, ettei aiemmin ole voinut uudelleenluonnehtia verovelvollisen oikeustoimia VML 31 §:n nojalla, vaikka OECD:n siirtohinnoitteluohjeistuksissa tähän olisikin ollut mahdollisuus.

KHO 2014:119 ratkaisun arvioiminen voimassa olevaa lainsäädäntöä vasten tulee perustaa VML 31 §:n 2 momentin mukaisesti liiketoimen ehtoihin suhteessa riippumattomien osapuolten välillä sovittaviin, tunnistetaan

rahoitukselliset tai kaupalliset suhteet ja niihin vaikuttavat taloudellisesti olennaiset erityispiirteet eli sopimusehdot, osapuolten toiminnot, varat ja riskit, siirretyn omaisuuden tai tarjotun palvelun ominaispiirteet, osapuolten ja markkinoiden taloudelliset olosuhteet sekä osapuolten liiketoimintastrategiat. Ratkaisuselvosteessa ei luonnollisesti käydä läpi yksityiskohtaisesti kaikkia tosiseikkoja. Jos kuitenkin arvioidaan tässä tapauksessa ollutta lainaa ja pohditaan asiaankuuluvia kaupallisia tai rahoituksellisia suhteita, voidaan todeta, että luoton-saajalle oli pankki edellyttänyt lainarahoituksen jatkamiseksi, että yhtiö saa 15 miljoonan euron lisärahoituksen muilta tahoilta ja maksunsaantijärjestyksessä se on toissijainen pankkilainoihin nähden. Lainasopimus oli tehty niin, että pankkilainoihin nähden maksunsaantijärjestyksessä se oli takasijainen, laina oli vakuudeton, eräpäivätön ja kiinteä korko lisättiin lainapääomaan. Edellä mainitut tekijät ovat käytännössä niitä, joihin OECD:n siirtohinnoitteluohteistuksen mukaisessa toimintoanalyysissä kiinnitetään huomiota. Lainan maksu oli mahdollista vain yhtiön vaatimuksesta ja pankkilainojen maksun jälkeen. Yhtiö vähensi tuloksestaan kertyneet korot. OECD:n siirtohinnoitteluohteistuksen mukaisessa toimintoanalyysissä tarkastellaan lainan osalta mm. lainan ehdot, tosiasiallisen riskin kantaja ja lainanottajan puolesta lainan pääoman- ja koronmaksu, asema muihin velkoihin nähden ja vakuuksien olemassaolo.²⁰¹

KHO 2014:119 ratkaisussa on esitetty Veronsaajien oikeudenvallontayksikön tuoneen esille tekijöitä, jotka puhuvat kyllä sen puolesta, että kyseisellä lainalla oli enemmän oman pääoman ehtoisen rahoituksen piirteitä kuin vieraan: heikko lainansaantimahdollisuus riippumattomilta rahoittajilta, taloudellista riskiä heijastava heikko luottoluokitus, lainan takaisinmaksupäivän puuttuminen, vakuudettomuus, lainalle asetettu suuri korko ja riskin kantaminen yksin lainanantajalla. Aiemmin voimassa olleen VML 31 §:n perusteella uudelleenluonnehdintaa ei ole voinut tehdä, koska ohjeistuksella ei ole kansallista lakia ja sen tulkintaa laajentavaa vaikutusta. Ratkaisu on mielestäni aikanaan annettu oikein perustein.

Tosiseikkoihin nähden laina näyttäytyy enemmän oman pääoman ehtoisena sijoituksena kuin vieraana pääomana. VML 31 §:n 2 momentin liiketoimen tosiasiallisen määrittämisen nojalla uskoisin KHO:n päätyvän nimenomaan soveltamaan edellä mainittua momenttia varsinaisen liiketoimen sivuuttamisen ja korvaamisen sijaan. Uudelleenluonnehdinta käsitteenä viittaa kyllä enemmän nykyiseen VML 31 § 3 momenttiin. Kyseissä tapauksessa tosiasiallisen sisällön mukaisesti määritetty liiketoimi olisi oman pääoman ehtoinen sijoitus VML 31 § 2 momentin mukaisesti. Sinänsä mielestäni uudelleenluonnehdinta, jollaisena asia on KHO:n ratkaisussa esitetty, on voimassa olevan lainsäädännön valossa tosiasiallisen sisällön mukaista määrittämistä eikä monimutkaisen, tulkinnallisen VML 31.3 §:n mukaista sivuuttamista ja korvaamista. Kaiken kaikkiaan on haastavaa

---

²⁰¹ OECD Transfer pricing guidelines for multinational enterprises and tax administrations 2022, kohdat 10.11, 10.12. ja 10.22. Ks. 3.3 Etuyhteyslainan toimintoanalyysi.

löytää soveltamistilannetta edellä mainitulle säännökselle, koska joka tapauksessa ensin määritetään tosiasiallisen sisällön mukainen liiketoimi, minkä jälkeen tarkastellaan olisiko taloudellisesti järkevät osapuolet menettelleet kyseisellä tavalla. Sivuuttamisen edellytyksenä on myös, ettei markkinaehtoperiaatetta vastaavaa hintaa voida vahvistaa. Lopuksi sitten korvaava liiketoimi muodostetaan palaamalla VML 31.2 § tosiasiallisen sisällön mukaiseen määrittämiseen. Tuntumani on, että uudelleenluonnehdintaa koskevat aiemmat ratkaisut on katsottu viittaavaan nykyiseen VML 31.3 §:ään, vaikka käytännössä pidän paljon todennäköisempänä, että tosiasiallisen sisällön mukaisella määrittämisellä saavutetaan lopputulos, johon ei aiemmin ole ollut mahdollisuuksia.

Joka tapauksessa on vaikea nähdä, että riippumaton osapuoli myöntäisi edellä mainitun kaltaisen lainan, varsinkin, kun huomioi vielä, että pankki edellytti lisärahoitusta muualta, jotta olemassa olevaa lainarahoitusta jatketaan. Taloudellisesti pitäisin epätodennäköisenä, että riippumaton osapuoli lähtisi tämän tyyppiseen sopimukseen. Sopimusehtoihin kirjattu maksunsaantijärjestys viittaa myös siihen, että puhtaasta vieraasta pääomasta ei ole kysymys. Yhtiö oli arvioittanut koron markkinaehtoisuuden ulkopuolisella ja ratkaisussa ei varsinaisesti tähän keskitytty. Korkojen lisääminen pääomaan ja samalla niiden vähentäminen verotuksessa muodostaa mielenkiintoisen tilanteen. Aiheellista lienee arvioida, oliko kyseistä lainaa tarkoitettu maksettavaksi ollenkaan.

Tapauksessa KHO 2020:35²⁰² kyseessä oli tilanne, jossa konsernissa uudelleen järjesteltiin rahoitusjärjestelyt. Konsernin emoyhtiö A Oyj perusti toiseen valtioon A Finance NV:n, jonne A Oyj siirsi apporttiosuutena noin 223 500 000 euron verran konsernin pitkäaikaisia lainasaamisia. A Finance NV:n osakkeita annettiin A Oyj:lle vastikkeena. Sisäiset lainasaamiset olivat vakuudettomia ja korkotuotot menivät A Finance NV:lle, joka merkitsi ne taseessaan varoikseen. Konserniverokeskuksen mukaan toimintoanalyysin perusteella A Oyj todellisuudessa kantoi riskit sekä käytti varoja eikä A Finance NV todellisuudessa ollut konsernin rahoitusyhtiö. A Finance NV:lle olisi pitänyt maksaa markkinaehtoinen korvaus, joka pohjautuu toiminnan kustannuksiin. Konserniverokeskus teki siirtohinnoitteluoikaisun ja lisäsi A Oyj:lle verotettaviin tuloihin sille kuuluvien ja yhtiön ilmoittamien tulojen erotukset sekä määräsi veronkorotuksen. Liiketoimia ei uudelleenluonnehdittu, koska sopimusosapuolten välillä sovittuun liiketoimeen ei puututtu. Korkein hallinto-oikeus kuitenkin katsoi, että Konserniverokeskus nimenomaisesti sivuutti tehdyt oikeustoimet ja varsinkin sen, että A Finance NV oli konserniyhtiöiden

---

²⁰² Tapauksen kaltaisia tilanteita on arvioitu Norjassa eri tavalla. Ongelmana on esiintynyt norjalaisten yritysryhmien rahoitusyhtiöiden perustaminen ja oman pääoman ehtoisen rahoituksen tarjoaminen perustamalla nämä alhaisen verotuksen valtioihin. Rakenteella saavutettiin huomattavia verosäästöjä. Tosiasiallisen liiketoimen määrittämisen jälkeen nousi esiin kysymys, onko markkinaehtoperiaatteen nojalla mahdollisuus jättää huomioimatta oman pääoman ehtoinen rahoitus ja korvata se vieraan pääoman ehtoisella rahoituksella, jotta konsernin sisäisen rahoitusyhtiön voittotaso olisi riippumattomia rahoitusyhtiöitä vastaavalla tasolla. Veroviranomaiset ovat katsoneet tämän olevan mahdollista. Ks. tarkemmin Lie – Olsen 2021.

velkoja. A Oyj:n verotuksia ei voitu oikaista vahingoksi eikä veronkorotuksia tullut määrätä. Kyseisessä tapauksessa uudelleenluonnehdinta koski sitä, ettei Konserniverokeskus katsonut A Finance NV:n vastaavaan tosiasiallisesti konsernin rahoitustoiminnoista, vaan sopimusta pidettiin palvelusopimuksena eikä konsernin sisäisten rahoitustoimintojen riskien todellisena kantamisena. Tämän tutkimuksen rajausten kannalta kokonaisen rahoitusjärjestelyjen arviointi ei ole olennaista, mutta kyseisellä ratkaisulla vahvistettiin aiempi uudelleenluonnehdinnan kieltävä kanta.

Lainajärjestelyjen ja rahoituksen kannalta on annettu myös ratkaisu KHO 2021:66, jossa päädyttiin siihen, että kyseessä oli nimenomaan rahoituspalvelu eikä etuyhteydessä toimivien välinen lainajärjestely. Etuyhteydessä toimivien rahoitusjärjestelyjä ja lainarahoituksen hankkimista koskeva keskittäminen voi olla taloudellisesti ja hallinnollisesti mielekästä, kun luottoneuvotteluihin tarvittava osaaminen on parempaa. Lisäksi varsinaisen luoton nostamiseen liittyvät kustannukset pienenevät. Paikallisia resursseja voidaan suunnata muihin asioihin, kun pankkisuhteisiin liittyvä hallinnollinen työ on keskitettyä.²⁰³ KHO ratkaisussaan ei tarkastellut tilannetta sen arvioinnin kannalta, onko kyseessä vieraan vai oman pääoman ehtoinen sijoitus, vaan KHO mukaan kysymys oli rahoituspalvelun markkinaehtoisuudesta. Markkinaehtoisuuden arvioinnissa hyödynnetty menetelmä, kustannusvoittolisämenetelmä (Cost Plus Method), on tyypillisesti käytetty palveluiden arvioinnissa, kun taas rahoitusliiketoimissa yleisimmin käytetään markkinahintavertailumenetelmää.²⁰⁴

KHO 2021:66 ratkaisussa katsottiin siis olevan kyse konsernin sisäisistä rahoituspalveluista eikä luotonannosta. Emoyhtiönä toimiva A Oyj lainasi varoja tytäryhtiölleen ja hankki konsernin ulkopuolista rahoitusta. Tytäryhtiö B Oy puolestaan oli lainannut edelleen varoja samaan konserniin kuuluvalle ZAO C:lle. A Oyj:n ulkoisen rahoituksen kustannukset olivat ZAO C:ltä perittyjen korkojen perusteena lisättynä 10 % marginaaleilla ulkoisen rahoituksen keskimääräiseen marginaaliin nähden verovuosille 2009-2011. Verohallinto oli katsonut, että korkotason määrittämisessä olisi pitänyt huomioida markkinaehto- ja erillisyyhtiöperiaate sekä ZAO C:n oma luottoluokitus. Markkinaehtoisen korkomarginaalin määrä Verohallinnon tekemän synteettisen luottokelpoisuuden määrittämisen ja vertailukelpoisten lainojen haun perusteella oli korkeampi kuin mitä verovelvolliset olivat käyttäneet. Näin ollen verotusta oli oikaistu markkinaehtoisena pidetyn korkomarginaalin ja perityn välisenä erotuksena verovelvolliselle vahingoksi. Korkein hallinto-oikeus kuitenkin katsoi, että kyseessä oli konsernin sisäinen palvelu, jonka ZAO C oli saanut B Oyj:n rahoituksena. OECD:n siirtohinnoitteluohejiin viitaten KHO katsoi, että kustannusvoittolisä on konsernin sisäisten palveluiden hinnoittelussa perustelluin käytettävä menetelmä. Tämän vuoksi ZAO C on voinut hyötyä omaan luottokelpoisuuteen nähden paremmasta emoyhtiön

---

²⁰³ Terry 2000, s. 409–410.

²⁰⁴ Rapo 2021, s. 617–618.

luottokelpoisuudesta ja näin ollen myös perityn koron määrä on voitu laskea ulkoisen rahoituksen kustannusten perusteella päälle laskettavalla voittolisällä. Tähän perustuen KHO kumosi hallinto-oikeuden ja verotuksen oikaisulautakunnan päätökset sekä vahingoksi toimitetun verotuksen oikaisun. Verohallinto oli toimittanut verotuksen 2009-2011 Venäjältä saatavista korkotuotoista veroilmoituksen mukaisesti. Verotus oikaistiin 23.12.2015 vahingoksi Konserniverokeskuksen verotarkastuskertomuksen perusteella. Tällöin elinkeinotoiminnan verotettavaa tuloa lisättiin VML 31 §:n ja 56 §:n 4 momentin nojalla. VML 56 § koskee verotuksen oikaisua verovelvollisen vahingoksi.

Verotarkastuskertomuksessa viitataan OECD:n vuonna 2010 julkaisemaan siirtohinnoitteluohjeeseen, joka on useissa KHO ratkaisuissa katsottu olevan merkittävä oikeuslähde markkinaehtoperiaatteen tulkinnessa. Se ei ole suoraan velvoittava oikeuslähde, koska se ei ole Suomessa lain asemassa, mutta käytännössä sen vaikutus on merkittävä. Lisäksi kansallinen lainsäädäntö ratkaisun antohetkellä pääosin vastasi OECD:n malliverosopimusta sekä siirtohinnoitteluohjeita. Verotarkastuskertomuksessa kiinnitettiin huomiota erillisyhtiö- ja markkinaehtoperiaatteeseen. Näiden lisäksi olisi tullut huomioida ZAO C luottokelpoisuus, joka määritettiin verotarkastuskertomuksessa. Markkinaehtoisen koron määrittämiseksi oli tehty vertailuhaku Thomson Reutersin DealScan –tietokannasta. Tarkastuskertomuksessa katsottiin A Oyj:n vastanneen tosiasiallisesti sisäisessä rahoituksessa lainantajana ja verotustoimet kohdistettiin tähän. Verotuksen oikaisulautakunnassa 11.9.2017 hyväksyttiin yhtiön oikaisuvaatimus mm. ZAO C:n verovuonna 2009 koskevan viitekoron osalta, mutta hylättiin muuten ZAO C:ltä perittävää korkoa koskevat vaatimukset ja näin ollen verotettavaan tuloon tehtyjä lisäyksiä alennettiin.

Hallinto-oikeudessa A Oyj vaati verotuksen oikaisulautakunnan päätösten kumoamista ja seurannaismuutosten peruuttamista sekä verovuoden 2011 osalta kumoamista ja verotettavaan tuloon lisätyn määrän alentamista vastaamaan ZAO C:n luottoluokitusta. Hallinto-oikeus perusteli päätöstään vetoamalla markkinaehto- ja erillisyhtiöperiaatteeseen. Hallinto-oikeuden mukaan markkinaehtoisen korkomarginaalin määrittämisessä tulee lähtökohtana pitää sitä, kuinka riippumattomat osapuolet toimisivat, millaisilla ehdoilla ja millä korkomarginaalilla tällainen osapuoli myöntäisi lainan. Hallinto-oikeus siis katsoi kyseessä olevan nimenomaan laina, ei rahoituspalvelu, johon päädyttiin korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Emoyhtiön keskimääräinen korkotaso ulkoisessa rahoituksessa ei voi olla lähtökohta, vaan sen sijaan huomio tulee olla lainanottajassa. Lainan koron määrittäminen perustuen emoyhtiön ulkoisen rahoituksen korkoon ei ole hallinto-oikeuden mukaan lähtökohtaisesti erillisyhtiöperiaatteen mukainen eikä näin ollen myöskään markkinaehtoinen. Yhtiö oli valituksessaan viitannut hallinto-oikeuden vuonna 2009 antamaan ratkaisuun, joka kuitenkin oli KHO 2010:73 kumottu, ei ollut asian kannalta merkityksellinen. Tapaus koski eri verovelvollista, eri olosuhteissa eikä käsillä olevaa tapusta voi arvioida sen valossa.

Valituksessaan yhtiö vetosi BEPS-raporttiin, joka on julkaistu 5.10.2015. Verovuosien 2009-2011 osalta hallinto-oikeus totesi, ettei raportille voi antaa merkitystä. Hallinto-oikeus toteaa OECD:n siirtohinnoitteluohjeissa selvästi määritetyn erillisyyhtiönäkökulman ja markkinaehtoperiaatteen olevan lähtökohtia myös konserniyhtiöiden välisissä rahoitustransaktioissa eli huomioiden tilanteen niin kuin riippumaton yhtiö olisi kyseisessä tilanteessa ja olosuhteissa suostunut ehtojen ja hinnoittelun suhteen.

Luottamuksensuojan periaatteeseen otettiin myös kantaa hallinto-oikeuden ratkaisussa, koska yhtiö oli siihen vedonnut. Aiemmassa Helsingin hallinto-oikeuden ratkaisussa 2.2.2009 (09/0099/3) oli hyväksytty konsernin sisäisen rahoituksen järjestäminen kyseisellä tavalla. Yhtiö vetosi siihen, ettei takautuvasti voida muuttaa yhtiön mallia, kun Verohallinnon nyt tekemä päätös perustuu KHO 2010:73 ratkaisuun, joka on voitu huomioida yhtiössä vasta tilikauden 2010 lopulla. Luottamuksensuojasta säädetään VML 26 §:n 2 momentissa. Asia on ratkaistava verovelvollisen eduksi, mikäli asia on tulkinnanvarainen tai epäselvä ja jos verovelvollinen on toiminnut vilpittömässä mielessä viranomaisten noudattaman käytännön tai ohjeiden mukaisesti ellei erityisistä syistä muuta johdu. Kaikkien laissa säädettyjen edellytysten tulee siis täytyä, jotta verovelvolliselle voidaan antaa luottamuksensuojaa. Tämä on kuitenkin tärkeä vero-oikeudellinen periaate, josta on säädetty laintasolla. Tässäkin tapauksessa on kyseessä erittäin suuri verotuksellinen ja taloudellinen intressi, jolloin on ymmärrettävää verovelvollisen tarve saada suojaa. Tapauksessa hallinto-oikeus kuitenkin katsoi, ettei kyseisessä asiassa ole sellaista tulkinnanvaraisuutta tai epäselvyyttä, että verovelvolliselle tulisi antaa luottamuksensuojaa eikä vuoden 2009 ratkaisu koske kyseistä verovelvollista ja KHO 2010:73 vahvisti voimassa olevaa erillisyyhtiöperiaatetta.

Korkeimman oikeuden ratkaisussa oikeuslähteinä luonnollisesti hyödynnettiin VML 31 §:ää sekä kyseisen säännöksen esitöitä (HE 107/2006 vp). Esitöistä tuodaan esille se, että veroviranomainen voi toimittaa verotuksen kuin markkinaehtoperiaatetta olisi noudatettu, mutta tulon lisääminen verotuksen päättymisen jälkeen edellyttää niiden edellytysten täyttymistä, joista on säädetty 56 §:ssä eli verotuksen oikaisusta verovelvollisen vahingoksi. VML 56 § 1 momentin mukaisesti Verohallinto oikaisee verotuksen verovelvollisen vahingoksi, mikäli verovelvollinen on jäänyt osaksi tai kokonaan verottamatta tai hänelle on jäänyt määräämättä säädetty vero. Esitöistä tuodaan esille myös se, että liiketoimella tarkoitetaan kaikki liiketaloudellisia toimia, joita suoritetaan elinkeino- tai muussa taloudellisessa toiminnassa, mukaan lukien konserniyhtiöiden vastikkeetta muiden puolesta tehdyt palvelut.

Korkein hallinto-oikeus luonnollisesti käytti oikeuslähteenä ja tulkintalähteenä OECD:n siirtohinnoitteluohjeistusta²⁰⁵ ja erityisesti kohtaa 1.20 osapuolien toimintojen vertailusta. Riippumattomien toimijoiden välisissä liiketoimissa tavanomaisesti korvaus vastaa osapuolen suorittamaan toimintoa omaisuuden ja otettujen riskien suhteessa. Toimintoarvioinnissa pyritään tunnistamaan ja vertailemaan riippumattomien toimijoiden ja etuyhteydessä toimivien taloudellisesti merkittäviä toimintoja ja vastuita. Lisäksi korkein hallinto-oikeus tarkasteli ohjeistuksen näkökulmia koskien sisäisiä palveluita. Huomionarvoista on markkinaehtoperiaatetta soveltaessa kiinnittää huomiota siihen, olisiko riippumaton toimija suorittanut vertailukelpoisessa tilanteessa maksun toiminnasta, jonka toinen riippumaton olisi sille suorittanut vai olisiko riippumaton toimija suorittanut palvelun itselleen. Mikäli toimija ei olisi ollut halukas maksamaan, katsotaan ettei sitä ole pidettävä markkinaehtoperiaatteen mukaisena sisäisenä palveluna. Korkein oikeus tuo esille em. ohjeen kohdan 7.13, jonka mukaan etuyhteydessä toimiva ei saa sisäistä palvelua, kun hyöty on satunnaista ja johtuu ainoastaan suurempaan konserniin kuulumisesta eikä ole korvausta erityisen toiminnan suorittamisesta. Huomionarvoista on kiinnittää huomiota juuri kyseisen tapauksen olosuhteisiin ja tosiseikkoihin. Tutkimuksen rajauksiin perustuen sisäisen palvelun sisältöön ei oteta kantaa.

Tässä kyseisessä tapauksessa rahoitustoiminnot keskitettiin emoyhtiöön, jotta rahoitusmallin avulla saataisiin rahoitusta edullisilla ehdoilla koko konsernille. Tytäryhtiöitä on lainasopimuksissa kielletty hankkimasta rahoitusta ulkopuolelta. KHO katsoi ZAO C:n saaneen konsernin sisäisen rahoituspalvelun ja kustannusvoittolisämenetelmän olevan siirtohinnoitteluohjeiden soveltuvin menetelmä sisäisten palvelujen hinnoitteluun. ZAO C on voinut hyötyä omaa luottokelpoisuuttaan paremmasta emoyhtiön luottokelpoisuudesta ja koron määrän laskemisessa on voitu hyödyntää yhtiöille aiheutuneita kustannuksia lisättynä voittolisällä.

KHO 2021:66 ratkaisussa on katsottu ZAO C voinut hyötyä suomalaisten konserniyhtiöiden kautta saadusta rahoituksesta ja emoyhtiön paremmasta luottoluokituksesta. Raunio ja Urpilainen ovat esittäneet, että tämä osoittaa konsernikuuluvuuden huomioimista myös niiltä verovuosilta, jotka edeltävät OECD:n uutta ohjeistusta vuonna 2020.²⁰⁶ Tämä osaltaan tunnustaa sen tosiasian, että konserni on rakenteena tietyn tyyppinen ja vaikka kyseessä onkin intressiyhteys, voi olla hyväksyttävää myöntää konserniyhteydestä saatava hyöty, ilman vero-seuraamuksia. **Raunio** ja **Urpilaisen** mielestä KHO 2021:66 ratkaisu on onnistunut siltä osin, että tuomioistuinten tulisi ratkaista epävarmat asiat verovelvollisen hyväksi, mutta varsinaisen ohjausvaikutuksen osalta on vähemmän selvää, miten tapausta voidaan yleisesti soveltaa tuleviin siirtohinnoittelutarkoituksiin.²⁰⁷ Jotta asia

---

²⁰⁵ OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations, July 1995.

²⁰⁶ Ks. Tarkemmin kohdat 2.2 ja 3.4.

²⁰⁷ Tämä on mielestäni haaste ylipäättään siirtohinnoittelua koskevassa oikeuskäytännössä, jota on kuitenkin varsin niukalti ja tilanteiden tapauskohtaisuus, jota myös KHO on itse korostanut, voi johtaa siihen, ettei yleispäteviä oikeusohjeita voi muodostaa KHO:n ratkaisukäytännöstä.

saadaan KHO ratkaistavaksi, sille tulee saada valituslupa, jonka saamiseksi on kyseessä oltava joko ennakkotapaus, virheperuste tai muu erityisen painava syy. Kyseisellä tapauksella on tätä vasten katsottava olevan myös laajempaa merkitystä. Tapauksessa esitetyt perusteet muodostuu kritiikille alttiiksi, sillä tuomioistuin totesi noudattavansa OECD:n suuntaviivoja, mutta tosi asiallisesti päättelyä ei voida sovittaa yhteen ohjeistuksen kanssa. OECD:n ohjeistuksen mukaisesti konsernin sisäinen rahoitus on ensisijaisesti lainasuhde eikä konsernin sisäisen palvelujen tarjoamista.²⁰⁸ KHO tekemä ratkaisu on edellä mainitun perusteella hieman erikoinen, olen siitä samaa mieltä asiaa analysoiden kanssa.

Ohjaavan vaikutuksen arviointi on haasteellista, koska tässäkin tapauksessa KHO toi esille sen, että kyseessä on tapauskohtainen arviointi ja ottaen huomioon tarkentuneet ohjeistukset, joita on annettu sittemmin. Täysin identtisiä tapauksia ei välttämättä tulekaan ratkaistavaksi, mutta ratkaisua lukiessa voi havaita, ettei tämä yksittäinen ratkaisu ole vedenpitävä prejudikaatti. Olosuhteet ja tilanteet voivat olla toisistaan siinä määrin poikkeavat, ettei liian pitkälle meneviä johtopäätöksiä voi tehdä yhden tapauksen perusteella. KHO perustelee ratkaisun nojautumalla vahvasti OECD:n siirtohinnoitteluohjeistukseen ja sitä vastaavaan kansalliseen lainsäädäntöön. Myös OECD:n sisäistä rahoitusta koskeva vuonna 2020 julkaistu ohjeistus korostaa sitä, että luottoluokitus tehdään yhtiökohtaisesti ja erillisyyhtiöperiaate on merkittävä lähtökohta, kun määritellään markkinaehtoista hintaa.²⁰⁹ Implisiittinen tuki muodostaa siis hienoisen ristiriidan erillisyyhtiöperiaatteen kanssa.²¹⁰

4.3 Uudelleenluonnehdinta Ruotsissa

Siirtohinnoitteluoikaisusäännös (korrigeringsregeln) on tiiviisti kirjoitettu ja sen tulkinnassa hyödynnetään valmisteluaineistoa, oikeuskäytäntöä ja yleisiä oppeja, mukaan lukien OECD:n siirtohinnoitteluohjeistusta. Liiketoimen uudelleenluonnehdinnan mahdollisuudesta ei löydy lainvalmisteluaineistosta tietoa. On katsottu, ettei rajat ylittävien liiketoimien uudelleenluonnehdintaa koskevaa ohjeistusta voida käyttää säännöstä täydentävänä.²¹¹

Burmeister on todennut tutkimuksessaan, että OECD:n ohjeistus ylittää kansallisen lain antaman mahdollisuuden uudelleenluonnehtia liiketoimea. Oikeuslähteistä ei löydy mitään ohjeistusta mahdollisuudesta uudelleenluonnehtia liiketoimi oikaisusäännöksen nojalla. OECD:n siirtohinnoitteluohjeistusta oikeuslähteenä ei voida käyttää kansallista säännöstä täydentävänä, mutta sillä voi olla ohjaavaa vaikutusta relevanteissa tapauksissa.

²⁰⁸ Raunio – Urpilainen 2021, kohta 4. The Effect of Group Affiliation to Transfer pricing ja 5. More Confusion than Clarity.

²⁰⁹ Rapo 2021, s. 618.

²¹⁰ Ks. 3.5 Konserniin kuulumisen hyöty.

²¹¹ Burmeister 2016, s. 242.

Tutkimuksessa havaittiin, että oikaisusäännöksen sanamuoto määrää sen, että tarkastelun tulee koskea liiketoimea ja sitä, että siinä sovelletaan ehtoja, joita riippumattomat toimijat olisivat hyväksyneet tai, että kyseisessä liiketoimessa olisi riippumattomat toimijat sopineet hinnoittelusta eri tavalla. OECD:n siirtohinnoitteluohjeistuksessa oleva liiketoimen uudelleenluonnehdinnan mahdollisuus on katsottu Ruotsin kansallisesta siirtohinnoitteluoikaisusäännöksen sanamuodosta poikkeavaksi, uudeksi. OECD:n uudelleenluonnehdinta edellyttää sitä, että liiketoimelle annettu taloudellinen muoto poikkeaa siitä, mitä riippumattomat toimijat olisivat sopineet. Burmeisterin mukaan edellä mainitun kaltaisten liiketoimien uudelleenluonnehdinta Ruotsin kansallisen lain nojalla voi olla mahdollista, mutta sovellettaessa siirtohinnoitteluoikaisusäännöstä OECD:n ohjeistusta uudelleenluonnehdinnasta ei tule käyttää.²¹²

Burmeister on esittänyt, että hänen mielestään uusi ohjeistus ei ole soveltuva pohja uudelle lainsäädännölle Ruotsissa, vaan ohjeistus koskien uudelleenluonnehdintaa muistuttaa enemmän yleistä veronkierron vastaista periaatetta. On kuitenkin tilanteita, joissa liiketoimien uudelleenluonnehdinta voidaan tehdä nykyisen lainsäädännön nojalla, jolloin olisi sovellettava oikaisusäännöstä. Siirtohinnoitteluohjeistusta hän pitää kuitenkin sopimattomana oikeudellisena välineenä, koska se ei ole legaliteettiperiaatteen mukainen. Hän ei pidä vallitsevaa tilannetta tyydyttävänä, sillä ei ole selvää, kuinka Ruotsin veroviranomaisten tai ruotsalaisten tuomioistuinten tulisi toimia OECD:n siirtohinnoitteluohjeistuksen kanssa. Kansallisen oikaisusäännöksen tarkistamista hän pitää suositeltavana. Taloudellisen luonteen huomioiminen lainsäädännön suunnittelun perustana voi olla tarkoituksenmukaista, mutta vain taloudellisen luonteen lisääminen ilman lain tukea veronkannon perusteeksi ei ole sallittua.²¹³ Suomen tilanteen osalta pidän siirtohinnoitteluohjeistuksen asemaa kansallisen lain säännöksen tulkintalähteenä hieman haasteellisena sen luonteesta johtuen. Sallitun oikeuslähteen käyttäminen pääasiallisena tulkintalähteenä on legaliteettiperiaatteen näkökulmasta haastava yhtälö. Suomen siirtohinnoitteluoikaisusäännös on kuitenkin nyt muutettu vastaamaan paremmin OECD:n siirtohinnoitteluohjeistusta.

Sivuuttamisesta ei ole oikeuskäytäntöä, mutta liiketoimen sivuuttaminen ja korvaaminen poikkeuksellisessa tilanteessa katsotaan olevan mahdollista Ruotsin kansallisen oikaisusäännöksen perusteella siirtohinnoitteluohjeistuksen edellytysten täytyessä. Veronkiertoa koskeva yleinen säännös on myös mahdollinen siirtohinnoittelutapauksissa.²¹⁴ Kaiken kaikkiaan voisi todeta Ruotsin siirtohinnoitteluoikaisusäännöksen tulkinnassa hyödynnettävien oikeuslähteiden vastaavaan Suomen tilannetta. Säännösten sisällön osalta on eroavuutta nyt

---

²¹² Burmeister 2016, s. 269–270.

²¹³ Burmeister 2016, s. 273–274.

²¹⁴ HE 188/2021 vp, s. 19.

enemmän, kun VML 31 §:ään on lisätty uudet momentit tosiasiallisen sisällön mukaisesta määrittämisestä sekä sivuuttamisesta ja korvaamisesta.

4.4 VML 31 §:n uudistuksen valmistelu

Lainvalmistelulla on suuri merkitys käytännön oikeudellisessa ratkaisutyössä, sillä lainvalmisteluaineistoa hyödynnetään tarpeen vaatiessa tulkinnan apuna. Hallituksen esityksestä saa laajemmin tietoa siitä, mitä lainsäätäjät on tavoitellut kyseistä säännöstä laatiessaan. Katson lainvalmistelun niin merkittäväksi asiaksi varsinkin tuoretta sääntelyä koskevan tutkimuksen osalta, että on perusteltua tarkastella sitä laajemmin. Tutkimus koskee vasta uudistunutta säännöstä, josta ei ole vielä kirjoitettu tai jota ei ole vielä sovellettu kirjoittamishetkellä oikeuskäytännössä. Hallituksen esitys on siis merkittävä oikeuslähde voimassa olevan oikeuden tarkastelussa ja tulkintasuositusten laatimisen kannalta. Hyvin valmisteltu ja perusteltu laki lisää mielestäni myös veromyönteisyyttä ja lisää verovelvollisten oikeusturvaa. Läntisissä yhteiskunnissa vallitsee ajatus lainvalmistelusta rationaalisenä toimintana. Yksinkertaiselta kuulostava lainvalmistelun malli, jossa yhteiskunnallista ongelmaa arvioidaan ja tekijät sen takana tunnistetaan sekä pohditaan paras vaihtoehto puuttua, toteutuu käytännössä harvoin.²¹⁵

Rationaalinen päätöksentekoprosessi on käytännössä yhtenevä rationaalisen lainvalmistelun vaiheiden ja periaatteiden kanssa²¹⁶. Siinä ensimmäiseksi tunnistetaan ongelma ja tunnistetaan ongelman aiheuttajat, toisena nimetään tavoitteet, mihin pyritään ja joita hyödynnetään toimintavaihtoehtojen valinnassa. Kolmas vaihe kattaa tavoitteiden saavuttamiseen liittyvien keinojen analysoinnin. Neljännessä vaiheessa tarkastellaan vaikutuksia, jotka syntyvät eri vaihtoehtoista. Viidentenä on vuorossa parhaan vaihtoehdon valinta. Viimeisenä on käytännön toteuttamiseen liittyvät vaiheet, kuten täytäntöönpano ja seuranta.²¹⁷ Ajatusta lainvalmistelusta rationaalisenä toimintana on kritisoitu. Tämä on kohdistunut ihmisten kognitiivisia kykyjä kohtaan. On myös huomattava todelliset vaikuttimet lainvalmistelun taustalla: keskenään erilaiset ja kilpailevat intressiryhmät. Poliitikoilla ja eri sidosryhmillä voi olla hyvin erilaiset näkemykset. Parhaasta ratkaisusta voi parhaimmillaan tai pahimmillaan olla eri mieltä niin lainvalmistelijat kuin poliitikot ja eturyhmätkin.²¹⁸ Tutkijat ovat havainneet, että se millaista lainsäädäntöä syntyy, johtuu valtasuhteiden ja kulttuurin määräämänä eri eturyhmien vuorovaikutuksessa. On myös huomattavaa, että etujärjestöillä voi olla tapana ajaa omaa etuaan yhteisen sijaan.²¹⁹ Suo-

²¹⁵ Keinänen – Vuorela 2015, s. 170.

²¹⁶ Keinänen – Vuorela 2015, s. 171.

²¹⁷ Patton – Sawicki – Clark 2016, s. 3–4.

²¹⁸ Pakarinen 2011, s. 7–8.

²¹⁹ Pakarinen 2011, s. 10.

nessa paremman sääntelyn toimenpideohjelma vuonna 2006 on johtanut siihen, että sidosryhmiä tulee vahvasti osallistaa lainvalmisteluprosessissa.²²⁰ Sinänsä tässä tutkimuksessa ei ole tarkoitus pureutua lainsäädäntöoikeudelliseen tarkasteluun, mutta perustavanlaatuisten lainvalmisteluun liittyvien tekijöiden ymmärtäminen lienee aiheellista, koska varsinkin sidosryhmien lausunnot voivat olla merkityksellisiä hallituksen esityksen rakentamisen ja koko hankkeen osalta. Näin ainakin toivoisi olevan. Voi olla aiheellista pohtia, onko joillakin sidosryhmän edustajilla suurempaa vaikutusta itse esityksen sisältöön asemastaan johtuen ja sääntelyn perustelujen rakentamisessa.

On huomattava, että poliittiset toimijat ja virkamieskunta ovat keskiössä lainvalmistelussa. Mikäli näiden jomankumman ohjaus lainsäädäntöhankkeissa muodostuu liian vahvaksi, ei aitoa tilaa jää sidosryhmien näkemysten huomioimiselle tai vaihtoehtoisten sääntelyratkaisujen harkitsemiselle. Huomioitavia asioita ovat myös resurssien vaikutus laatumormien toteutumiselle: henkilöstön ja aikataulun niukkuus rasittaa laadukasta lainvalmistelutyötä. Kiireen ja liian vähäinen henkilöstömäärä voi johtaa siihen, että lainvalmistelun julkinen dokumentointi jää tai sidosryhmien kuuleminen jää heikolle tasolle.²²¹ Sidoryhmien osalta on paineita siihen, että kannanottojen argumentointi on huolellista ja perusteltua.²²²

Kuulemisella lainvalmistelussa tarkoitetaan kansalaisten ja sidosryhmien, kuten viranomaisten, asiantuntijoiden, järjestöjen ja yritysten, huomioon ottamista selvittämällä näiden näkemyksiä, tietoja ja kokemusta asiasta. Säädosvalmistelussa tulisi toimia avoimesti ja laadukkaasti. Kansalaisoikeuksien ja poliittisten oikeuksien toteutumisen kannalta kuulemismenettely on tärkeää, koska se myös omalta osaltaan edistää lakien noudattamisen mielekkyyttä sekä luottamusta demokraattiseen päätöksentekoon. Yhdenvertainen kuuleminen antaa lainvalmisteluun lisää näkökulmia. Kuuleminen tulee ajoittaa sellaiseen ajankohtaan, että sillä on todellisesti mahdollisuus vaikuttaa kyseiseen lainsäädäntöhankkeeseen. Hankkeen sisältö määrittää sen, kuinka kuulemismenetelmät valitaan tavoiteltavien sidosryhmien perusteella sekä hankkeen laajuuden mukaan. Joka tapauksessa keskeistä on antaa tasapuolista tietoa kansalaisille ja sidosryhmille heitä vaikuttavissa asioissa, niin että yhdenvertaisuus toteutuu. Kielellisten oikeuksien huomioiminen täytyy ottaa huomioon tekstien ymmärrettävyydessä. Erilaisina kuulemismenetelminä voidaan käyttää erilaisia neuvotteluja, epävirallisia yhteydenpitoja, kyselyistä, verkkokeskusteluja, hyödyntämällä monijäsenisiä valmisteluelimiä sekä keskustelutilaisuuksia. Kirjallisten lausuntojen pyytämättä jättämisen voi tehdä vain perustellusta syystä (vähäinen merkitys).²²³

---

²²⁰ Pakarinen 2011, s. 14.

²²¹ Rantala 2011, s. 212–213.

²²² Rantala 2011, s. 214–215.

²²³ Säädosvalmistelun kuulemisohje, kohta 1.

Verovelvollisen näkökulmasta hallituksen esityksessä ei ole osattu tehdä arvioita uudistuksen vaikutuksista. Siinä todetaan tilanteiden monimuotoisuus ja sen tuomat haasteet sekä tilanteiden tapauskohtaisuus. Hallinnollisten kustannusten ennustetaan kasvavan niillä verovelvollisilla, joilla on aiemmin ollut markkinaehtoperiaatteen vastaisia liiketoimia. Veroedun poistuminen neutralisoi verotusta ja yhdenmukaistaa sitä.²²⁴ Asiasta esitettiin kuitenkin hieman poikkeavia näkemyksiä asiantuntijalausunnoissa, joita annettiin käsittelyn aikana. Lausuntoaineisto on myös osa tulkinta-aineistoa. Elinkeinoelämän keskusliitto toi esille, että riskinä on VML 31 §:n 1 ja 2 momentin lisäyksen jälkeen, että veroviranomaiset kyseenalaistavat liiketaloudelliset ratkaisut pelkästään ”paremman käsityksen” perusteella. Lisäksi kansainvälisten suomalaisyritysten mielestä Suomea pidetään siirtohinnoittelun suhteen riskialttiina ja turvattomana eikä verotuksen ennustettavuus, oikeudenmukaisuus tai hyvä hallintotapa välttämättä toteudu. Lausunnossa myös korostetaan sitä, ettei vuoden 2015 uudistuksessa lisättyjä liiketoimen määrittämistä ja sivuuttamista koskevia ratkaisuja ole annettu korkeimmissa oikeusasteissa myöskään muissa valtioissa, mikä muodostaa yritysten näkökulmasta poikkeuksellisen tilanteen. Tärkeänä pidettäisiin sitä, että VML 31 §:n soveltamistilanteista raportoitaisiin valtiovarainministeriölle vuosittain, jotta voitaisiin varmistua verotuspäätösten pysyvyydestä myös muutoksenhakutilanteissa. Liiketoimien sivuuttamisen tulisi perustua aidosti poikkeuksellisiin tilanteisiin. Aiempaan oikeuskäytäntöön viitaten lausunnossa todettiin, että kansallisen lainsäädännön puuttuminen ei ole ollut syytä siihen, että liiketoimen määrittämistä ja sivuuttamista koskevat tapaukset on hylätty oikeuskäytännössä, vaan syytä on ollut Verohallinnon siirtohinnoitteluoikaisu puutteellisin perustein.²²⁵

Luonnollisesti uudistuksen mielekkyys, tarpeellisuus ja mahdolliset uhkakuvat vaihtelevat näkökulmasta riippuen. Valtiolla voidaan nähdä olevan tavoitteena optimoida omaa veropolitiikkaansa verotulojen maksimimiseksi, kun taas toisaalta yrityksen kannalta tavoitteena voi olla suurin mahdollinen tehokkuus. Osapuolilla on toisiinsa nähden kenties ristiriitaiset tavoitteet ja erilaiset näkemykset samasta asiasta.²²⁶ Veroviranomaisen näkökulmasta verotulojen varmistaminen voi näyttäytyä verovelvollisen näkökulmasta eri valossa. Lienee kuitenkin selvää, että hallituksen esityksessä ei ole juuri tuotu esille verovelvollisen näkökulmaa, vedoten siihen, että sitä on vaikea tehdä tapauskohtaisuuden vuoksi. Kuitenkin useissa asiantuntijalausunnoissa on tuotu esille verovelvolliseen vaikuttavia asianhaaroja. Verovelvollisen näkökulman sivuuttamiseen ja perustelujen kirjoittamista Verohallinnon näkökulmasta on huomioitu muun muassa Suomen Veroasiantuntijat ry:n lausunnossa, kuten myös se, että monia kysymyksiä jää ilmaan koskien liiketoimen määrittämisen ja sivuuttamisen

---

²²⁴ HE 188/2021 vp, s. 15–16.

²²⁵ Elinkeinoelämän keskusliitto muistio eduskunnan valtiovarainvaliokunnan verojaostolle 28.10.2021.

²²⁶ Zvarikova – Kovalova 2021, s. 2.

sisältöä varsinkin koskien tosiasiallisen sisällön –käsitettä, jonka pelätään mahdollistavan verotuksen perustamisen subjektiiviseen arviointiin²²⁷. Nämä ovat aiheellisia huomioita. Verohallinnon mukaan nykyisen tilanteen selkeyttäminen hallituksen esityksessä kuvatulla tavalla on tärkeää tuoden kuitenkin ilmi, että liiketoimen sivuuttaminen olisi harvinainen ja poikkeuksellinen tilanne eikä kansainvälistä käytäntöä laajempaa oikeutta ole tarkoitus antaa²²⁸. Toisaalta uudistusta on joissakin asiantuntijalausunnoissa pidetty tärkeänä ja säännökseen lisättyjä momenteja riittävän tarkkarajaisina.²²⁹

Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä tuodaan esille, että on tärkeää erottaa uudet momentit toisistaan. Määrittäminen (VML 31 § 2 momentti) perustuu kokonaiskuvaan ja tosiseikkoihin: sopimuksen ehdot, osapuolten tosiasiallinen käyttäytyminen ja muut taloudelliset seikat. Sen sijaan sivuuttamisen edellytyksenä tulee VML 31 § 3 momentin kohdat täytyä (2 momentin mukaisesti määritelty liiketoimi, taloudellisesti järkevät riippumattomat osapuolet eivät vastaavassa tilanteessa menettelisi kyseisellä tavalla ja jolle ei voida vahvistaa markkinaehtoista hintaa). Sivuttamisen kynnyksen todetaan olevan korkea ja se tulisi kyseeseen vain poikkeuksellisissa tilanteissa. Valiokunnan mukaan asiantuntijakuulemisessa esitetyt yleisen tason edellytykset eivät rajoita Verohallinnon toimintaa yhtä hyvin kuin OECD:n ohjeiden aineelliset soveltamisedellytykset. Legaliteettiperiaate on huomioitu Valiokunnan lausunnossa ”lain soveltamistilanteissa on huomioitava legaliteettiperiaate, eikä säännöksiä voi soveltaa puutteellisin perustein”. Lausunnossa korostettiin sitä, ettei OECD:n siirtohinnoitteluohjeilla ole VML 31 §:ää laajentavaa vaikutusta. Lisäksi tuotiin esille, että muutokset liiketoimen määrittämisestä ja sivuuttamisesta ovat sellaisia täsmennyksiä, joita voidaan hyödyntää jo ennen niiden varsinaista lisäystä vuoden 2017 OECD:n ohjeistuksiin.²³⁰ Legaliteettiperiaatteella tarkoitetaan lakisidonnaisuuden periaatetta sekä myös verolainsäädännöltä edellytettävää tarkkarajaisuutta, täsmällisyyttä. Soveltamistilanteen kannalta sanamuodon mukainen tulkinta on olennaista. Aika näyttää, kuinka pitkälle lain todellisissa soveltamistilanteissa päästään sanamuodon mukaisella tulkinnalla, kun ottaa huomioon VML 31 §:n rakenteen.

VML 31 §:n uudistuksella on hallituksen esityksen mukaan käytännössä merkittävä fiskaalinen merkitys sen lisäksi, että sillä yhtenäistetään kansallista sääntelyä suhteessa muihin valtioihin.²³¹ Kuten aiemmin todettua niin uudistus ei kuitenkaan muuta sitä aiemmin vallinnutta tilannetta, että OECD:n siirtohinnoitteluohjeistus ei ole laintasoinen oikeuslähde, jolle annetaan kuitenkin paljon jalansijaa kansallisen lain säännöksen tulkinnassa. On ymmärrettävää, että uudistus nähdään erityisen tarpeellisena veronsaajan näkökulmasta, kun riskinä on

²²⁷ Suomen Veroasiantuntijat ry lausunto 29.10.2021.

²²⁸ Verohallinnon asiantuntijalausunto 25.10.2021 hallituksen esityksestä 188/2021 vp.

²²⁹ Ks. mm. Pankakoski, Katriina lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi verotusmenettelystä annetun lain 31 §:n muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi, eduskunnan valtiovarainvaliokunnan verojaostolle 11.11.2021 sekä Knutiinen, Reijo lausunto 9.11.2021.

²³⁰ VaVM 28/2021 vp, s. 5–6.

²³¹ Tästä ei käy kieltäminen. Uudistuksen ansiosta Suomi on muihin OECD valtioihin nähden samalla viivalla.

verovarojen valuminen muihin valtioihin verotettavaksi tai vastaoikaisujen kautta hyvittäminen toisessa valtiossa suoritetun oikaisun perusteella. Puolestaan verovelvolliselle uudistus voi tuottaa epävarmuutta siitä, millaisissa tilanteissa liiketoimen sivuuttamiseen ja uudelleen määrittelyyn päädytään, mitkä ovat poikkeuksellisen tilanteen kriteerit tai mitä tarkoitetaan taloudellisesti järkevästi toimivilla osapuolilla. Oikeuskäytännön syntyminen haasteina ovat ajalliset pitkät oikeusprosessit, joten riskinä luonnollisesti on epävarmuuden lisääntyminen ainakin jollain aikavälillä. Varsinaiseen markkinaehtoperiaatteeseen ei muutosta ole tullut, mutta uudistus lisää työkaluja puuttua markkinaehtoperiaatteesta poikkeavaan hinnoitteluun. Varsinkin rahoitusliiketoimissa on annettu KHO:n ratkaisuja Verohallinnon tekemistä päätöksistä, joissa on pyritty uudelleenluonnehtimaan liiketoimi. Tosiasiallisen liiketoimen käsite ja sen sisältö sekä tulkinta muotoutuvat nekin ajan kanssa. Verohallinto antaa syvällisiä vero-ohjeita ja kannanottoja, mutta niidenkin pitävyyttä testataan viime kädessä KHO:ssa aiempien muutoksenhakukeinojen jälkeen.

Hallituksen esityksessä koskien VML 31 §:n uudistusta on todettu tavoitteeksi se, että säännöstä voidaan soveltaa koko OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden laajuudessa ja, että sisäinen lainsäädäntö vastaa soveltamisalaltaan OECD:n malliverosopimuksen 9 artiklan määräystä.²³² OECD:n ohjeistuksen tarkoituksena on auttaa veroviranomaisia ja monikansallisia tahoja osoittamalla tapoja löytää molempia osapuolia tyydyttäviä ratkaisuja siirtohinnoittelutapauksiin, minimoiden näin verohallintojen ja monikansallisten toimijoiden väliset ristiriidat ja välttää kalliit oikeudenkäynnit. Tähän nähden suomalaisten tuomioistuinten lähestymistapa käyttää OECD:n suuntaviivoja tosiasiallisesti sitovina kansainvälisinä standardeina on varmasti hyödyllistä oikeusvarmuuden ja kaksinkertaisen verotuksen estämisen kannalta.²³³ Haasteellisena näyttäytyy edelleen ohjeistuksen asema kansallisen lain velvoittavuuteen nähden, OECD:n ohjeiden tietynlainen ympäröisyys ja tulkinnallisuus itsessään sekä se, että päivityksiä tulee yhä lisää. Varsinaisesti näihin uudistus ei luultavasti tuo muutosta tai selkeytystä. Veron lailla säättämisen vaatimus yhdistettynä siihen, että kansallisen säännöksen tulkintalähteeksi on niin hallituksen esityksessä kuin korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuissa annettu sijaa ohjeistukselle, jolla ei ole muodollista sitovuutta, muodostaa etenkin oikeuslähdeopillisesta näkökulmasta haastavan yhtälön.

Myös asiantuntijalausunnossa koskien hallituksen esitystä on tuotu esille se, että säännös ei ole perustuslain ja legaliteettiperiaatteen näkökulmasta ongelmaton.²³⁴ Aiempaan oikeustilaan ja –käytäntöön nähden uudistus lienee tarpeellinen (ja näin on ainakin perusteltu). Suomi on myös sitoutunut BEPS-hankkeeseen liittyviin päämääriin, joiden toteutuminen täysimääräisesti kansallisella tasolla edellyttää sitä, että veroviranomaisen mah-

---

²³² HE 188/2021 vp, s. 13. Ks. Artiklasta kohta 2.3.

²³³ Raunio – Urpilainen 2021, kohta 6. How the Courts Should and Should Not Use the OECD Guidelines.

²³⁴ Suomen asianajajaliiton asiantuntijalausunto hallituksen esitykseen HE 188/2021 VML 31 §:n muuttamisesta.

dollisuudet verovalvontaan paranevat ja liiketoimen tosiasiallinen sisältö ja siirtohinnoitteluanalyysi mahdollista toteuttaa niin, että siinä huomioidaan asianomaiset kaupalliset tai rahoitukselliset suhteet ja niihin vaikuttavat olennaiset erityispiirteet. Lakiuudistuksen katsotaan vaikuttavan verotulojen jakautumiseen oikeudenmukaisesti, kun Suomen veroviranomaisilla on muihin valtioihin nähden samanlaiset mahdollisuudet puuttua tilanteisiin. Verosopimuksen ja kansallisen lain välisen epäsuhdan korjaamisen myötä riski mahdolliseen vasta-oikaisuun poistuu.²³⁵

Ratkaisutoiminnassa käytännössä ei VML 31 §:n markkinaehtoperiaatteen arvioinnissa voida tukeutua pelkästään säännöksen sanamuodon mukaiseen tulkintaan, koska kohteena on liiketoimen taloudellisen toiminnan sisällön arviointi.²³⁶ OECD:n siirtohinnoitteluohjeistukset ovat laajoja, mutta ne tarjoavat harvoin suoria ja kiistattomia ratkaisuja käytännön siirtohinnoitteluongelmiin. Ohjeistuksen tarkoitus on antaa ohjeita siitä, miten etuyhteydessä toimivien välillä saavutetaan markkinaehtoperiaatteen mukainen verotettavan tulon jakautuminen.²³⁷ Sanatarkkaa tulkintaa voidaan pitää formalistisen soveltamistavan ydinajatuksena. Verolain soveltamisessa formalistisena piirteenä voidaan nähdä ns. subjektiivinen arvostelutapa, jonka mukaan tarkoituksenmukaisuuteen tai vastaaviin seikkoihin ei tule kiinnittää huomiota verovelvollisen toimia arvioitaessa. Sen sijaan perustaksi verotukseen tulisi ottaa verovelvollisen toimet sellaisenaan. Formalismiin voi liittyä vaatimus siitä, että eri toimenpiteet tulisi arvioida yksilöllisesti. Kuitenkin esimerkiksi siirtohinnoitteluun liittyvissä tapauksissa on usein tavanomaista, että voimakkaita taloudellisia kytkentöjä on eri toimintojen välillä. Mikäli tällaisissa tapauksissa ei otettaisi kokonaisuutta huomioon, johtaisi se lopputulokseen, joka ei vastaa lain tarkoitusta.²³⁸ Taloudellisista kytkennöistä huolimatta on huomioitava erillisyyhtiöperiaate.

Verolainsäädännön dynaamisesta luonteesta huolimatta tulee tilanteita, jolloin taloudelliset olosuhteet muuttuvat lainsäädäntöä nopeammin ja syntyy jouston tarvetta tulkinnassa. Kari S. Tikka on tuonut esille käsitteen realismi. Siinä missä formalismissa eli sanamuodon mukaisessa tulkinnassa painotetaan oikeudellista muotoa, voidaan realistisessa tulkinnassa ottaa huomioon taloudellinen sisältö.²³⁹ Perustuslain vastaista olisi perustaa oikeudellinen ratkaisu johonkin muuhun kuin lakiin. Tällainen menettely olisi niin lainvastaista kuin myös merkittävä riski verovelvollisen oikeusturvalle.

Taloudellisen sisällön huomioiminen voidaan nähdä erityisen keskeisenä, kun vaaditaan vierasta pääomaa uudelleenluonnehdittavaksi omaksi pääomaksi. **Knuutisen** mukaan vain yksi relevantti kriteeri voi erottaa oman

---

²³⁵ HE 188/2021 vp, s. 14.

²³⁶ Isomaa-Myllymäki 2014, s. 79. Mielestäni asia on vain korostunut uudistuksen myötä.

²³⁷ Raunio – Urpilainen 2021, kohta 6. How the Courts Should and Should Not Use the OECD Guidelines.

²³⁸ Tikka 1972, s. 125–127.

²³⁹ Wikström 2006, s. 22–23.

ja vieraan pääoman: riski. Hänen mukaansa tällöin edellytetään myös riskin laadullista arviointi, mikäli vedotaan varsinaiseen taloudelliseen sisältöön.²⁴⁰ VML 31 §:n uudistuksen myötä kansallisen lain säännös mahdollistaa etuyhteisosapuolten liiketoimen sivuuttamisen ja korvaamisen toisella markkinaehtoperiaatteen mukaisella liiketoimella. Näin ollen oikeusasteissa ei ehkä törmätä aiempien linjausten kaltaisiin tilanteisiin, mutta nähtäväksi jää, mitkä ja millaiset tilanteet ovat poikkeuksellisia, joissa käytännössä voidaan päätyä liiketoimen sivuuttamiseen ja korvaamiseen toisella. Aiemmin kiellettyä on ollut esimerkiksi vieraan pääoman ehtoisen rahoituksen sivuuttaminen ja korvaaminen oman pääoman sijoitukseksi. On huomattava kuitenkin, että kyseen voi tulla esimerkiksi OECD:n rahoitusliiketoimia koskevan ohjeistuksen kohdan 10.37 mukainen tilanne, jossa riippumaton lainanottaja ei tietyssä olosuhteessa solmisi lainasopimusta kymmenelle vuodelle lyhytaikaisen käyttöpääoman hallinnasta. Tällöin käsillä on tilanne, jossa tulee markkinaehtoisen hinnan määrittelyssä hyödyntää vertailukelpoisia lyhytaikaisia lainasopimuksia osapuolten välillä sovittuun, tosiasiallisesti vuosittain uusittavan rahoituksen hinnoitteluun eikä kyseessä ole liiketoimen sivuuttaminen ja korvaaminen.²⁴¹

Vaikutusten arvioinnilla tuotetaan tietoa toteuttamisvaihtoehtojen vaikutuksista. Vaikutusarviointi on keskeistä, koska sillä varmistetaan päätöksentekijöiden riittävän, luotettavan tiedon määrä erilaisista vaihtoehdoista ja seurauksista. Lainsäädännön laatu paranee hyvän vaikutusarvioinnin myötä. Välttämättä oikeudellinen säätäminen ei johda parhaaseen lopputulokseen tai ole tehokkain keino saavuttaa yhteiskunnallisia tavoitteita. Itsesääntely tai asennekasvatus voi olla parempi vaihtoehto. Sääntelyn kohderyhmät voivat myös tarjota päätöksenteon kannalta tärkeää tietoa vaikutuksista. Muutosten täytäntöönpanon kannalta suunnitelluista muutoksista etukäteen tietäminen auttaa valmistautumaan. Vaikutusarviointi kattaa vaikutukset talouteen, viranomaisten toimintaan, ympäristöön ja muuhun yhteiskuntaan. Tärkeää on olennaisten vaikutusten arviointi, jonka laajuudessa, yksityiskohtaisuudessa ja arvioinnissa huomioidaan kyseisen lakiesityksen sisältö. Odottamattomien vaikutusten ja riskien tunnistaminen on arvioinnin kohteena eikä ole syytä unohtaa myöskään kustannuksia, mahdollisia kielteisiä vaikutuksia tavoiteltujen vaikutusten ja hyötyjen ohella.²⁴²

Hallituksen esityksen laatimishojeessa todetaan, että pelkän ehdotetun lakitekstin toistaminen ei riitä säännöskohtaisiin perusteluihin. Ehdotetusta sisällöstä tulee lain soveltajalle ja eduskunnalle antaa lisää tietoa. Mielestäni tämä on yksi tärkeimmistä tiedoista, joita hallituksen esityksestä voi saada. Monesti laintasolla ei

---

²⁴⁰ Knuutinen 2015, s. 115.

²⁴¹ OECD:n rahoitusliiketoimia koskeva siirtohinnoitteluohjeistus 17.12.2021.

²⁴² Oikeusministeriö 2007, s. 7–8. Oikeusministeriön vaikutusarviointiohjeet ovat kohdanneet kritiikkiä: itse arvioinnin toteuttamiselle ne eivät anna työkaluja ja toisaalta vaatimukset ovat kohtuuttomat, kun huomioidaan eri vaikutuslajien määrä sekä laatu. Lainvalmistelussa aikataulupaineet ja resurssien vähäisyys ovat johtaneet siihen, että vaikutusten arviointia tehdään ympärilyövästi, kun oleellista olisi ohjeistaa lainvalmistelijoita arvioimaan säädösehdotuksen arviointikynnyksen ylittämistä. Arviointi tulisi kohdentaa merkittäviin säädöshankkeisiin. Ks. Keinänen – Pajuoja 2020, s. 115.

voida säätää yksityiskohtaisesti kaikista mahdollisista skenaarioista ja käytännössä voi joutua käyttämään lainsoveltaja paljonkin harkintaa ja punnintaa siinä soveltuuko kyseinen säännös tapaukseen ja miten. Perustelujen avulla annetaan mahdollisuus ymmärtää paremmin, mitkä ovat kyseisen säännöksen tavoitteet. Perustelut ovatkin oikeuslähteinä merkittäviä lain tulkinnassa ja soveltamisessa. Yksittäisten säännösten merkitys tulee selostaa selkeästi ja mahdollisesti esimerkein.²⁴³ VML 31 §:n uudistusta koskevassa hallituksen esityksessä todetaan, että muutoksen myötä on aiempaa selvemmin OECD:n siirtohinnoitteluohjeistuksen mukaisesti ilmaistu se, että liiketoimen määrittäminen tosiasiallisen sisällön mukaisesti tehdään ensin, mikä edellyttää taloudellisesti olennaispiirteiden tunnistamista. Tämän jälkeen tulisi markkinaehtoisen hinnoittelun tarkastelu riippumattomiin osapuoliin nähden. Esityksessä korostetaan tosiasiallisen sisällön selvittämisen jälkeisestä verovelvollisen liiketoimen sivuuttamisesta ja tarvittaessa korvaamisesta toisella tämän olevan poikkeuksellinen tilanne ja soveltamiskynnys tulee olla korkealla.²⁴⁴

Lainvalmistelussa tehtävä taloudellisten vaikutusten arviointi on tapa varmistaa säädösten talouskasvua tukeva vaikutus, työllisyyden kehityksen tukeminen sekä kansalaisten hyvinvoinnin, yritysten toiminnan ja kilpailukyvyn edistäminen. Vaikutukset talouteen voivat olla välittömiä hyötyjä ja kustannuksia tai välillisiä. Välittömiä vaikutuksia voivat olla esimerkiksi valtiontalouteen aiheutuvat säästöt tai lisäkustannukset, kun taas välillisiä vaikutuksia voivat olla työmarkkinoihin vaikuttavia kannustinvaikutuksia. Säädös voi vaikuttaa hinnoitteluun, jonka kautta myös kulutus ja investoinnit muuttuvat. Jotta vaikutuksia voidaan arvioida, on ensin määritettävä sääntelyn kohderyhmä. Tämän jälkeen suoritetaan arviointi laajemmassa mittakaavassa, kuten julkisen talouden kannalta. Siirtohinnoittelua koskevan säännöksen uudistamisessa vaikutuksia syntyy varsinkin yrityksille. Vaikuttavuutta ja sen merkittävyyttä arvioitaessa täytyy selvittää, minkälaisille yrityksille vaikutukset aiheutuvat ja miten ne vaikuttavat eri toimialoilla toimiviin tai maantieteellisesti eri tavalla sijoittautuneisiin yrityksiin. Yritystoimintaan suuntautuvat vaikutukset katsotaan olevan merkittäviä, mikäli ne kohdistuvat huomattavaan yritysjoukkoon tai valtaosaan yrityksistä. Tällaisissa tilanteissa, kuten myös silloin kun kohdeyritysten toiminnan, markkinoiden toimivuuden ja kansantalouden kannalta syntyy vaikutuksia rajatumpaan joukkoon, tulee tehdä perusteellinen yritysvaikutusten arviointi. Välittömiä taloudellisia kustannuksia yrityksille syntyy verotuksesta. Muutoksista voi aiheutua yritykselle myös liiketoiminnallisia kustannuksia ja hallinnollisia kustannuksia, kun lainsäädäntöä uudistetaan. Vaikutusarvioinnissa on myös yritysten välistä kilpailua arvioitava: estääkö, rajoittaako tai vääristääkö lainsäädäntöä kilpailua.²⁴⁵

---

²⁴³ Hallituksen esityksen laatimisohje, kohta 7 Säännöskohtaiset perustelut.

²⁴⁴ HE 188/2021 vp, s. 15.

²⁴⁵ Oikeusministeriö 2007, s. 16–19.

Esityksen mukaan sääntely ei vaikeuta alkavaa yritystoimintaa eikä luovan yritystoiminnalle esteitä. Verovelvollisten välisen verotuksen katsotaan yhdenmukaistuvan sekä markkinaehtoperiaatteen tulkintakäytännön yhtenäistyvän kansainvälisesti, mikä nähdään verovelvolliselle edulliseksi. Sen vuoksi ehdotuksen ei myöskään nähdä heikentävän yritysten asemaa kansainvälisiin kilpailijoihin nähden eikä myöskään Suomen asemaa muiden valtioiden tilanteeseen nähden. Verotuksen ennustettavuus paranee, kun OECD:n siirtohinnoitteluohjeistuksen soveltaminen koko sen laajuudessa on mahdollista.²⁴⁶

Taloudellisten vaikutusten arviointi tulisi tehdä euromääräisesti ja vaikka se ei olisi mahdollista, ainakin vaikutusten suuruusluokkaa ja vaihteluväliä voi yleensä arvioida. Säädösvalmistelun yhteydessä tulee vähintään arvioida laadullisesti taloudellisia vaikutuksia. Varsinkin välilliset vaikutukset ja talouteen kohdistuvat dynaamiset vaikutukset tulee arvioida, sillä näitä säädosmuutoksilla usein on välittömien lisäksi. Veropohja voi kasvaa tai supistua ja veromuutokset voivat vaikuttaa käyttäytymiseen. Mikäli tilastotietoa ei ole saatavissa arvioinnin tueksi, tulee arviointi perustaa suuntaa-antavasti asiantuntijoiden arvioon.²⁴⁷ Euromääräinen arviointi tässä esityksessä ei ollut mahdollista, koska siirtohinnoittelua koskevissa tapauksissa on kysymys tapauskohtaisesta arvioinnista, mutta arvioinnissa on kuitenkin todettu, että Verohallinnossa on tunnistettu ongelmallisia tapauksia aiemman VML 31 §:n ja OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden valossa.²⁴⁸ Verohallinnon tekemien huomioiden perusteella voinee olla melko varma siitä, että Verohallinnon tulkintakäytännön linjauksien suhteen ollaan jo varmoilla vesillä.

Taloudellisten vaikutusten osalta on katsottu, että yhteisöverotulot tulevat kasvamaan ennaltaehkäisevän vaikutuksen vuoksi. Verohallinnon arvioiden mukaan vuositasolla näkyvä verotulojen kasvu olisi noin 50-100 miljoonaa euroa ja Valtiovarainministeriön mukaan keskimääräinen verotuloasetus asettuu noin 75 miljoonaan euroon. Verohallinnolle katsotaan kohdistuvan aiempaa enemmän tarvetta ohjaukseen voimaantuloajankohtana sekä valvonnan painetta puuttua tilanteisiin.²⁴⁹ Talousarviossa esitetyt euromäärät osoittavat, että kyseessä on verotuksen fiskaalinen tavoite huomioiden merkittävästä ”parannuksesta”.

Mikäli lainsäädännön taseisia muutoksia ei tehtäisi, katsotaan, että Suomi menettäisi vuosittain verotuloja, koska malliverosopimuksen 9 artiklaa ja OECD:n siirtohinnoitteluohjeistusta ei voitaisi soveltaa koko laajuudessa, mikä merkitsisi ensioikaisun mahdollisuuden estymistä ja samalla kaksinkertaisen verotuksen poistamista. Ilman muutosta katsotaan verovelvollisten epävarmuuden jatkuvan eikä toteuttamisvaihtoehtona

---

²⁴⁶ HE 188/2021 vp, s. 16.

²⁴⁷ Oikeusministeriö 2007, s. 24–25.

²⁴⁸ HE 188/2021 vp, s. 16.

²⁴⁹ HE 188/2021 vp, s. 17.

nähdä mitään muuta kuin laintasoista sääntelyä. Vaihtoehtona esille tuotiin OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden nimenomainen viittaus laintasolla, kuten Norjassa esimerkiksi on tehty.²⁵⁰ Ruotsissa on nähty, että siirtohinnoitteluohjeistusta on joiltain osin vaikea sovittaa yhteen kansallisen verolainsäädännön kanssa ja uudet muutokset lisäävät tätä riskiä, joka voi aiheuttaa tarpeen keskustella Ruotsin siirtohinnoittelua koskevien säännösten muutoksesta.²⁵¹ Pelkkä viittaus ohjeistukseen laintasolla ei suoraan siirtäisi lainsäädäntövaltaa OECD:lle, mutta muodostaisi mielestäni kuitenkin hieman kyseenalaisen tilanteen verotuksen lailla säätämisen ja tarkkarajaisuuden vaatimusten suhteen. Lisäksi siirtohinnoitteluohjeistuksen saatavuus suomenkielellä ei ole tällä hetkellä mahdollista.

---

²⁵⁰ HE 188/2021vp, s. 18.

²⁵¹ Hultqvist – Wiman 2015, s. 322.

5 OECD:n siirtohinnoitteluohjeistus VML 31 §:n tulkintaa ohjaavana lähteenä

5.1 Oikeuslähdeopilliset lähtökohdat

Oikeudellinen ratkaisutoiminta ja lainkäyttö ylipäättään rakentuvat sen varaan, että ratkaisut perustuvat lakiin. Oikeuslähteet muodostavat hyväksyttävät perusteet lainmukaisille ratkaisuille. Rutiiniratkaisut voivat perustua pelkkään lakitekstiin, mutta haastavimmassa tapauksissa tarvitaan päätöksenteossa enemmän lain soveltamista ja tulkintaa, jossa hyödynnettäväksi tulee myös muu oikeudellinen aineisto.²⁵² Voimassa olevan oikeusjärjestyksen sisältö kiteytyy oikeuslähteiksi, joita oikeuskulttuurin menetelmä oikeuslähdeoppi asettaa keskinäisiin suhteisiin ja järjestee näiden etusijajärjestystä.²⁵³

Oikeuslähdeopista ja oikeuslähteiden luokittelusta on erilaisia teorioita, jotka on syytä tuoda esille, jotta voidaan ymmärtää ja hahmottaa siirtohinnoittelukysymyksissä käytettäviin oikeuslähteisiin liittyvät haasteet. **Tuorin** teorian mukaan oikeudellisina toimintoina voidaan pitää lainsäädäntöä, oikeudellisia ratkaisuja ja oikeustiedettä. Näitä voidaan yhdessä nimittää normiauktooreiksi tai normiauktoriteeteiksi. Tuorin kriittinen oikeuspositivismi edustaa oikeuskäsitystä, jonka mukaan lähinnä laki, tuomioistuinten päätökset ja oikeustieteen kannanotot ovat oikeuslähteitä. Sen sijaan **Tolonen** näkee oikeuslähteet laajempaan joukkoon. Tolosen mukaan oikeus on prosessi, jossa ominaista on se, että sekä oikeustiede että oikeuskäytäntö käyttävät oikeuslähteitä ja ovat sellaisia myös itsessään.²⁵⁴

Aarnion teoriassa keskiössä on se, kuinka oikeuslähde normatiivisesti velvoittaa. Hänen jakaa oikeuslähteet niiden velvoittavuuden mukaan vahvasti ja heikosti velvoittaviin sekä sallittuihin oikeuslähteisiin.²⁵⁵ Oikeuslähteinä Aarnio pitää lakia, maantapaa, lainvalmistelutöitä, tuomioistuinratkaisuja, yleisiä oikeusperiaatteita, lainoppia sekä reaalaisia argumentteja. Koska oikeuslähteiden määrä on laaja, keskinäisten suhteiden hahmottamiseksi ne jaetaan edellä mainitulla tavalla. Lisäksi oikeuslähteet jaetaan argumenttien sisäisen vakuuttavuuden ja käytännöllisyyden pohjalta niin, että ensin mainittua edustaa auktoriteettilähteet ja jälkimmäistä asialähteet. **Karhun** mukaan haasteita Aarnion teoriassa tuottaa luokittelu oikeuslähteiden velvoittavuuden mukaan.²⁵⁶ Aarnio on itse puolustanut teoriaansa kohdistuvaa kritiikkiä, sillä ettei sen kirjoitusajankohtana ole

²⁵² Laakso 2012, s. 257.

²⁵³ Tuori 2003, s. 43.

²⁵⁴ Tolonen 2003, s. 4–5.

²⁵⁵ Tolonen 2003, s. 22.

²⁵⁶ Karhu 2005, s. 29.

vallinnut nykyinen oikeustila, kuten sitoutuminen kansainvälisiin sopimuksiin ja Euroopan Unionin velvoitteisiin. Hän esittää vahvasti velvoittavina oikeuslähteinä niin kansallisen oikeuden ulkopuoliset normistot, kuten Eurooppaoikeuden sitovat osat sekä kansallisen oikeuden normistot sekä maantavan. Heikosti velvoittaviin kuuluvat lainsäätäjän tarkoitus ja ennakkoratkaisut, sallittuihin puolestaan muun muassa yleiset oikeusperiaatteet, oikeustiede ja muut.²⁵⁷

Aarnio jakaa siis kolmeen kategoriaan oikeuslähteet: vahvasti ja heikosti velvoittaviin sekä sallittuihin oikeuslähteisiin.²⁵⁸ Heikosti velvoittaviin oikeuslähteisiin vetoamattomuudesta ei seuraa virkavirhesanktiota, mutta mikäli ryhmään kuuluviin lähteisiin ei vedota, tulisi valinta perustella. On nimittäin todennäköistä, että mikäli tällainen oikeuslähde sivuutetaan, muuttuu ratkaisu ylemmissä oikeusasteissa. Lain esityöt ja tuomioistuinratkaisut ovatkin heikosti velvoittavia oikeuslähteitä.²⁵⁹ Käytännössä ennakkopäätöksillä on kuitenkin vahva tosiasiallinen sitovuus. Alempien tuomiasteiden poikkeaminen yleisestä linjasta johtaisi todennäköisesti muutoksenhakuun. On myös mahdollista, että ennakkopäätöksestä muodostuu osa tapaoikeutta, jolloin sen sisältämä oikeusohje muuttuu vahvasti velvoittavaksi. Tulee kuitenkin huomioida, että oikeusjärjestelmässämme ei ole tarkoitus, että tuomioistuin varsinaisesti loisi oikeutta, vaan tämä tehtävä kuuluu lainsäätäjälle. Tietyissä tilanteissa, joihin ei suoraan vastausta löydy kirjoitetusta laista, joutuu ratkaisupakon alla toimiva tuomioistuin kuitenkin saamaan aikaiseksi ratkaisun, jolloin prejudikaatilla voi olla myös oikeutta luova tehtävä.²⁶⁰

Sallittu oikeuslähde muodostaa perusteet, joihin saa viitata. Käytännössä niihin viittaaminen onkin vakiintunut, mutta niiden huomiotta jättämistä ei sanktioida. Aarnio on itse tuonut esille, että argumentaatiota eli perustelua vahvistaa sallittuihin oikeuslähteisiin viittaaminen. Tällaisia ovat oikeuskirjallisuus ja oikeusperiaatteet. Erityisesti jälkimmäisellä on tarvetta, mikäli säädösteksti on väljä.²⁶¹

Karhun mukaan ihmis- ja perusoikeuksien vahvistunut asema on vaikuttanut kansallisen oikeuden kehitykseen modernissa maailmassa. Globalisoituminen vaikuttaa myös oikeudelliseen maailmaan. EU-jäsenyyden myötä Suomi on sitoutunut Euroopan unionin lainsäädäntöinstrumentteihin, jolloin Aarnion jaottelu oikeuslähteiden velvoittavuuden mukaan tuottaa haasteita sen vuoksi, että nämä velvoittavat kansallista lainsäädäntöä vahvemmin.²⁶² Myös **Wikström** on tuonut esiin suomalaista oikeuslähdeoppia pitkään hallinneen Aarnion käsityksen haasteet siinä, että etusijaproblematiikka sivuutetaan täysin. Luonnollisesti ilmestymisaikanaan ei ole ollut

---

²⁵⁷ Aarnio 2006, s. 291–292.

²⁵⁸ Tolonen 2003, s. 22–23

²⁵⁹ Tolonen 2003, s. 24.

²⁶⁰ Launiala 2016, s. 4.

²⁶¹ Tolonen 2003, s. 25.

²⁶² Karhu 2005, s. 29–30.

unionijäsenyyttä, mutta muita hierarkiaan ja rakenteeseen liittyviä etusijaongelmia kyllä. Eurooppaoikeuden etusijaperiaatteesta johtuen vahvasti velvoittavia oikeuslähteitä tulisi Wikströmin mukaan ajatella eri tavalla. Hänen mukaansa puolestaan Tolonen lähinnä kommentoi kriittisesti Aarnion käsityksiä, mutta toisaalta ensin mainittu näkee oikeuslähteiden dynaamisuuden.²⁶³ Lienee selvää, että oikeudellinen maailma on muuttunut. Globalisoituminen on vallannut myös oikeuslähteiden välisen dynamiikan. Aarnio on huomioinut Karhun tehneen avauksen oikeuslähdeopilliseen keskusteluun, mutta pitää kritiikin suuntautumista siihen, että oikeuslähdeoppi olisi tiukasti ja kapeasti lakisidonnainen vääränä ja samalla muistuttaa, että tutkijan on tunnettava traditio ja siitä irtautukseen kuvattava asianmukaisesti sen sisältö ja todellisuuspohjaisesti kyetä osoittamaan, ettei sillä voida vastata käsillä oleviin ongelmiin.²⁶⁴

Nykänen on tuonut esille, kuinka Verohallinnon ohjeet ovat virkamiesten päivittäisessä työssä merkittävässä asemassa ja omalta osaltaan samalla yhdenmukaistavat verolainsäädännön tulkintaa sekä Verohallinnon toimintaa.²⁶⁵ Verohallinnon ohjeistusta voi kuitenkin pitää oikeuslähdeopillisesta näkökulmasta omaleimaisena. Verovelvolliset ja muut veroammattilaiset saavat tärkeää tietoa Verohallinnossa omaksutusta verolainsäädännön tulkintatavasta. On kuitenkin tärkeää erottaa Verohallinnon syventävät ohjeet Verohallinnon laissa olevan valtuutussäännöksen nojalla antamista päätöksistä. Ohjeistus ei ole sitovaa, vaan kyseessä on enemmän hallinnollisesta ohjauksesta. Valtuutussäännöksen (PL 80.2 §) perusteella annettavat päätökset ovat delegeoitua lainsäädäntövallan käyttöä ja kyseessä on yksittäiset, käytännössä teknisluonteiset oikeussäännöt. Verohallinnon oikeus antaa syventäviä ja muita ohjeita perustuu Verohallinnosta annetun lain (503/2010, VeroHL) 2 §:n 2 momenttiin.²⁶⁶

OECD:n jäsenvaltiot eivät ole juridisesti sidottuja sen antamiin ohjeistuksiin. Käytännössä se on kuitenkin kansallisesti tärkein tulkintaa ohjaava lähde mitä tulee markkinaehtoperiaatteeseen. Suomen kansallisen lainsäädännön tulonoikaisusäännös VML 31 §:ssä vastaa pitkälti malliverosopimuksen tulonoikaisua koskevaa artiklaa (OECD 9.1 artikla).²⁶⁷ KHO:n oikeuskäytännössä (KHO 2013:36, KHO 2014:119, KHO 2017:146, KHO 2018:173, KHO 2020:34 ja KHO 2020:35) markkinaehtoisuuden arvioinnissa on OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden katsottu

---

²⁶³ Wikström 2005, s. 284–285.

²⁶⁴ Aarnio 2006, s. 331.

²⁶⁵ Voin allekirjoittaa tämän. Ilman ohjeistusta päivittäinen työ muodostuisi merkittävästi haasteellisemmaksi, koska erilaiset soveltamistilanteet voivat olla todella monimuotoisia ja säännösten soveltaminen ilman selkeyttävää ohjeistusta olisi varmasti kirjavampaa. Toisaalta muutoksenhakuprosessi voi olla verovelvollisen kannalta pitkä, mikäli Verohallinnossa omaksuttua kantaa halutaan lähteä oikeusteitse haastamaan.

²⁶⁶ Nykänen 2020, s. 619–620.

²⁶⁷ Helminen 2016, s. 264.

olevan merkittävä tulkintaa ohjaava oikeuslähde.²⁶⁸ Siirtohinnoitteluvoikaisusäännöksen muutos (VML 31 §) on hyväksytty eduskunnassa ja säännöstä sovelletaan lakimuutoksen mukaisesti verovuosiin, jotka alkavat 1.1.2022 tai sen jälkeen. Säännöksen muutoksen jälkeen voidaan OECD:n siirtohinnoitteluohjeistusta soveltaa koko laajuudessaan.²⁶⁹

5.2 OECD:n siirtohinnoitteluohjeistuksen käyttö Verohallinnossa ja KHO:ssa

Verohallinto on viranomaisena ensimmäinen, joka mahdollisessa uudessa tilanteessa tai lainaukkotilanteessa muodostaa ratkaisun verotusta toimittaessaan. Ratkaisu voi perustua joko asiantuntijoiden ratkaisutapaan tai kirjalliseen ohjeeseen, mutta ajan myötä on mahdollista, että asiassa sovellettava käytäntö päättyy muutoksenhakuasteisiin ja sitä kautta mahdollisesti Verohallinnon muodostama kanta joko hyväksytään tai hylätään. Vaikkei Verohallinnon ohjeilla ole muodollista sitovuutta, ovat ne tosiasiallisesti virkamiehiä sitovia virkakäskyn tyyppisiä ohjeistuksia, joita on noudatettava. Luonnollisesti Verohallinnon norminanto tai sovellettu verotuskäytäntö ei saa olla lainvastaista. Haasteelliseksi tilanne muodostuu tilanteissa, joissa lainsäätävä jättää tarkoituksellisesti lain sisällön avoimeksi.²⁷⁰

Tässä tutkimuksessa on tuotu esille OECD:n siirtohinnoitteluohjeistuksen asema tulkintaa ohjaavana lähteenä. Korkein hallinto-oikeus oikeuskäytännössään hyödyntää laajasti OECD:n siirtohinnoitteluohjeistusta VML 31 §:n soveltamistilanteissa.²⁷¹ Verohallinnon antama ohjeistus ei ole verojuridisesti sitova oikeuslähde, mutta käytännön soveltamisen kannalta ohjeistukset ovat verovelvolliselle tietolähde siitä, kuinka Verohallinnossa tullaan mahdollisesti tietyntyyppiset tilanteet ratkaisemaan. Ohjeistuksen antavat siis tietoa Verohallinnon omaksumasta kannasta ja ohjeistuksia tarpeen vaatiessa päivitetään KHO:n ratkaisukäytännön perusteella. Ensikäden viranomaisena Verohallinto ratkaisee VML 31 §:n soveltamisalan tilanteet ja vasta muutoksenhaun

---

²⁶⁸ HE 188/2021 vp, s. 11. KHO 2013:36 päätöksessä OECD:n siirtohinnoitteluohjeistuksen todetaan, että ”ohjeita voidaan pitää markkinaehtoperiaatteen tärkeänä tulkintalähteenä”, kun taas esimerkiksi KHO 2014:119 ”OECD:n siirtohinnoitteluohjeilla katsottiin olevan tulkintaa ohjaava vaikutus” ja puolestaan KHO 2017:146 ratkaisussa ”markkinaehtoperiaatteen tärkeänä tulkintalähteenä pidettävien siirtohinnoitteluohjeiden –”. Tässä työssä siirtohinnoitteluohjeistusta pidetään VML 31 §:n soveltamisalalla tulkintaa ohjaavana, kuten KHO 2020:35 ratkaisussa todetaan.

²⁶⁹ Verohallinto 9.12.2021.

²⁷⁰ Iivonen 2011, s. 386–387. Vero-oikeudellinen legaliteettiperiaate pitää mielestäni (ja toivottavasti) melko lailla loitolla tämän tyyppiset tilanteet, joissa tarkoituksellisesti jätetään laki avoimeksi tai oikeuskäytännössä muotoutuvaksi. Lainsäädäntö on mahdotonta säädellä kaikkia mahdollisia tilanteita, jolloin käsille tulevat tulkinnalliset haasteet. Problemaattisena sen sijaan pidän, varsinkin tätä työtä koskevan VML 31 §:n uudistuksen osalta, paljon tulkintaa vaativat käsitteet. Tällaisien osalta joutuu tekemään paljon tulkintaa ja lopullisen tulkintakäytännön muotoutuminen edellyttää oikeuskäytännön muodostumista. Muutoksenhakuprosessien kesto lisää tulkintaan liittyvää epävarmuutta pitkiksi ajoiksi.

²⁷¹ Ks. tarkemmin 4.2 Oikeuskäytännön uudelleen arviointi.

kautta on ratkaisu mahdollista saattaa Verohallinnon tekemä ratkaisu arvioinnin kohteeksi. Siirtohinnoitteluohteistuksen asema Verohallinnon ohjeistuksen pohjana lienee vahvistunut uudistuksen myötä.

5.3 Legaliteettiperiaate ja verolainsäädännön tulkinnan rajat

Verotuksen lakisidonnaisuudesta on säädetty PL 81 §:ssä. Säännöksen mukaan veron suuruuden perusteista ja verovelvollisuudesta sekä verovelvollisen oikeusturvasta tulee säätää lailla. Julkisessa toiminnassa ja vallan käytössä tulee noudattaa lakia (PL 2.3 §). Vero-oikeuden alalla legaliteettiperiaatetta voidaan kutsua nullum tributum sine lege –periaatteeksi, joka tarkoittaa, ettei veroa voida periä ilman lain tukea. Vero-oikeuden alalla periaate on tärkein ja sen vaikutukset ulottuvat niin lain sisällöllisiin ja tulkinnallisiin vaikutuksiin. Periaate kuuluu myös EU-oikeuden oikeusperiaatteisiin.²⁷²

Ruotsin kansallisessa lainsäädännössä ja tulkinnassa tunnustetaan Suomen lailla lakisidonnaisuuden periaate, jolla pyritään varmistamaan ennustettavuus sekä suojelemaan mielivallalta. Legaliteettiperiaate nähdään myös Ruotsissa enemmän periaatteena kuin sääntönä, vaikka se onkin ilmaistu perustuslaintasolla, kuten Suomessa.²⁷³ On huomioitava, että Ruotsin valtiopäiviä ei voida sitoa veronormeihin kansainvälisillä sopimuksilla tai, että tuomioistuinten olisi sovellettava niitä, ellei valtiopäivät ole nimenomaisesti hyväksyneet niitä lain muodossa, joten sopimukset eivät sinänsä johda niiden tulemiseen osaksi sovellettavaa verolainsäädäntöä. Verotuksen osalta tarvitaan valtiopäivien hyväksyntä ennen sitovan sopimuksen tekemistä. Valtiopäivien hyväksynnän jälkeen ehdotukset siirtyvät osaksi Ruotsin verolainsäädäntöä ja niistä tulee sitovaa sovellettavaa lainsäädäntöä veroviranomaisille ja tuomioistuimille. EU:n direktiivinanto on toinen tapa saattaa kansainväliset velvoitteet osaksi kansallista lainsäädäntöä asettamalla ne täytäntöön tai asetuksen kautta, jolloin saavutetaan Ruotsin kansalliseen lainsäädäntöön nähden ylivoimainen asema (lex superior).²⁷⁴

Legaliteettiperiaatteella tarkoitetaan sitä, että verolain soveltajat ja tuomioistuimet voivat perustaa tekemänsä ratkaisut suoraan lakiin, minkä vuoksi verolakien tulee olla tarkkarajaisia ja täsmällisiä. Harkintavaltaa voidaan ratkaisijalle antaa vain hyvin poikkeuksellisissa tilanteissa, rajoitetusti tällöinkin. Epäselvät tilanteet tulee ratkaista verovelvolliselle edullisella tavalla ja, mikäli säännöksissä annetaan harkintavaltaa, on sitä tulkittava supistavasti. Legaliteettiperiaate on sekä laintulkintaa ohjaava periaate että itsenäinen oikeusperiaate. E contrario eli supistava ja sanamuodonmukainen tulkinta on kaiken lähtökohta. Verolakien laajentavaa tulkin-

²⁷² Äimä 2011, s. 102–103; Knuutinen 2015, s. 813–814.

²⁷³ Pahlsson 2014, s. 563 ja 569.

²⁷⁴ Hultqvist – Wiman 2015, s. 312–313.

taa (analogiakielto) pidetään kiellettyinä. Mikäli ratkaisua ei voida lain sanamuodon mukaiseen tulkintaan nojaten tehdä, on mahdollista soveltaa muita oikeuslähteitä, kuten lain esitöitä ja korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuja.²⁷⁵ Siirtohinnoittelua koskeva oikeuskäytäntö Suomessa on osoittanut, että ohjeistusta siteerataan ratkaisuissa ja ohjeistusten tulkintaa ohjaava vaikutus on tässä tutkimuksessa tuotu monessa kohtaa esille. OECD:n suuntaviivojen ottaminen oikeudellisessa arvioinnissa huomioon voidaan nähdä osoituksena siitä, että niitä ei pidetäkään ns. soft law’na tai ainakin se voi olla yhtä vaikuttava kuin tavanomainen laki. Lisäksi veroviranomaisten tapa esittää tulkintansa kansallisesta lainsäädännöstä OECD:n siirtohinnoitteluohjeistuksen avulla voi johtaa siihen, että verovelvolliset yleensä seuraavat sitä välttääkseen muutoksenhaun veroviranomaisen kanssa, vaikkei kyseisillä ohjeistuksilla olekaan sellaista muodollista sitovuutta kuin varsinaisella lailla.²⁷⁶

Kaikilla oikeudenaloilla tulee noudattaa lakia. Vero-oikeudelle on tyypillistä sen korostunut lakisidonnaisuus, sillä siitä on säädetty perustuslain tasolla ja lisäksi myös sääntelykohde on erityinen. Verolainsäädännöllä puututaan konkreettisella tavalla yksityisen varallisuusasemaan. Lakisidonnaisuuden periaate suojaa veroviranomaisen mielivallalta, lisää ennakoitavuutta sekä takaa parempaa oikeusturvaa verovelvollisille. Verolain erityisyydestä on katsottu, että verolainsäädännön tulkinnassa vaaditaan lain sanamuodon mukaista tulkintaa ja näin ollen rajataan verovelvolliselle edullisella tavalla tuomarin laintulkintamahdollisuuksia.²⁷⁷ Myöskään Ruotsissa ei ole mahdollisuutta delegoida veronorminantoa esimerkiksi ministeriöille tai veroviranomaiselle, vaan verotus kuuluu perustuslain alaan ja ainoastaan valtiopäivillä on oikeus asettaa veronormeja. Poikkeuksena on se, että Ruotsin veroviranomainen voi antaa määräyksiä täytäntöönpanoon liittyen. Aineellisen vero-oikeuden alalla näiden säännösten soveltamisala on kuitenkin hyvin rajallinen.²⁷⁸

Verohallinnon antamien kannanottojen ja soveltamisohjeiden sekä itse Verohallinnon asema verotuksen ensiasteena on tärkeää ottaa huomioon. Verohallinnon antamat ohjeistukset eivät ole oikeuslähdeopillisesti velvoittavia, kuten kirjoitettu laki. Huomio siitä, että Verohallinnon päätöksentekoa ohjeistukset tosiasiallisesti sitovat, vaikka ne eivät ole muodollisesti sitovia, on hyvinkin osuva.²⁷⁹ Oikeudellisten ratkaisujen tulee aina perustua lakiin. Verohallinnon kannanotot sekä ohjeistukset kuvaavat sitä suuntaa, kuinka siellä erilaiset verotukselliset tilanteet ratkaistaan. Viime kädessä KHO ylimpänä tuomioistuimena ratkaisee, kuinka jotakin säännöstä tietyssä yksittäisessä tilanteessa sovelletaan. Tämä voi johtaa myös Verohallinnon tulkintakannan muuttamiseen, jolloin selkeää ohjaus- ja oikeusvaikutusta voidaan ennakkopäätöksillä katsoa olevan siinä, kuinka tuomioistuimessa lakia tulkitaan ja kuinka sitä tulisi tietyissä tilanteissa tulkita.

---

²⁷⁵ Juusela 2018, s. 450–451.

²⁷⁶ Vega 2012, s. 25.

²⁷⁷ Raitasuo 2020, s. 323–324.

²⁷⁸ Hultqvist – Wiman 2015, s. 312.

²⁷⁹ Määttä 2014, s. 265.

OECD:n yhteistyön kautta on annettu kansainvälisiä standardeja, kuten malliverosopimus kaksinkertaisen verotuksen estämiseksi. Muodollisesti kuitenkin, myös Ruotsissa, varsinkin vaikeiden tulkintakysymysten osalta on saatava tavalla tai toisella Ruotsin perustuslain tuki. Erityisen tilanteen muodostaa EU-oikeuden erityisasema ja sen merkitys vero-oikeudelle. Verosopimukset sisällytetään Ruotsin lainsäädäntöön laintasolla ja tulkinnan kautta. Soveltamisessa tulee noudattaa sopimusta, missä tulee huomioida verotusoikeuden supistaminen, ei laajentaminen. Verosopimusten tulkinnassa ja soveltamisessa hyödynnetään mm. OECD:n malliverosopimuksen kommentaaria tai OECD:n siirtohinnoitteluohjeistusta.²⁸⁰

5.4 Siirtohinnoitteluohjeistuksen ja markkinaehtoperiaatteen tulevaisuuden näkymät

Sitovien standardien kehittäminen sopimusten ja kansallisen lainsäädännön kautta on usein paljon työläämpää, poliittisesti arkaluontoisempaa ja aikaa vievää, minkä vuoksi ei ole harvinaista, että kansainvälinen standardointi saadaan aikaan ei-muodollisesti sitovilla asiakirjoilla, joita voidaan kutsua ”peruskirjaksi” tai ”ohjeiksi”. Mutta tarkoituksena on kuitenkin lisätä valtioiden sisäisiä normeja ja jopa vaikuttaa lain soveltamiseen. Haittapuolena voidaan nähdä se, että se kulkee muodollisen norminannon rinnalla, mikä aiheuttaa huomattavaa epävarmuutta vaikutuksen laajuudesta.²⁸¹

Verosopimuksia ei voida muuttaa tai lisätä sopimukseen tulkintaan vaikuttavia standardeja neuvottelematta muodollisesti uudelleen ja muuttamalla sopimuksia. Jokainen neuvottelu ja muutos edellyttäisi kokonaisvaltaista menettelyä, jonka vuoksi on käytännössä vaikeaa pitää sopimuksia ajantasaisina nopean kehityksen kanssa. Mikäli OECD muuttaisi olemassa olevaa malliverosopimusta ja muutos haluttaisiin saada täysimääräisesti voimaan se edellyttäisi tuhansien verosopimusten neuvottelua uudelleen. Kommentaarien muutoksilla voidaan vaikuttaa nopeammin, mutta tapaa voidaan pitää myös kiistanalaisena, sillä kyse on osittain ei-sitovista normeista. Itse BEPS-projektia voidaan myös pitää mielenkiintoisena siitä näkökulmasta, että pyrkimys on kehittää monenvälinen instrumentti, jolla voidaan muuttaa suoraan olemassa olevien kahden –tai monenvälisen verosopimusten sisältöä.²⁸² Dualistista mallia soveltavien valtioiden tulee saattaa muutokset voimaan kansallisessa lainsäädännössä. Voidaan näin ollen nähdä, että eri valtioiden sisäinen lainsäädäntö ja kaksinkertaisen verotuksen välttämistä koskevat sopimukset ovat keskenään yhdenmukaistettuja ja olemme etenemässä

²⁸⁰ Hultqvist – Wiman 2015, s. 314–315.

²⁸¹ Hultqvist – Wiman 2015, s. 311.

²⁸² OECD:n BEPS-projektin tapainen monenkeskinen sopimus on myös tapa, jolla voitaisiin saattaa malliverosopimusta koskevat muutokset läpi ilman tuhansia neuvotteluja.

hitaasti kohti ”rajat ylittävää verolainsäädäntöä”. Ruotsissa on myös nostettu esille perustuslailliset ja kansainvälisen oikeuden perusedellytykset – veronormien luominen ja verotusvalta ei saa karata valtiopäivien käsistä, mikä uhkasi lopulta verotuksen legitimitettiin.²⁸³

Vaikka veroviranomaiset yleensä sietävät monimutkaisuutta hyvin, jätetään samalla huomioimatta se, että tasa-arvo ja puolueettomuus uhrataan väistämättä, mikäli järjestelmä on liian monimutkainen, kuten nykyisessä siirtohinnoittelulainsäädännössä on. OECD:ssä on tunnustettu se epäkohta, että verohallinnolla ja verovelvollisilla on vaikeuksia saada riittäviä tietoja markkinaehtoperiaatteen soveltamiseksi. Verovelvollisten toimista saatavat tiedot voivat myös olla epätäydellisiä tai vaikeasti tulkittavia, niiden saaminen voi olla haasteellista maantieteellisestä sijainnista johtuen tai niiden osapuolten maantieteellisen sijainnin vuoksi, joilta ne on ehkä hankittava. OECD:n ohjeissa on todettu, että tietoa riippumattomista yrityksistä, jotka voisivat olla merkityksellisiä, ei välttämättä ole olemassa tai ylipäättään vertailukelpoisia itsenäisiä yrityksiä ei ehkä ole olemassa. Tiedonsaantia koskevien lausuntojen vuoksi joudutaan sen kysymyksen äärellä, kuinka tietojen toimittamisen taakka jakautuu verovelvollisten ja veroviranomaisten kesken. OECD:n ohjeistuksessa on mainittu, että vallitsee jäsenmaiden välillä eri mielisyyttä sen suhteen, sisältääkö OECD:n malliverosopimuksen 9 artikla todistustaakkaa koskevia sääntöjä. Verovelvollisten tulee olla valmiita osoittamaan siirtohinnoittelun yhdenmukaisuus markkinaehtoperiaatteen kanssa riippumatta siitä, kenellä on todistustaakka.²⁸⁴

On myös esitetty kritiikkiä itse markkinaehtoperiaatetta kohtaa. On mahdollista, että ei ole olemassa luotettavaa tietoa tai vakiintuneita liiketoimia, joihin verrata käytettäviä hintoja tai ehtoja markkinaehtoperiaatteen arvioinnissa. Etuyhteydessä toimivien liiketoimet voivat erota riippumattomien välillä tehdyistä hyvin tärkeällä ja perustavanlaatuisella tavalla. Käytännön ongelmia voi syntyä siitä, että sopivia vertailukohteita ei pystytä osoittamaan ja sen määrittelyssä, kuinka etuyhteydessä toimimisesta saatava hyöty, kuten kustannusten säästäminen, tulisi jakaa osallisten kesken. Huomionarvoista on sekin, että itse markkinaehtoperiaate on kehittynyt alkeellisen teknologian ja taloudellisen maailman aikana, joten se voidaan yleisesti nähdä toimimattomana nykyisessä globalisoituneessa ja huippuunsa teknologisoituneessa maailmassa. Perinteisesti markkinaehtoperiaateeseen kohdistuva kritiikki onkin kohdistunut siihen, että liiketoiminnallinen lähestymistapa ei kuvasta taloudellista todellisuutta.²⁸⁵ **Knuutinen** on todennut, että ylipäättään markkinaehtoperiaate ja erillisyhtiöperiaate eivät toimi parhaimmillaan rahoitukseen liittyvissä siirtohinnoittelutilanteissa johtuen rahoitukseen sekä

---

²⁸³ Hultqvist – Wiman 2015, s. 315–316.

²⁸⁴ Schoueri 2015, kohta 5.2.1 Opening comments.

²⁸⁵ Kofler 2015, s. 618.

verotukseen liittyvistä erityispiirteistä.²⁸⁶ Myös tällä hetkellä OECD:n ulkopuolisten maiden, kuten Intian ja Kiinan, viime vuosien kehitys ja veroviranomaisten toimivallan kehittyminen voi johtaa mahdollisten riita-tilanteiden kasvamiseen tyypillisesti rikkaampien OECD-valtioiden ja köyhempien, mutta nopeasti kehittyvien välillä. Nopeasti kehittyvät valtiot voivat saada vaikutusvaltaa OECD:ssä esimerkiksi liittymällä sen jäseneksi tai pyrkimällä painottamaan sitä, etteivät OECD:n ohjeistukset sido niitä. Todellisten rajat ylittävien siirtohinnoittelukiistojen on nähty liittyvän lähestulkoon aina ns. soft law'n sisältöön.²⁸⁷

Markkinaehtoperiaatteen käyttämistä siirtohinnoittelussa on pidetty monimutkaisena ja sen on nähty synnyttävän sisäiseen valvontaan ja täytäntöönpanoon liittyviä kustannuksia, ja siitä huolimatta johtavan laajoihin tulosiirtomahdollisuuksiin. Perinteinen markkinaehtoperiaate ja selvien sääntöjen puute on johtanut kokonaisvaltaiseen epävarmuuteen. Edellä mainittujen johdosta on osoitettu vaihtoehtoisia lähestymistapoja, hybridimalleja tai yksinkertaistuksia, jotka sisältävät niin markkinaehtoperiaatteen kuin myös toimintamallin, jossa tuloja voidaan tasata. Vaihtoehtoisesti on esitetty ratkaisua siirtyä globaaliin tuloja tasaavaan toimintamalliin, jossa koko etuyhteydessä toimivaa ryhmää katsotaan yhtenäisenä yrityksenä. Markkinaehtoperiaate perustuu päinvastoin siihen, että etuyhteydessä toimivia katsotaan itsenäisinä verovelvollisina.²⁸⁸

OECD on tunnustanut joitain markkinaehtoperiaatteen kohtaamista kritiikeistä, kuten sen, että etuyhteydessä toimivat voivat ryhtyä liiketoimiin, joita itsenäiset toimijat eivät tekisi ja, että taloudelliset suhteet eroavat aina siitä, mitä markkinatilanteessa toimivat edellyttäisivät. Siirtohinnoittelu ei ole tiedettä, mutta vaatii arviointikyvyn harjoittamista niin veroviranomaisilta kuin myös verovelvollisilta. OECD:ssä on huomioitu, ettei itsenäisten toimijoiden erilaiset toimintatavat välttämättä johdu siitä, että kyseessä ei olisi markkinaehtoperiaatteen mukainen toiminta. Markkinaehtoperiaate voi aiheuttaa hallinnollista taakkaa niin veroviranomaisille kuin verovelvollisille sen lisäksi, että voi olla haasteellista löytää sopivaa tietoa tai tehdä johtopäätöksiä tiedoista, mikäli niitä on saatavilla. Kritiikistä ja vaikeuksista huolimatta OECD:n piirissä on vakuutettu, että markkinaehtoperiaatteesta on kansainvälinen yksimielisyys.²⁸⁹

---

²⁸⁶ Knuutinen 2015, s. 117.

²⁸⁷ Lasinski-Sulecki 2014, s. 78

²⁸⁸ Kofler 2015, s. 619–621

²⁸⁹ Kofler 2015, s. 619–621.

6 Johtopäätökset

6.1 Etuyhteyslainan markkinaehtoisuuden arviointi

Etuyhteysluotonannossa tulee noudattaa markkinaehtoperiaatteen mukaisia ehtoja ja hinnoittelua. Markkinaehtoperiaatteen noudattamista etuyhteydessä toimivien välillä ja tulonoikaisua ilmentää VML 31.1 §. Etuyhteyslainan markkinaehtoisuuden arvioinnissa VML 31 §:n 2 momentin mukaisesti liiketoimi määritetään sen tosiasiallisen sisällön mukaan. Huomiota kiinnitetään taloudellisesti olennaisiin erityispiirteisiin, joita ovat sopimusehdot, osapuolten toiminnot, varat ja riskit, siirretyn omaisuuden tai tarjotun palvelun ominaispiirteet, osapuolten ja markkinoiden taloudelliset olosuhteet sekä liiketoimintastrategiat. Etuyhteyslainan markkinaehtoisuuden arvioinnissa korostuvat VML 31 §:n uudistuksen vuoksi taloudellisten tekijöiden arviointi, mikä on OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden mukaista. HE 188/2021 mukaan VML 31 §:ää on mahdollista soveltaa OECD:n siirtohinnoitteluohjeistuksen koko laajuudessa²⁹⁰, minkä vuoksi etuyhteyslainan arvioinnissa noudatettaneen em. ohjeistusta.

Etuyhteysluotonannon markkinaehtoisuuden arvioinnissa korostuvat riippumattomien toimijoiden välisessä luotonannossa tyypilliset piirteet, mitä tulee siihen, onko kyseessä laina vai jokin muu pääoman sijoitus. Tällä tarkoitetaan sitä, että lainan luonteen arvioinnissa mielestäni keskitytään etsimään vieraalle pääomalle tyypillisiä piirteitä etuyhteyslainasta, jotta sitä voitaisiin tosiasiallisesti pitää lainana. Tarkka määrittäminen tehdään OECD:n siirtohinnoitteluohjeistuksen mukaisella toimintoanalyysillä, jossa etuyhteyslainan kohdalla tarkastellaan riskejä, lainan ehtoja ja sellaista tietojen tarkastelua, mitä riippumaton osapuoli huomioisi lainanottajan luottokelpoisuutta arvioidessaan. Etuyhteyslainaa arvioitaessa merkityksellisiksi tekijöiksi toimintoanalyysissä on OECD:n siirtohinnoitteluohjeistuksessa katsottu muun muassa lainan määrä sekä sen luonne ja tarkoitus, takaisinmaksuaikataulu, annettu vakuus, takauksen olemassaolo ja laatu sekä onko korko kiinteä vai vaihtuva.²⁹¹ Mikäli etuyhteysosapuolten välistä liiketoimea on myös tosiasiallisen sisällön mukaisen määrittämisen jälkeen pidettävä lainana, on tarpeen arvioida lainan hinnoittelun markkinaehtoisuutta.

Markkinahintavertailumenetelmä eli CUP-menetelmä on käytännössä katsoen ainoa soveltuva siirtohinnoittelumenetelmä markkinaehtoisen koron määrittämiseksi. Vertailuun valittavien riippumattomien osapuolten välisten luottojen tulisi vastata etuyhteyslainaa eli olla vertailukelpoinen ja olla myönnetty samassa markkina-

---

²⁹⁰ HE 188/2021 vp, s. 15.

²⁹¹ Transfer pricing guidelines for multinational enterprises and tax administrations 2022, kohta 10.24 ja 10.29.

tilanteessa. Luottoon liittyvät riskit tulisi huomioida hinnoittelussa ja luotonantajan tulisi saada markkinaehtoinen korvaus kannetusta riskistä. Vertailuanalyysin lähtökohdaksi otetaan velallisyhtiölle laadittu luottoluokitus ja tälle etuyhteyslainalle etsitään sopiva vertailukelpoinen luotto tai luotot. Liiketoimen määrittämisen jälkeen markkinaehtoisten korkojen hakeminen tapahtuu lainanottajan luottoluokituksen perusteella. Menetelmän käyttö on perusteltua, sillä saatavilla on runsaasti vertailukelpoista tietoa riippumattomien osapuolten välisistä luotoista rahoitusmarkkinoiden laajuuden vuoksi.²⁹²

VML 31 §:n 3 momentin mukaan liiketoimi voidaan sivuuttaa ja tarvittaessa korvata toisella markkinaehtoperiaatteen mukaisella liiketoimella poikkeuksellisissa olosuhteissa. Uudistus poistaa sen esteen, johon yritykset uudelleenluonnehtia liiketoimi, on KHO:ssa törmännyt. Verovelvollisen liiketoimelle antaman juridisen muodon sivuuttamisen mahdollisuus poikkeuksellisissa tilanteissa herättää paljon kysymysmerkkejä siirtohinnoittelua koskevan säännöksen sanamuodon jättämän tulkinnanvaraisuuden vuoksi. Siirtohinnoitteluoikaisua koskevissa tilanteissa verointressit ovat hyvin suuria. Edellä mainitun lisäksi muutoksenhakuprosessien kesto voi synnyttää epävarmuuden tilan säännöksen lopullisesta (ainakin näennäisen lopullisesta) tulkinnasta, jonka aikana noudatetaan ratkaisukäytännössä Verohallinnossa omaksuttua kantaa. Kuten tiedetään, se ei välttämättä ole lopullinen. Lienee odotettavaa, että sellaisissa tilanteissa, joissa seinä on noussut pystyyn aiemman kansallisen lain antaman mahdollisuuden puuttumisen vuoksi, pyritään jatkossa joko sivuuttamaan etuyhteydessä toimivan juridisesti antama laina ja korvaamaan se oman pääoman sijoituksena tai määrittelemään tosiasiallisena liiketoimena, millä molemmilla olisi merkittävä vaikutus korkojen vähennysoikeuden epäämisenä.

VML 31 §:n 2 momentti rakentuu enemmän objektiivisesti arvioitavien tekijöiden varaan. Tosiasiallisen sisällön mukaisessa määrittämisessä arvioidaan muun muassa sopimusehtoja (ei edellytä merkittävää tulkintaa), osapuolten toimintoja (voidaan havainnoida, tunnistaa ja osoittaa) sekä varoja ja riskejä (selvästi osoitettavissa). Vaikka VML 31.2 § on selvempi, huomio kiinnittyy perusteluihin hallituksen esityksessä. Sen mukaan ”Verohallinnon olisi mahdollista säännöksen nojalla määrittää tosiseikkojen perusteella myös sellainen etuyhteysliiketoimi, josta verovelvollinen ja etuyhteysosapuoli eivät ole tehneet kirjallista sopimusta tai joita nämä eivät ole määrittäneet itse lainkaan”.²⁹³ Perusteluissa mainittu soveltamismahdollisuus ei ilmene selvästi VML 31 §:n 2 momentista. Sen sijaan kyseisessä kohdassa säädetään seuraavasti: ”tunnistetaan asiaankuuluvat kaupalliset tai rahoitukselliset suhteet ja näihin suhteisiin vaikuttavat taloudellisesti olennaiset erityispiirteet, joita ovat sopimusehdot, osapuolten toiminnot, varat ja riskit, siirretyn omaisuuden tai tarjotun palvelun ominaispiirteet, osapuolten ja markkinoiden taloudelliset olosuhteet sekä osapuolten liiketoimintastrategiat. Näiden seikkojen

---

²⁹² Isomaa-Myllymäki 2016, s. 65–67 ja s. 132–133 sekä Transfer pricing guidelines for multinational enterprises and tax administrations 2022, kohta 10.89 ja 10.90–10.92.

²⁹³ HE 188/2021 vp, s. 35.

perusteella määritetään liiketoimi sen tosiasiallisen sisällön mukaisena.” VML 31.2 § ei sisällä näin ollen kaikkia niitä asioita, joista on HE 188/2021 perusteluissa katsottu säädettävän. Momentissa ei tule ilmi riittävän selvästi, että tosiasiallisen sisällön mukainen määrittäminen voidaan tehdä myös kirjallista sopimusta vailla olevalle liiketoimelle tai osapuolten määrittelemättömään liiketoimeen.²⁹⁴

VML 31 §:n 3 momentissa on käsitteitä, joiden tulkinnassa sen sijaan on mahdollista tehdä subjektiivista arviointia. Momentin sisältämät käsitteet ”poikkeuksellisissa olosuhteissa”²⁹⁵, ”taloudellisesti järkevästi toimivat”²⁹⁶ ja ”kunkin osapuolen näkökulma ja realistiset vaihtoehdot” ovat epätasällisiä ja avoimia sekä mahdollistavat monenlaisten tulkintojen tekemisen. Subjektiivinen harkinta ei tulisi olla verotuksen lähtökohta, vaan veron määrääminen tulee perustua objektiivisiin sääntöihin²⁹⁷. Etenkin taloudellinen järkevyys käsitteenä on laintasoisena hyvin epämääräinen. Tulkintaongelmien syntyminen on oleellinen riski, koska ei ole oikeuskäytännössä vakiintunutta merkityssisältöä VML 31 §:ssä oleville käsitteille.

VML 31 §:n 3 momentin sivuuttamista ja korvaamista koskevan säännöksen soveltamiskynnyksen on katsottu asetetun korkealle. Pidän mahdollisena sitä vaihtoehtoa, että tosiasiallisen liiketoimen määrittäminen tulee ensisijaisesti kysymykseen edellä mainitun kaltaisessa tilanteessa, jossa etuyhteydessä toimivien välisellä lainalla on enemmän oman pääoman ehtoisen rahoituksen piirteitä kuin vieraan pääoman. Sivuttamisen ja korvaamisen edellytyksenä ovat poikkeukselliset olosuhteet. Lisäksi markkinaehtoperiaatetta sovellettaessa etuyhteydessä olevien osapuolten välinen tosiasiallisen liiketoimen määrittämistä koskevan momentin mukaisesti määritetyn liiketoimen tulee poiketa siitä, mitä taloudellisesti järkevästi toimivat riippumattomat osapuolet

---

²⁹⁴ Oikeusasiamies on kiinnittänyt lainvalmistelussa huomiota siihen, ettei ”perusteluilla säätäminen” ole asianmukaista, mikä tarkoittaa sitä, ettei pykälästä ilmene asiat, joita on kuvattu perusteluissa. Ks. Pölönen 2018. Lisäksi Oikeusministeriö on tuonut esille perusteluilla säätämisen kiellon ja säännöksen muotoilemisen niin, ettei se johda epäselvään oikeustilaan. Ks. Oikeusministeriö 2018. On selvää, ettei kaikista mahdollisista soveltamistilanteista ole mahdollista säätää riittävällä tavalla ja lainkäyttötilanteisiin liittyä aina perustavanlaatuisella tavalla kielellisten tulkintojen tekeminen. Soveltamisalaan liittyvät olennaiset ja merkittävät tekijät, jotka vaikuttavat verovelvolliseen, tulisi kuitenkin tulla ilmi itse säännöksestä.

²⁹⁵ Ks. HE 188/2021 vp, s. 41. Hallituksen esityksen mukaan poikkeuksellisten olosuhteiden käsitteillä kuvataan korkeaa soveltamiskynnystä. Myös muiden edellytysten täytyminen nostaa soveltamiskynnystä, kuten liiketoimen taloudellinen järjettömyys.

²⁹⁶ Ks. HE 188/2021 vp, s. 42. Sivuttaminen voisi tulla kysymykseen, kun verrataan etuyhteysliiketoimea riippumattomien osapuolten vastaavassa tilanteessa tekemiin (ja jotka toimivat taloudellisesti järkevästi). Mikäli liiketoimi asettaisi koko konsernin heikompaan asemaan, se voisi olla osoitus etuyhteysliiketoimen taloudellisesta järjettömyydestä. Taloudellinen järkevyys jää edelleen epäselväksi, kuten kuinka arvioidaan riippumattomien osapuolten taloudellista järkevyyttä? Pitäisi epätodennäköisenä, että tehtäisiin liiketoimi, joka riskeeraisi koko konsernin, varsinkin kun kyseessä on intressiyhteydessä toimivat osapuolet. Soveltamisala tulee varmasti olemaan kapea ja soveltamiskynnys korkea järjettömästä muotoilustakin johtuen.

²⁹⁷ Knuutinen 2015, s. 822. Liiallisen harkintavallan antaminen tai jopa edellyttäminen säätämällä epätasällisiä säännöksiä asettaa isoja epävarmuustekijöitä varsinkin verovelvollisen näkökulmasta. Nykyisestä VML 31 §:n muotoilusta ei ole mahdollista saada tietoa veron määräämisen perusteista ilman tulkintaa, jossa on nojaututtava mm. OECD:n siirtohinnoitteluohjeistukseen.

vastaavissa olosuhteissa sopisivat. Tällöin on sivuuttaminen ja korvaaminen mahdollista. Momentti on muotoiltu monimutkaisesti ja vaikeaselkoisesti, mutta vastaa OECD:n siirtohinnoitteluohjeistuksen sisältöä. VML 31 §:n 3 momentti tuntuu osin päällekkäiseltä, koska korvaava liiketoimi määritetään VML 31 § 2 momentin tosiasiallisen liiketoimen määrittämistä koskevan momentin mukaisesti.

6.2 Siirtohinnoitteluoikaisusäännöksen tulkinnan oikeuslähteet

Siirtohinnoitteluoikaisua koskevan VML 31 §:n tulkintaa ohjaavaksi lähteeksi on tunnustettu KHO:n oikeuskäytännössä ja uudistusta koskevassa hallituksen esityksessä²⁹⁸ OECD:n siirtohinnoitteluohjeistus. Kansallisen säännöksen katsotaan kattavan siirtohinnoitteluohjeistuksen nyt kokonaisuudessaan. Verotuksen legaliteettiperiaatteen vaatimukset, kuten sanamuodon mukainen tulkinta, ei siirtohinnoitteluoikaisusäännöksen uudistuksesta huolimatta ole poistanut kaikkia haasteita. OECD:n siirtohinnoitteluohjeen asema tulkintaa ohjaavana lähteenä sisältää hienoisen oikeuslähdeopillisen ristiriidan, jonka lisäksi on haasteita pystyä tulkitsemaan uusia momenteja sanamuodon mukaisesti. Vallitsevan oikeuslähdeopillisen käsityksen mukaisesti oikeudellisen ratkaisun tulee perustua nk. vahvasti velvoittavaan oikeuslähteeseen, lakiin, jonka tulkinnassa voidaan hyödyntää nk. sallittuja oikeuslähteitä, kuten lainsäätäjän tarkoitusta (HE) ja oikeuskäytäntöä (KHO). Siirtohinnoitteluohjeistuksen ei tulisi olla ensisijainen tulkintalähde eikä ratkaisuja legaliteettiperiaate ja perustuslaki huomioiden voida perustaa oikeuslähteeseen, joka ei ole sitova. Ohjeistuksen ei voida nähdä täyttävän verolaille asetettuja vaatimuksia sen tarkkarajaisuudesta ja täsmällisyydestä, minkä vuoksi käsitteiden tuominen ja momenttien rakentaminen ohjeistukseen perustuen tuo muunmuassa tulkinnallisia haasteita mukanaan.

OECD:n siirtohinnoitteluohjeistus ei ole ”puhdas totuus”, vaan ohjeistukset on muotoutuneet monien kompromissien lopputulokseksi.²⁹⁹ Ohjeistusta ei ole puettu lainsäädännön muotoon. Koska VML 31 §:n 2 ja 3 momentti on muotoiltu pitkälti siirtohinnoitteluohjeistuksen mukaiseksi, sisältää se paljon tulkintaa edellyttäviä käsitteitä, kuten VML 31 § 3 momentin ”taloudellisesti järkevien” –käsitteen. Verovelvollisen oikeusturvan kannalta oikeustila tulee jatkumaan epävarmana ennen kuin mahdollisista Verohallinnon tekemistä ratkaisuista muutoksenhaun kautta saadaan jälleen KHO:n linjaus, jonka myötä Verohallinto muuttaa kantaansa, mikäli se on tarpeen. Pykälään lisättyjen käsitteiden tulkintaa voi tällä hetkellä vain arvioida. Verovelvollisten näkökulman huomioiminen uudistusta koskevassa hallituksen esityksessä voidaan pitää puutteellisena kuulemisesta huolimatta. Verohallinnon harkintavalta säännösten tulkinnassa katsottiin asiantuntijoiden lausunnoissa jäävän epäselväksi. Valiokunnan vastine oli, että liiketoimi määritetään tosiasiallisen sisällön mukaisesti eikä

²⁹⁸ HE 188/2021 vp.

²⁹⁹ Raunio 2020, s. 678.

tällöin kyse ole lainkaan verovelvollisen liiketoimesta poikkeamisesta.³⁰⁰ Mutta näinhän nimenomaisesti voidaan kuitenkin katsoa käyvän, mikäli verovelvollisen tekemän liiketoimen muodosta poiketaan, siis siitä juridisesta muodosta, jonka verovelvollinen on itse liiketoimelle antanut?

Oikeusturvaan liittyvät näkökohdat liittyvät tekijät, kuten verotuksellisesta legaliteettiperiaatteesta poikkeaminen tai sen osittainen sivuuttaminen sekä riski sille, että sanamuodon mukainen tulkinta ei ole riittävää, voi asettaa uudistuksen kritiikille alttiiksi. Nämä tekijät ovat yhteydessä hyvän verojärjestelmän kriteereihin. Legaliteettiperiaatteella on yhteys suoraan verotuksen ennustettavuuteen sekä oikeusvarmuuteen eli hyvän verojärjestelmän ominaisuuksiin. Periaate asettaa suoraan vaatimuksia lainsäädännölle, kuten edellytyksen tarkkuudesta, mikä rajoittaa viranomaisten harkintaa. Tulkinnalle on kuitenkin oma sijansa, sillä on mahdotonta säädellä laintasolla kaikista mahdollisista tilanteista ja yksityiskohdista.³⁰¹

On selvää, ettei kaikkia soveltamistilanteita voida ennakoida ja oikeudellisten ratkaisujen tekeminen on aina työskentelemistä kirjoitetun tekstin tulkinnan kanssa. Oikeuskäytännössä on linjattu, ettei OECD:n siirtohinnoitteluohjeistuksella voida laajentaa kansallisen lain tulkintaa, vaan sillä on tulkintaa ohjaava vaikutus. Tämä on legaliteettiperiaatteen mukaista. VML 31 §:n tulkinnan nojaaminen siirtohinnoitteluohjeistukseen on ongelmallista sikäli, että ohjeistusta ei ole puettu lainsäädännön muotoon, se ei anna suoria vastauksia ja OECD on ainakin viime vuosina antanut uutta ohjeistusta ja päivityksiä ohjeistuksiinsa. Tulemme törmäämään luultavasti tulevaisuudessa siihen, että on otettava kantaa siihen, mikä on ohjeistusten päivitysten asema ja tulkintavaikutus. Ei voida sanoa, että lainsäädäntövaltaa on annettu OECD:lle, mutta en pitäisi tällaista ajatusta kovin vieraanakaan.

6.3 VML 31 § osana hyvää oikeusjärjestelmää

Ei ole ehkä validia puhua pelkästään kansallisesti hyvästä verojärjestelmästä. Ylikansallinen sääntely tulee ottaa huomioon, varsinkin kun on kyse kansainvälisestä siirtohinnoittelusta. Verotulojen turvaaminen on tärkeää, mutta yhtä lailla tärkeää on yritysten mahdollisuus pystyä saamaan taloudellista hyötyä ja toimimaan liiketaloudellisesti mielekkäällä tavalla. Veromyönteisyyttä lisännee se, että verojärjestelmä koetaan oikeudenmukaiseksi. Käytännössä verotuksen keskeisin tavoite on tuottaa riittävästi verotuloja julkisten palvelujen rahoittamiseen. Tämä on tärkeä vaikutin sen takana, millaisia ratkaisuja veropolitiikassa toteutetaan valtiokoh-

---

³⁰⁰ VaVM 28/2021 vp, s. 6.

³⁰¹ Malmgrén 2018, s. 282–283.

taisesti sekä Euroopan Unionissa. Verotus vaikuttaa varsinkin yritysten käyttäytymiseen, kuten sijoittumispäätöksiin sekä yritysmuodon valintaan.³⁰² Verojärjestelmän oikeudenmukaisuudella ja ennustettavuudella lienee osansa yritysten sijoittautumispäätöksissä, jolla on näin ollen suora vaikutus valtion verokertymään.

Myrsky on korostanut, että verojärjestelmät eivät ole staattisia. Tämä on ymmärrettävää varsinkin, kun huomioidaan poliittisen päätöksenteon ja demokratian merkitys. Välttämättä jatkuvat uudistukset eivät johda parempaan lopputulokseen. Ei voida myöskään ajatella verojärjestelmän olevan vain hyvä tai huono, kun arviointikriteereitä on useampia. Käytännössä kuitenkin perinteisesti ajatellaan tehokkuuden, hallinnollisen toimivuuden, yksinkertaisuuden ja oikeudenmukaisuuden olevan verojärjestelmältä odotettavia ominaisuuksia.³⁰³ VML 31 §:n uudistusta voidaan pitää tarpeellisena muutoksena, kun huomioidaan Suomen sitoutuminen OECD:n BEPS-hankkeeseen sekä verokohtelun yhtenäistäminen muihin valtioihin nähden, mikä voi lisätä verotuksen oikeudenmukaisuutta ja ennustettavuutta sekä toisaalta myös turvata valtioiden verokertymän kohdistuminen oikealla tavalla.

Siirtohinnoitteluun liittyvä sääntely tai vielä tarkemmin yksittäinen säännös on osa kokonaisuutta, osa verojärjestelmää. Kokonaisuus on aina osiensa summa ja varsinkin huomioiden siirtohinnoitteluun liittyvien taloudellisten intressien suuruuden, on mielestäni perusteltua arvioida sitä vasten hyvän verojärjestelmän kriteerejä. Problematiikkaa lisää se, että siirtohinnoittelu liittyy kansainvälisiin tilanteisiin ja toiseen tai toisiin valtioihin. Tehokkaan verojärjestelmän piirteenä on pyrkimys neutraaliin verotukseen, jolloin se ei myöskään vaikuta verovelvollisen tekemiin päätöksiin.³⁰⁴ **Nissinen** on väitöskirjatutkimuksessaan pitänyt hyvän verojärjestelmän kriteereinä fiskaalisuutta, tehokkuutta ja oikeudenmukaisuutta. On huomattava, että edellä mainittuihin kriteereihin sisältyy useita periaatteita.³⁰⁵ VML 31 §:n uudistuksen voidaan nähdä palvelevan verotuksen fiskaalisia tavoitteita, mutta myös neutralisoivan tilannetta Suomen ja muiden OECD valtioiden välillä. HE 188/2021 sidosryhmien lausunnoissa³⁰⁶ esitettiin uudistuksen tuomaa epävarmuutta varsinkin sivuuttamisen osalta säännöksen tulkinnanvaraisuuden vuoksi ja samaan lopputulokseen on tultu myös tässä tutkimuksessa. Vaikka pidemmällä tähtäimellä verotuksen yhtenäistäminen voi vähentää oikeusturvaan liittyviä uhkia, nyt säädetyt momentit eivät kuitenkaan täytä täysin legaliteettiperiaatteen ja perustuslain mukaista täsmällisyyden vaatimusta.

---

³⁰² Myrsky 2013, s. 143–144.

³⁰³ Myrsky 2013, s. 131.

³⁰⁴ Myrsky 2013, s. 135.

³⁰⁵ Nissinen 2019, s. 261.

³⁰⁶ VM161:00/2014 annetut lausunnot Valtiovarainministeriölle. Ks. mm. Malmgrén 16.09.2021 ja Knuutinen 17.09.2021.

Markkinaehtoperiaatteen soveltaminen käytännössä ei ole helppo tai yksinkertainen tehtävä eikä lainsäätäminen niin, että sillä voidaan puuttua hyvin erilaisiin tilanteisiin jättämättä liikaa sijaa tulkinnanvaraisuudelle. Lainsäädäntöuudistuksiin liittyvä epävarmuus voi pahimmillaan jatkua vuosia oikeusprosessien keston vuoksi ja tämän riskiä lisää se, että säädetään lähtökohtaisesti epätasomaisia ja tulkintaa vaativia säännöksiä, joissa sanamuodon mukainen tulkinta ei ole riittävää. Riittävien verotulojen ja verotuksen oikeudenmukaisuuden ja verotulojen oikeudenmukaisen jakautumisen kannalta on välttämätöntä pystyä kontrolloimaan verovelvollisten toimintaa, mutta sitä ei tulisi tehdä verovelvollisten oikeusturvaa ja verolainsäädännön oikeusperiaatteita uhaten. Rajat ylittävissä tilanteissa voisi osoittautua käytännössä hyvin haastavaksi, mikäli jokaisessa valtiossa sääntely olisi toisistaan poikkeavaa eikä nojautuisi nykykäytännön mukaisesti OECD:n antamiin ohjeistuksiin. Lainvalmistelussa vedetään kuitenkin mutkat suoriksi, mikäli hanke perustetaan OECD:n siirtohinnoitteluohteisuuden toistamiselle.

Tuomiovallan käyttäjien kädet eivät ole sidottuja ohjeistuksiin eikä OECD:n antamissa ohjeistuksissa ole suoraan lainkäyttötilanteeseen soveltuvia ratkaisuja sen ympärilyöreyden vuoksi. Tilanteiden tapauskohtaisuus on myös tuotu esille KHO:n ratkaisuisissa, mikä vaikeuttaa oikeuskäytännön ohjausvaikutuksen muodostumista. Edellä mainitut tekijät ovat omiaan synnyttämään epävarmuutta puolin, jos toisin ja verointressien suuruudesta johtuen kyse ei ole pienestä asiasta. Markkinaehtoperiaatteella on kuitenkin paikkansa siinä, kuinka valtioiden välinen verotusoikeus jakautuu³⁰⁷ ja laintasoinen sääntely lienee välttämätöntä. Verokilpailu eri valtioiden välillä voisi vaikuttaa yrityksissä tehtäviin valintoihin ja sitä kautta verotulojen jakautumiseen ei-toivotulla tavalla, ilman tätä kansainvälisesti tunnustettua periaatetta. On kovin vaikea nähdä, mikä toinen toteuttamistapa voisi olla loppujen lopuksi parempi. Siitä voi olla kuitenkin varma, että VML 31 § itsessään voisi olla parempi. Nykyisessä muodossaan säännös ei täytä verolainsäädännölle asetettuja vaatimuksia. Tosiasiallisen sisällön mukainen määrittäminen (VML 31.2 §) mielestäni jo mahdollistaa verovelvollisen liiketoimen arvioimisen ohittaen juridisen muodon. Varsinainen sivuuttamista ja korvaamista koskeva momentti (VML 31.3 §) on epämääräinen ja runsaasti tulkintaa vaativa sekä sisältää subjektiivisen arvioinnin mahdollistavia (tai oikeastaan niitä edellyttäviä) käsitteitä.

Lainopin tarkoituksena on pyrkiä ymmärtämään ja tulkinnan avulla muodostamaan käsitystä siitä, mikä on voimassa olevan oikeuden kanta tiettyyn oikeudelliseen ongelmaan. Tässä tutkimuksessa on pyritty eri oikeuslähteitä hyödyntäen ja systematisoiden ymmärtämään, kuinka etuyhteyslainan markkinaehtoisuutta arvioidaan siirtohinnoittelussa. Verolakien tulkinnassa sanamuodon mukainen tulkinta on lähtökohta ja ratkaisu tulisi pe-

---

³⁰⁷ Isomaa-Myllymäki 2016, s. 69.

rustaa suoraan lakiin. Legaliiteettiperiaatteesta johtuu, edellä mainitun lisäksi, lain tarkkarajaisuus- ja täsmällisyysvaatimus, sillä verovelvollisella tulee olla mahdollisuus ennakoida verotustaan. Harkintavallan käyttäminen tulisi olla poikkeuksellista. Periaatetta pidetään tärkeimpänä vero-oikeudellisena oikeusperiaatteena.³⁰⁸ Vaatimukset heijastuvat siis sekä verolakien sisältöön, että soveltamiskäytäntöön, tulkintaan. Nykyisessä sanamuodossaan VML 31 § sisältää käsitteitä, joilla ei ole vakiintunutta merkityssisältöä ja tulkinta-apuna hyödynnettävät oikeuslähteet ovat tässä tutkimuksessa laajalti esitetty OECD:n siirtohinnoitteluohjeistus ja uudistusta koskeva HE 188/2021. Näistä jälkimmäinen perustuu pitkälti siirtohinnoitteluohjeistuksen toistamiseen. Siirtohinnoitteluoikaisusäännöksen soveltaminen edellyttää tulkintaa eikä siinä voida pitäytyä tiukasti sanamuodossa kiinni, koska säännökseen valittuja käsitteitä voidaan pitää avoimina ja tulkinnanvaraisina.

---

³⁰⁸ Ks. mm. Juusela 2018, s. 450–351; Knuutinen 2015, s. 814.